

POSLOVODNE FUNKCIJE IN SAMOUPRAVLJANJE

Vsi samoupravni akti in z njim v zvezi družbena preobrazba v združenem delu ostajajo le črka na papirju ali beseda v zraku, če jih ne spremlja hkrati tudi aktivno presajanje v prakso. Zavedamo se, da pot od besed, napisanih in izgovorjenih, do dejanj in uresničitvev ni lahka, zlasti kadar gre za takšne, še neutučene in nove poti, kot je uveljavljanje v praksi našega samoupravnega sistema in preobrazbe naše družbe.

Vendar je dejstvo pri vseh teh ugotovitvah eno samo: delavci dobro vedo in čutijo, kaj so njihove dolžnosti pa tudi pravice kot samoupravljalcev in ustvarjalcev novih vrednosti in sploh našega samoupravnega družbenega razvoja. To dobro vedo in si na vseh ravneh prizadevajo tudi zavestne družbene sile z Zvezo komunistov na čelu, ki je o vsem tem na svojih kongresih in drugo zavzela zelo jasna, nedvoumna in decidirana stališča in sklepe. V tem kompleksu igra prav tako pomembno vlogo sindikat, ki smo mu zaupali mnogo pomembnejše naloge in zadolžitve kot doslej, ko smo pod pojmom sindikata pogosto imeli v mislih le letovanja in ozimnice. Stvari v tem pogledu so torej jasne, obveznosti in dolžnosti zavestnih in subjektivnih družbenih sil prav tako.

In v tem sklopu so dobili tudi poslovodni organi, bodisi kolegijski ali individualni, zelo pomembne naloge v svojih delovnih sredinah. Poleg čisto strokovnega in gospodarskega vodenja so ti organi danes postali tudi samoupravni, saj jih vsi naši dokumenti in zakoni zavazujejo k odgovornosti za izvajanje in uresničevanje samoupravne organiziranosti in prakse v svojih delovnih sredinah.

Tako ta samoupravna odgovornost poslovodnikov je vsekakor še premalo prisotna v njihovi zavesti in dokler ne bo to postala njihova neločljiva praksa, najtesneje povezana z ostalim vodenjem, bo prihajalo do marsikaterih nevršečnosti in problemov. Prav ta razkorak je že doslej jasno pokazal, kam pripelje dosedanja praksa poslovodnih organov, v nekaterih organizacijah ZD. Na poslovodnih organih danes ni samo teža in odgovornost za dobro poslovanje in gospodarjenje delovnih organizacij, temveč in predvsem v tem trenutku tudi odgovornost za uspešno in učinkovito vraščanje, delovanje in uspešnost samoupravne organiziranosti, ki je najboljši porok in tudi vzpodbuda za dobro vodenje in s tem tudi finančno in ekonomsko poslovanje. Oboje, poslovanje in samoupravljanje, je danes tesno povezano in prepletano, saj le takšna oblika lahko do kraja zagotavlja, da delavec kot neposredni proizvajalec in samoupravljalca lahko tudi odloča in razpolaga s svojim delom in dohodkom.

Torej, ni dobrega vodenja brez dobrega samoupravljanja, kot ni napredka brez dobre, zavestne in učinkovite samoupravne organiziranosti v vseh celicah našega življenja, od TOZD do krajevskih skupnosti in dalje navzgor tja do federacije.

Dušan Željeznov

S 5. ZASEDANJA DELAVSKEGA SVETA SOZD ISKRA

Še bolje od pričakovanj

Torkovo 5. zasedanje delavskega sveta SOZD Iskra je imelo 10 točk dnevnega reda, vendar se je razprava v dobršni meri nanašala na njegovo prvo točko, v kateri je član PKO Anton Bukinis najprej povedal, da so bili lanske poslovni rezultati SOZD bistveno boljši od pričakovanj. Prav takšni rezultati v preteklem letu pa so tudi jamstvo, da bomo naše obveznosti iz srednjeročnega načrta 1976–1980 lahko v celoti izpolnili. V nadaljevanju je Anton Bukinis pojasnil letni program SOZD Iskra za 1. 1979, po katerem naj bi se proizvodnja povečala letos za 25 %, izvoz pa za 20 %, krepko pa bomo posegli tudi na investicijsko področje, s čimer bomo letos in prihodnje leto poskrbeli za nadaljnjo rast zmogljivosti, zlasti na področju perspektivne proizvodnje. Delegati so imeli v razpravi precej pripomb predvsem glede stroškov, ki naraščajo hitreje od rasti celotnega prihodka in s tem zmanjšujejo ekonomičnost. Po dodatnih pojasnilih in razpravi so delegati uskladili svoja stališča in plan za 1. 1979 sprejeli. V nadaljevanju zasedanja so sledila pojasnila k posameznim točkam dnevnega reda, sklepanje o predlogih sindikata SOZD Iskra o imenovanju ter poročilo o sprejemu samoupravnih splošnih aktov o interni banki, sporazuma o organizaciji, delu in poslovanju notranje arbitraže in statuta SOZD Iskra. V zadnji točki je Živojin Abramović poročal o poteku priprav za ustanovitev DO Namenske proizvodnje.

29. MARCA »DA« ZA DO NAMENSKE PROIZVODNJE

V ponedeljek, 5. marca so se sestali sekretarji OO ZK, predsedniki OO sindikata in OO ZSMS s člani komisije za organizacijo nove Iskrine DO namenske proizvodnje in člani komisij za organizacijo novih osmih TOZD v tej DO na skupni sestanku, na katerem so obravnavali eno samo točko dnevnega reda: naloge družbenopolitičnih organizacij v pripravah na referendum in nadaljnjo organiziranost DO namenske proizvodnje.

Predsednik koordinacijskega odbora sindikata SOZD Iskra Janez Kern je v svoji uvodni besedi najprej rekapituliral dosedanje napore in delo v zvezi z organiziranjem nove DO v smislu naše samoupravne ureditve in zakona o združenem delu. Navzoče je pozval, naj skrbno, enovito in celovito delujejo v smislu osveščanja naših delavcev za izvedbo in ustrezen rezultat referenduma za nove TOZD in DO, ki bo 29. marca. Poudaril je, da stoji v tem smislu pred vsemi družbenopolitičnimi organizacijami odgovorna naloga in da akcija ne more biti uspešna, če vse sile niso medsebojno povezane ter na isti liniji za doseg skupnega cilja.

Na sestanku so se tudi domenili za konkretno akcijo in sicer, da bodo nemudoma pripravili predloge samoupravnih sporazumov o združevanju TOZD v novo DO tako, da bodo omenjeno gradivo delavci pravočasno prejeli in se lahko o njem izjasnili na zborih delavcev, ki bodo v torek 13. t.m.

Ob koncu zelo konstruktivnega in odkritega sestanka pa so ugotovili, da je sestanek pokazal jasno, kakšno je dejansko stanje in kako ta hip stoji stvari z organiziranjem novih TOZD in DO namenske proizvodnje.

Natančno so se dalje akcijsko dogovorili, kakšno aktivnost bo še treba speljati v obdobju do referenduma 29. marca, pri tem pa so tudi natančno opredelili roke in nosilce.

Udeleženci so dalje soglasno ugotovili, da so naši prave stike odgovorni poslovodni delavci in predstavniki družbenopolitičnih organizacij.

Sestanek je po enotnem mišljenju pomenil pomemben korak naprej k trajnejšemu povezovanju med družbenopolitičnimi organizacijami in poslovodnimi organi.

In končno, na sestanku so izpostavili nekaj konkretnih problemov. Seveda pa ta hip tudi ostalih problemov ni moč razrešiti takoj, saj bo do njihovega razreševanja prišlo v fazi usklajevanja in tudi kasneje, ker bo sam proces prinašal tako probleme kot nakazoval njihovo razreševanje.

Pred družbenopolitičnimi organizacijami kot pred poslovodnimi organi so torej zelo odgovorne, nujne in razsežne naloge, ki terjajo učinkovitost, enotnost in usklajevanje, kajti od tega bo nedvomno odvisen uspešen izid referenduma za novo Iskrino DO namenske proizvodnje, ki bo 29. marca letos.

D.Ž.

V ponedeljek in torek je obiskala Iskra 5-članska delegacija ITT. Vodil jo je podpredsednik E.A. van Dyck. Z najvišjimi Iskrinimi predstavniki so se gostje pogovarjali o nadaljnjem sodelovanju med obema sorodnima organizacijama na področju elektronike.

Z okrogle mize o problemih žensk.

OKROGLA MIZA O PROBLEMIH ŽENSK

ZA RESNIČNO ENAKOPRAVNOST

Že skoraj po običaju smo se sestali, oz. sestale, pred 8. marcem na razširjenem sestanku, da bi se pogovorile o vprašanju žensk. Srečanja so se udeležili:

Alenka Weber, Iskra Commerce, Elizabeta Osterman, CAOP, Antonija Hudoklin, Šentjernejske, Andreja Drnovšek, Zmaj, Sonja Vrhovec, DS SS SOZD Iskra, Dušan Željeznov, odgovorni urednik glasila Iskra, Miloš Pavlica, izvedbeni sekretar DPO SOZD Iskra in Avguštin Čiuha, predsednik KO ZSMS SOZD Iskra. Tako je bil zaradi te mešane sestave pomenek lahko vsestransko osvetljen, včasih dopolnjujoč, včasih protisloven — v končnem sklepu pa je vendar izzvenel tako, kot dejanski položaj nas žensk tako v Iskri, kot v naši celotni družbi, je.

Vsi so se strinjali s tem, da ne kaže pogrevati žerjavice samo občasno, samo za praznik žensk, ampak, da je treba vse težave, ki danes še bremenijo ženske v naši družbi sproti, nenehno in konkretno reševati. Ne gre tudi za nobeno formalno uveljavljanje pravic o enakopravnosti žensk, za kar jamčita naša ustava in revolucija, ampak je treba od primera do primera to enakopravnost dokazovati in izvajati — za kar so včasih potrebni tudi gmetni, izobrazbeni in drugi pogoji.

Ženske pa tudi nočemo biti nekaj več kot moški, ampak želimo z njimi deliti delo, življenje, družino in odločanje v družbi. Zato je vselej tudi nujno, — kar je sicer bila tudi zadnja pripomba na naši okrogli mizi, da mora ženska vztrajno dokazovati, da nekaj zna in da je za opravljanje svojega dela sposobna.

Sicer pa poskusimo iz zelo obširnega pogovora potegniti nekaj glavnih vprašanj in odgovorov, ne glede na to, kdo je kaj dejal, saj v končnem učinku smo vsi ustvarjali skupni dogovor.

ŽENSKA DANES

Kaj je to ženska danes v naši družbi, oz. kaj naj bi bila?

Povsem nepravilno in celo škodljivo bi gotovo bilo, če bi gledali na žensko problematiko predvsem kot na problematiko ženske, saj je njena vloga v naši družbi danes taka, da ni samo mati in gospodinja, ampak da mora biti tudi samoupravljalca, razvojni subjekt naše družbe. Seveda pa je za to potrebno tudi dopolnilno izobraževanje. Če bi bile ženske poleg domačih del preobremenjene še na delovnih mestih, potem bi se razlika med moškim in žensko povečevala, ne pa nasprotno, zmanjševala.

IZOBRAŽEVANJE — ZA KAKŠNO CENO

Ali pa smo storili dovolj za to, da se ženska res lahko ustvarjalno in enakopravno izobražuje?

Morda, so menili nekateri, druge pa so pripomnile: vendar pa je cena, ki jo ženska, mati, plača za izobraževanje, velika. Nočni študij, nočno gospodinjstvo, zaposlenost v soboto in nedeljo, prostega časa sploh ni več...

Na vprašanje, če pa imajo ženske po naših samoupravnih sporazumih pri dodatnem študiju kakršnekoli

bonitete, je bil odgovor, seveda, da nekateri dodatnih bonitet ženske v enakopravni družbi sploh ne smejo imeti; splošne bonitete so za moške in ženske enake — pač po samoupravnih aktih. Tako najbrž ne bi bilo prav, če bi dajali ženskam drugačne pravice kot moškim.

Del rešitve je v sami naši mentaliteti. Ne le v mentaliteti žensk, ampak tudi v mentaliteti moškega. Predvsem, kako bi si znali drug drugega primerno pomagati pri delitvi dela doma.

DO ŠTIRIH VRTCI — POTEH MATI!

Nekatere tovarišice so menile, da ženske se niso začele vzgajati otrok na ta način, da bi bilo življenje v družini organizirano, in za žensko lažje. Kaj pa otroški vrtci?

Vsi vemo, da jasli in vrtci delajo le do štirih popoldne. A kaj potem? Prav tako, kako je v tem oziru z razporeditvijo delovnega časa popoldne, dopoldne ali ponoči?

KAKO JE PA Z VREDNOTENJEM?

Padla je pripomba, da se moški in ženske izobražujejo, toda moški si lažje organizirajo tudi študijsko delo

(Nadaljevanje na 2. strani)

Komunisti Iskre so se zbrali na problemski konferenci o investicijah

V sredo, 7. marca dopoldne je bila problemska konferenca Zveze komunistov v SOZD Iskra o investicijah. Poleg dokaj številnih članov ZK organizacij SOZD Iskra, so se problemske konference udeležili tudi izvršni sekretar pri predsedstvu Centralnega komiteja ZK Slovenije, Bojan Klemenčič in nekateri sekretarji občinskih konferenc ZK, kjer ima Iskra svoje delovne, oz. temeljne organizacije združenega dela.

Komunisti Iskre so na svoji problemski konferenci sprejeli osnovne smernice za nadaljnje aktivnosti ZK pri uresničevanju investicijske politike v vseh sredinah SOZD Iskra in obravnavali investicijske posege v SOZD Iskra do vključno 1980 leta.

Podrobneje bomo o problemski konferenci komunistov Iskre, o njenih smernicah in sklepih poročali v prihodnji številki našega glasila.

(Nadaljevanje s 1. strani)

doma, celo oporo si najdejo pri ženi. Zakaj se nam torej zdi smešno, če bi kdaj tudi moški naredili nekaj, kar mu reče ženska? Tako je za moškega tudi lažje, da odide po končanem delu na kosilo v javni lokal, saj si ženska zaradi tega, da bi, ker pač zna sama skuhati, nekaj privarčevala, skuha kar sama. Po oceni namreč ženske na splošno vrednotimo nekaj manj kot moške tudi na delovnih mestih in si pač zato moramo iskati cenejših variant drugod. Seveda so pa nekatere tudi pri tem ugovarjale, češ, da temu ni tako in da so ženske na enakih mestih enako vrednotene kot moški. Pri tem so poudarile, da je to, seveda, odvisno od objektivnih meril vrednotenja. Navrgle so še misel, da pa je res, da za nekatera mesta že vnaprej vemo, da so ženska in so kot ženska vnaprej vrednotena. Vendar, če govorimo, na primer, o prodajnem referentu, in je to mesto vrednoteno že vnaprej, potem je enak učinek ženske ali moškega enako nagrajevan. Če na primer govorimo o tajnici, pa vemo, da je to ženska, in jo potem tudi ocenjujemo verjetno kot žensko; tako se morda razvije občutek, da so zato, ker so ženska, taka mesta nižje vrednotena.

Hkrati kot vprašanje in odgovor je bilo izrečeno takoj za tem, da so vendar ženske lahko tudi najboljši strokovnjaki na vseh področjih, — zakaj je torej tipično ženski poklic na primer frizerski. „To ne drži,“ so ugovarjali moški, „saj se na primer kot najboljši kuharji lahko uveljavljajo moški.“

DRUŽBENA VLOGA ŽENSKÉ!

Kje je torej razlog, da se še nismo dokopali do spremenjene družbene vloge ženske pri nas?

Naša družba je namenila ženski drugačno vlogo in prav zaradi te spremenjene vloge prihaja od tega, da je žena preobremenjena v službi in doma, pri družbenopolitičnem udeleževanju — poleg tega pa v družini kot taki ne razvija komunikacijske strukture. Še vedno se premalo pogovarja o problemih z možem. Po eni strani prevzema gospodinjstvo, medtem ko gre mož z otroki na sprehod, po drugi strani pa je res, da kar sama sebično prevzema na lastna ramena čisto vse vloge. To se odraža v družini, službi in drugod. Zato bi morali doseči, da bi moža in ženo vzgajali v tem, da bi se začela o vseh problemih pogovarjati. Tako se, na primer, že pogovarjata o vzgoji in izobraževanju otrok, zaradi starih patriarhalnih norm pa se o delitvi dela še vedno ne pogovarjata. Osnovni konflikt pri tem je, da se vseskozi o tem problemu pogovarjamo kot o problemu žensk, ne pa o problemu obeh partnerjev.

ŠIRŠE REŠEVANJE TAKO IMENOVANIH ŽENSKIH PROBLEMŌV!

Drugi so dodali, da je to vprašanje osveščeno, tretji so se spet dotaknili organizacije otroških vrtcev in sodobnih gospodinjstev naprav, kar bi vse šele lahko žensko zares sprostito. Poglejmo, kaj je o tem med drugim rekla socialna delavka iz delovne organizacije, ki je tudi sicer dokaj oddaljena od centra: „Zelo me moti to, da se nihče na svetu samoupravljavcev nikoli ni dotaknil vprašanja varstva otrok na tem področju, ki je zelo specifično in zelo dislocirano. Zaposlenih imamo 70% žensk, in najbolj pereči problem vseh teh žensk je prav otroško varstvo. Verjetno bomo morali ta problem na neki način skupno rešiti. Morda bi bilo prav, da bi pri planiranih investicijah pomislili tudi na to, da bi take enote imele svoj otroški vrtec kar, bi prav gotovo razbremenilo delavko in dvigalo produktivnost, saj mati ne bi bila neprestano v skrbeh za otroka.“

DO KDAJ TRI IZMENE?

Še bolj pretresljiv je prispevek delavke iz podeželskega Šentjerneja: „Že 14 let delam ponoči, se pravi triizmensko. Tak tempo vzdržimo le starejše delavke, mladi sicer pridejo, potem se poročijo, rodijo in potem lahko delajo samo dopoldne. V treh izmenah delamo same kmečke

ženske. Vsaka izmed nas ima še dosti dela doma, kjer pa ni določenega delovnega časa, saj se pogosto zgodi, da spimo le po uro, dve na dan. Doma namreč čaka delo v hlevu, pa na njivah, travnikih... Tako pogosto že v službo pridemo utrujene, vendar pa nas spremlja zavest, da moramo kljub utrujenosti delati, da dosežemo normo. Sicer pa tudi moški, ki delajo v treh izmenah, tarnajo, pa čeprav pogosto oni lahko, ko pridejo domov, ležejo. V treh izmenah nas dela kar 60. Seveda si želimo dvoizmenskega dela.“

ŽENSKA V JAVNIH OBČILIH

Ali tudi naša javna občila predstavljajo žensko v pravi, novi obliki?

Odgovor je bil negativen, še posebej v zvezi s TV. TV postavlja žensko predvsem na raven gospodinje. Vidimo jo kako pospravlja, kuha, čisti. Vse to pa, seveda, krepki mišljenje in obnašanje, ki se ga potem ne moremo več otresti.

KAKO PROBLEME REŠEVATI?

Nekatere so postavile vprašanje neposredno glede na temeljne organizacije v Iskri. Kako je z investicijskimi vlaganji in skrbjo za reševanje tako imenovanih ženskih problemov. V Iskri načrtujemo in vodimo akcije za velika investicijska vlaganja. Govorimo o milijardah, vendar pa še v nobenem od teh programov nismo zasledile, da bi bila vlaganja namenjena tudi v ta namen, da bi rešili probleme, na primer otroškega varstva, problemov, katere smo že omenili pa tudi nočnega dela.

Gotovo je, da nočnega dela ne moremo rešiti z deklaracijo, temveč je treba najti druge oblike dela, kar pa spet zahteva investicije. Gotovo se da to, kar sedaj naredimo ponoči z boljšo tehnologijo narediti podnevi, in to z manjšim vložkom fizičnega dela in z manjšo obremenitvijo žene, ki tam dela. Zato mislim, da moramo tukaj govoriti o pomembni nalogi sindikatov, in poudariti zahtevo, da pri tolikih investicijah dobimo tudi sredstva za varstvo, družbeno prehrano in še za odstranitev niza drugih problemov.

KAKO BO Z RAZVOJEM NARODA?

V zvezi z družbeno sproščenostjo, hkrati pa tudi s tem, da še nismo rešili vseh materialnih pogojev za njeno uveljavitev, se pojavlja tudi vprašanje nadaljnega razvoja slovenskega naroda. Tavčar je napisal, da je sloven-

ski mati mučenica, ki se je za krilo drži trop otrok. Teh otrok danes ni več. Je že tako. Pri treh otrocih so vsi izdatki trojni. Otroški dodatki pa so v primerjavi s potrebami smešno majhni. Res je tudi, da se mati pri treh otrokih ne more udeleževati tudi družbenopolitično.

NEGA OTROK

Ali je doslej našla ženska dovolj odmevnosti pri moških, pri teh najbolj družinskih in intimnih opravilih z otroki — kot je na primer nega dojenčka? Zanimiv je namreč podatek, da se je za tečaj za nego dojenčka v vseh letih, odkar obstajajo, prijavi samo deset moških. Ko smo se vprašale, zakaj je število tako majhno, so nekatere menile, da bi se morda prav tak moški počutil slabše med samimi ženskami že zaradi tega, ker bi se mu morda posmehovale.

Ko smo prišli znova na vprašanje izobraževanja, se je pokazalo obratno, da po drugi strani ženske kažejo premalo zanimanja za študij ali sploh za nekatere vodilne stroke. Pri tem smo slišale primer, ko se je na tečaj za dokončanje osnovne šole prijavi 160 deklet. Pri razpisu smo poudarili, da bi lahko v tem primeru lahko delale samo v dopoldanski izmeni. Ker pa je zaradi izrednega števila prijavitelj delavska univerza organizirala dvoizmenski študij, pa je za izobraževanje ostala zainteresirana samo ena ženska. Po drugi strani smo zvedeli, da iz poklicev želijo ženske pretežno v ekonomsko in administrativno šolo, čeprav je potreba po tehnikih elektrostroke iz leta v leto večja.

Ob koncu pa smo se ustavile še pred vprašanjem zastopanosti ženske v družbenopolitičnih strukturah — tako v DPO, sindikatih in drugod. V osnovnih organizacijah sindikata, ki jih je okoli 110 v našem SOZD, so za zdaj samo štiri predsednice. Vendar so nekatere pripomnile, da tega ne kaže sploševati, saj so tudi na nekaterih najvišjih ravneh v zvezi in republiki ženske. Tudi v Iskri načelno ni drugače. Ponovimo načelno; na samem srečanju smo namreč slišale podatek, da ženske tudi v večinskih tozdih kandidirajo predvsem moške, bodisi zaradi tega, ker so bolj energični in si upajo več povedati.

Po drugi strani so iz moških vrt ugotavljali, da iz kandidacijskih list ženske najpogosteje izločajo ženske, že iz solidarnosti in da jih ne obremenjujejo. Ali pa jim morda ne zaupajo?

MLAJŠE GENERACIJE BODO ENAKOPRAVNE

Razvoj gre torej korak naprej, pa spet korak nazaj, a nedvomno: naprej si pot utiramo. Najbrž je bilo zelo vzpodbudno, ker smo ob koncu razgovora prešli na mlajše generacije, ki bodo probleme reševale že bistveno lažje. Že v šoli se namreč učijo enakopravnosti, učijo jih biti samoupravljavci in samoupravljavke, aktivno se vključujejo v mladinsko organizacijo in gotovo bi bilo potrebno jih še vzpodbujati, da bi se dekleta že od mladosti naučila biti hrabra in odločna ter enakovredna z moškimi, da bodo tako znala kasneje uveljavljati se tudi v družini in v službi. Ta generacija ne bo več žrtev naših prejšnjih navad in tradicij, saj bodo tudi fantje že iz mladih nog navajeni drugače ceniti žensko. Značilno je tudi to, da ima danes mati samohranilka povsod prednosti — pri varstvu, stanovanju, pri družbeni prehrani in pri socialnem skrbstvu. Seveda pa ob koncu ne kaže zamolčati tudi tega, da se mora za svoje pravice boriti predvsem sama in sama uveljavljati svoj položaj. Druga stvar pa je seveda, da vlagamo dosti sredstev v standard, ki bo ženskam ta prehod omogočil. Seveda pa se mora, ker gre za uveljavljanje novega, ženska v svoji enakopravnosti tudi v naši socialistični in samoupravni družbi še in še potrjevati, da bo njena enakopravnost obveljala. Delen prispevek temu je želel biti ta razgovor za našo okroglo mizo.

M. Ovsenik

Informiranje in mladi

Vedno in na vsakem koraku slišimo, da smo premalo, ali nepopolno informirani. Le malo pa nas je, ki se vprašamo „kaj pa sem naredil za boljše informiranje“. Pri tem vprašanju bi vse preveč odgovorov dobili — „nič“. In zakaj je tako, verjetno odgovora nihče ne ve.

To razmišljanje naj bi bilo le uvod v pobudo, ki pa ni nova, saj jo v nekaterih sredinah že izrabljajo. Ideja, katero mislim podpreti je izdajanje informacijskih listov OO ZSM, ki naj ne bi bili nadomestek nekaterim drugim informacijskim listom, ampak nekaj čisto mladinskega, tistega, za kar se morajo vse organizirane sile v

Stanovanjska problematika mladih

Če v Iskri pregledujemo reševanje stanovanjske problematike, smo vsekakor lahko zadovoljni, saj velikih problemov skoraj nimamo in tudi vse probleme, ki še nastajajo, dokaj hitro rešujemo. Vendar pa smo pri reševanju stanovanjske problematike skoraj povsem pozabili na eno kategorijo naših delavcev, to so mladi samski delavci, ki še nimajo potreb po velikih stanovanjskih površinah, a potrebujejo kulturno stanovanje.

Ob tem spoznanju in soočenju z dejanskim položajem v Iskri, je dalo predsedstvo koordinacijskega sveta ZSM SOZD pobudo, naj bi izvršili anketo na to temo. V anketi je sodelovala večina OO ZSM SOZD Iskra.

Iz ankete je razvidno, da se mladi srečujejo pri reševanju svojih stanovanjskih problemov z mnogimi raznovrstnimi problemi, katere vsakdo rešuje, kot pač zmore, največkrat pa slabo.

Skoraj dve tretjini mladih samskih delavcev nima rešenega svojega stanovanjskega vprašanja, saj živijo kot podnajemniki, doma pod težkimi pogoji in skoraj vsi imajo v svojih sobah še po

več sstanovalcev. Večina mladih anketiranih ima podpoprečne osebne dohodke, za stanovanja plačujejo tudi po več kot tretjino svojega osebnega dohodka.

Mladi se zavedajo svojega problema in jih že sedaj skoraj polovica varčuje za reševanje svoje stanovanjske problematike. Velik del mladih je podpril idejo, da bi v Iskri aktivno sodelovali pri izgradnji samskih domov, vendar menijo, da bi ti domovi morali imeti določen komfort, prostore za svobodne aktivnosti, šport, restavracijo, saj bi tako mlademu človeku nudili kulturn dom.

Mnenje mladih je tudi, da bi pri reševanju njihovega stanovanjskega vprašanja moralo enakovredno sodelovati tako TOZD, kot širša družbena skupnost.

Iz ankete je razvidno tudi to, da pri reševanju te problematike mladih osnovne organizacije ZSM dosedaj še skoraj nič niso sodelovale.

Prav to zadnje spoznanje nas mlade sili, da o teh problemih v naslednjem obdobju več in resneje spregovorimo. Zato mnogi predlagajo, naj bi pripravili mladi v določenih sredinah problematske konference o stanovanjskih vprašanjih mladih.

A. C.

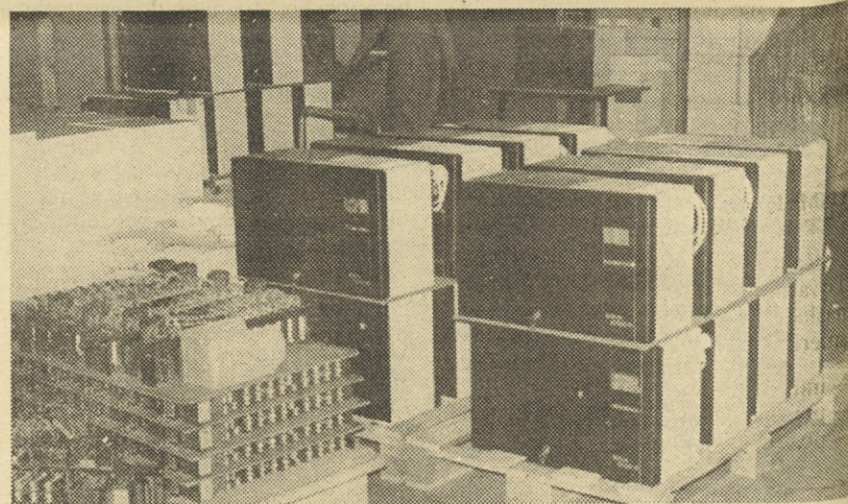
INDUSTRIJA ZA TELEKOMUNIKACIJE

TOZD ATC, KRANJ

Uspešna vključitev EPABX 16 v proizvodnjo

Kranjska Iskra se je odločila, da za zasebne telefonske centrale ne bi kupili licence, temveč raje razvili lastne centrale, s svojimi kadri in znanjem ter brez tuje pomoči. Prva, doma razvita naročniška elektronska centrala, ki je nastajala skupaj s strokovnjaki Fakultete za elektrotehniko v Ljubljani, je bila EPABX 300. Ta centrala je bila dokončno razvita in pripravljena za proizvodnjo v tehničnem razvoju tovarne ATC na Laborah in jo že proizvajamo. Z razvojem te centrale smo dobili mnogo koristnih izkušenj z elektronskimi sistemi.

število telefonskih linij oz. aparatov (največ 15). Centrala je grajena tako, da z zamenjavo oz. dodajanjem in odvzemanjem plošč tiskanega vezja, spreminjamo število telefonskih linij. Pri teh majhnih centralah imamo veliko različnih potreb, tako pri številu javnih vodov, ki so priključeni na centralo kot po številu telefonov. Zaradi zasnove te centrale, ki sledi vse novosti na svetovnem trgu, je bil tak način gradnje mogoč. Centrala EPABX 16 je zelo majhna, v primerjavi s podobno centralo v crossbar tehniko, ki je tri do štirikrat večja. Poleg

Nove centrale, pripravljene za odpremo.

Rezultat našega nenehnega spremljanja področja elektronske telefonije v svetu in entuziazma mlade ekipe Tovarne ATC je razvoj in realizacija centrale EPABX 16. Na tej centrali so bili preizkušeni izvorni koncepti komutacije (uvredli so popolno elektronsko naročniško vezje, polvodniško integrirano spojišče idr.), ki so služili in služijo kot osnova za načrtovanje in razvoj nove družine elektronskih central (EPABX 32, EPABX 100 in sistem ISKRA 2000). Več o teh centralah bomo še pisali.

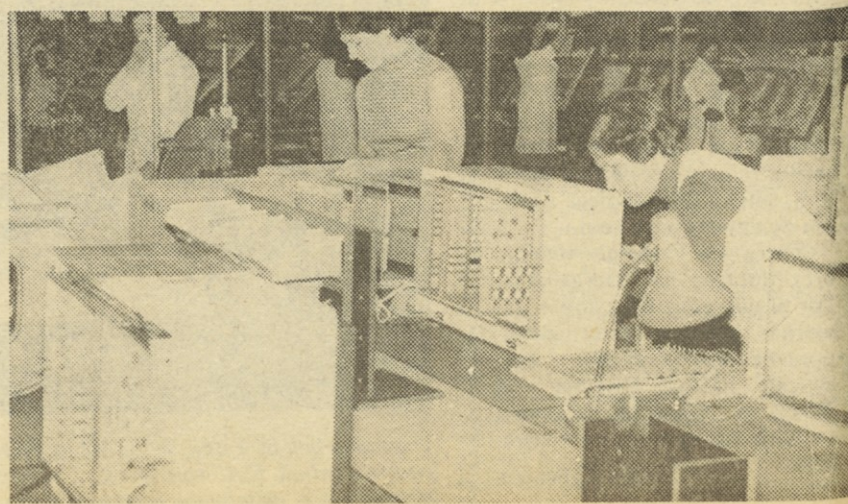
EPABX 16 (Electronic Private Automatic Branch Exchange — Elektronska naročniška avtomatska telefonska centrala) je namenjena manjšim delovnim organizacijam, šolam in ustanovam, ki potrebujejo manjše

tega je nenavadne oblike, prijetnega designa. Deluje neslišno in jo lahko postavimo v vsak prostor, saj ne moti okolja niti zaradi šumov niti zaradi oblike.

Kot posredovalni aparat zato centralo je uporabljen adaptiran telefonski aparat ATA 40, ki se s prijetno obliko vkaplja h centrali. Posredovanje je poenostavljeno, saj delavec, ki navadno rokuje s to centralo, ni poklicni telefonist, temveč so to tajnice, receptorji ipd., ki nimajo časa razmišljati, kako bodo posredovali pozive. V ohišje centrale je vgrajen tudi usmernik, ki ga pri crossbar tehniko ni bilo.

Vsaka nova tehnologija prinese s

(Nadaljevanje na 3. strani)

Z montažne linije central EPABX 16.

Razvojne perspektive tovarne instrumentov

Iskrina Tovarna merilnih instrumentov v Otočah si vedno bolj uspešno utira pot na domači in tuji trg. Celotni izvoz njenih izdelkov je v letu 1978 presegal 1,8 milijon dolarjev, kar predstavlja okrog 25 % vrednosti celotne proizvodnje. V letošnjem letu pa bo po predvidevanjih znašal okrog 2,1 milijona dolarjev.

Zametek Tovarne instrumentov izhaja iz prvih povojnih let. Ob preseletvi tovarne iz kranjske Iskre v Otoče je bilo v njej zaposlenih 157 delavcev. Proizvodni program je obsegal poleg instrumentov za vgradnjo še laboratorijske instrumente, elektrodinamične instrumente, merilne transformatorje, temperaturne regulatorje in pribor.

V prvih letih se je število zaposlenih hitro povečevalo, še bolj pa se je povečal fizični obseg proizvodnje. V proizvodnem programu je bilo veliko sprememb, opustili so nekatere nerentabilne izdelke, zaradi neustrezne tehnologije, prevelikih stroškov proizvodnje in premajhne količine za vlaganje v novo tehnologijo. V tem obdobju se je število zaposlenih povečalo na približno 450.

Precej je bilo tudi izboljšav pri instrumentih za vgradnjo, večala se je proizvodnja temperaturnega regulatorja. Tudi od leta 1970 dalje so izvedli kvalitativne spremembe v proizvodnji.

Kvaliteto instrumentov za vgradnjo še naprej izboljšujejo. Ukinili so proizvodnjo precizijskih in laboratorijskih instrumentov ter kapilarnih temperaturnih regulatorjev. Uvedli so aktivna elektronska vezja za večjo možnost uporabe merilnih instrumentov. V proizvodnji so digitalni merilni instrumenti in merilna oprema za potrebe avtoelektrike. Namesto bolj zapletenih instrumentov za merjenje raznih električnih veličin so v proizvodnjo uvedli električne pretvornike. Kvaliteten korak naprej je uvedba merilnikov regulatorjev temperature na področju merjenja neelektričnih veličin.

Tovarna instrumentov je na domačem trgu edini proizvajalec merilnih instrumentov za splošno uporabo. Prodaja njenih izdelkov na jugoslovanskem tržišču se letno povečuje za 4 do 6 %. Povečanje stopnje rasti prodaje bo možno le z razširitvijo proizvodnega programa od merilnih instrumentov do proizvodnje merilneregulacijske opreme in z večjim izvozom.

USMERITEV ZA NASLEDNJIH 20 LET

Razvojna programska usmeritev Tovarne merilnih instrumentov za naslednji dve desetletji obsega tri smeri:

- industrijski instrumenti
- prenosni instrumenti
- posebna merilna oprema

Industrijski instrumenti

Iskra Otoče izdeluje precejšen izbor izdelkov iz programa industrijskih instrumentov, ki ne zadošča potrebam tržišča. To so instrumenti za splošno in posebno uporabo v industriji, distribuciji električne energije, za potrebe široke proizvodnje, ekološke meritve itd. Merilni instrumenti so le del merilne opreme, ki naj bi jo tovarna začela osvajat. Na tem področju so perspektivne naslednje naloge:

- Proizvodnja senzorjev za merjenje temperatur in prisotnosti plinov
- Razširitev programa regulatorjev za regulacijo procesov (naprimer dvo in tritočkovni temperaturni regulator, regulatorji teže, vlage)
- Prireditve takih regulatorjev za potrebe varstva okolja in raznih industrijskih procesov
- Uvajanje izdelkov za posebne, težje pogoje obratovanja
- Zamenjava zastarelih merilnih sistemov z novjšimi ter uvoza z domačo proizvodnjo.

Prenosni instrumenti

To so instrumenti večje točnosti, namenjeni za razvojno raziskovalne laboratorije, merjenje v industriji in v servisnih delavnicah. Tudi iz tega programa ima tovarna dokaj širok izbor izdelkov. V zadnjem času se vse bolj uveljavljajo prenosni digitalni instrumenti večjih točnosti.

Na področju prenosnih instrumentov se že kažejo nove potrebe:

- izdelava novih serij (družin) univerzalnih instrumentov za merjenje električnih veličin (voltmetrov, ampermetrov in ohmmetrov), različnih točnosti z analognim, digitalnim ali kombiniranim prikazom. Vgrajene naj bi imeli mikroročunalnike, s katerimi bo mogoče programirati instrumente za merjenje različnih vrednosti (efektivne, srednje, maksimalne itd.) Tudi nastavitve, oz. umerjanje naj bi bilo avtomatizirano
- Razširitev proizvodnega programa instrumentov za potrebe servisov, povečanje njihove točnosti in prehod iz analognega na digitalno kazanje
- Razširitev programa instrumentov za potrebe raznih kontrol, ekološko in podobno.

Posebna merilna oprema

Za različne potrebe v proizvodnji združeno delo potrebuje posebno,

Posebna merilna oprema

Za različne potrebe v proizvodnji združeno delo potrebuje posebno,

Uspešna vključitev EPABX 16 v proizvodnjo

(Nadaljevanje z 2. strani)

seboj težave pri kontroli naprav, ki so v njej vgrajene in pri osvajanju novega izdelka. Tudi EPABX 16 ni bila izjema. Vključevanje delavcev oddelka kontrole kvalitete že v fazi razvoja te centrale in izkušnje, pridobljene v proizvodnji sistema Metaconte, so pripomogle, da je proizvodnja central EPABX 16 zelo hitro in nemoteno stekla.

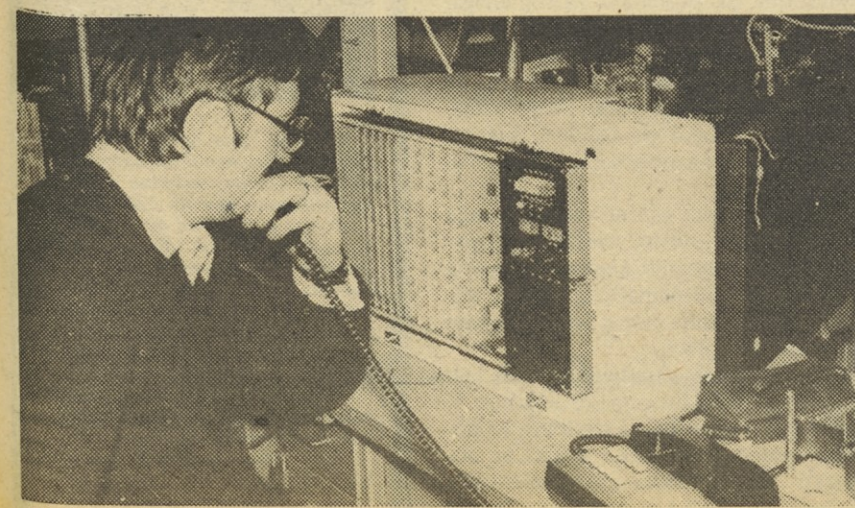
Pri elektronskih sistemih javnih central so se preizkušale le enote, ožičenje ipd., pri novih EPABX centralah pa preizkušajo tudi njihovo delovanje: v tovarni sestavljeno centralo pred prodajo popolnoma preizkusijo,

za kar je bilo treba izdelati številne preizkusne programe in naprave, ki služijo za vmesno in končno kontrolo takih central.

Zakaj se je Iskra odločila za novi sistem kontrole elektronskih naročniških central? Čas montaže teh central pri kupcu je bilo treba skrajšati. Zdaj naše centrale lahko takoj vključujemo v promet.

Skupni napor in prizadevanja vseh služb ter sodelavcev so rodila uspešno vključitev elektronskih naročniških central EPABX 16 v proizvodnjo Tovarne ATC že ob koncu lanskega leta.

A. Boc

Funkcijska kontrola central EPABX 16.

tehnično zelo zahtevno merilno opremo. Iskra Otoče jo izdeluje po posebnih naročilih, običajno so to unikati ali zelo majhne serije.

Takšno opremo tovarna že izdeluje za lastne potrebe, vedno več je kupcev, ki se obračajo na Iskra s posebnimi naročili. Zato bo to področje nujno treba še naprej razširjati, zlasti še, ker se v to opremo vgrajujejo tudi komponente serijske proizvodnje za merilne instrumente, ki jih izdelajo v ostalih Iskrinih temeljnih organizacijah.

Naloga tovarne instrumentov je, da poveča prodajo na domačem trgu, izbor instrumentov, in s tem vpliva na zahteve po zmanjševanju uvoza, ter poveča izvoz instrumentov. S predvideno razširitvijo proizvodnega programa bodo te naloge omogočene.

Z organiziranjem prodajnega inženiringa bi se lahko direktno vključevali v večje energetske projekte in investicijske gradnje. Tak pristop do prodaje bi pomenil kvaliteten premik pri pospeševanju prodaje na jugoslovanskem trgu. Pri izvozu na tuji trg ima Tovarna instrumentov največ možnosti v razvitih deželah, državah SEV in tudi v deželah v razvoju. Še naprej bo treba gojiti poslovnotehnično sodelovanje s tujimi proizvajalci.

OB 8. MARCU

Delavka in njen vsakdan

8. marec je dan, ko se spominjamo tistih bojevnic za ženske pravice, ki so v vrstah in ob podpori mednarodnega delavskega gibanja zahtevale najbolj osnovne človeške in državljanske pra-

vice tudi za ženske in to za ceno svoje osebne svobode, mnogokrat pa tudi za ceno svojih življenj.

Dan žena predstavlja poleg našega spoštovanja do teh bojevnic tudi dan,

Alojz Boc Marta Hamer in Vida Tekavec pri justiranju relejev.

Varstvo pri delu

Invalidska problematika ni le stvar invalidov

Aktiv invalidov Elektromehanike nas je že v preteklih letih s svojo zgledno dejavnostjo opozarjal na nerešena vprašanja invalidov v delovni organizaciji. Pri tem nikoli ni pozabil poudariti, da v Elektromehaniki obstajajo še velike neizkoriščene možnosti tudi na preventivnem področju in na področju najširše humanizacije dela.

Letos se je aktiv odločil pripraviti obsežnejši program dejavnosti, za katerega so že pripravljene delovne teze. Eno izmed poglavij v tezah obravnava preventivno dejavnost za odpravljanje izvorov in vzrokov invalidnosti. Poglejmo, katere aktivnosti bo treba razvijati:

- izpostavljati invalidsko problematiko v poročilih o varstvu pri delu in o zdravstvenem stanju naših delavcev, ki se obravnavajo v samoupravnih organih TOZD in DO,
- uveljaviti posebne preglede invalidov (glede na vrsto invalidnosti) v sklopu preventivnih zdravstvenih pregledov delavcev DO,
- v sanacijskih programih za izboljšanje delovnih pogojev v posameznih TOZD, utemeljivje podkrepiti tudi z oceno stopnje verjetne invalidnosti, do katere lahko pride v dotedanjih delovnih pogojih,
- v vseh oblikah funkcionalnega izobraževanja, posebej pa še v sklopu funkcionalnega izobraževanja o varstvu pri delu, prikazovati rizike, ki lahko pripeljejo tudi do invalidnosti,
- vztrajati pri izvajanju vseh postavk akcijskega programa boja proti alkoholizmu,
- vztrajati na prepovedi kajenja v vseh namenskih prostorih za sestanke in v vseh drugih prostorih v času sestankov pri ureditvi „sožitja“ med kadilci in nekadilci v tistih delovnih prostorih, kjer je nizka prostornina na enega delavca.

V času, ko ugotavljamo, da se na vseh ravneh premalo ukvarjamo z varstvom pri delu, in ko vedno širše prodira spoznanje, da se bo treba v naši delovni organizaciji sistematično ukvarjati tudi z vprašanji najširše humanizacije dela, ima pobuda aktivna invalidov širši pomen. Dolgoročno naravnana skrb za zdravje in dobro počutje delavcev bo lahko dodatna spodbuda vsem tistim, ki do danes še niso prepričani, da je bodočnost temeljnih organizacij v veliki meri povezana z zdravstvenim stanjem sedaj zaposlenih delavcev.

Program dejavnosti, ki bo oblikovan in sprejet ob koncu tega ali v prihodnjem mesecu, ne bi smel biti samo stvar organiziranja dejavnosti invalidov. Doživeti bi moral najširšo potrditev v samoupravnih organih tako temeljnih organizacij, kot tudi delovne organizacije. Le tako bodo dani pogoji za uresničitev 43. člena Zakona o združenem delu, ki pravi, da „morajo delavci v organizaciji združenega dela in njeni organi organizirati opravljanje dejavnosti organizacije tako, da je zagotovljena varnost pri delu in izvajati potrebne ukrepe za varstvo pri delu in za varstvo delovnega okolja“.

Letošnje leto naj bo zadnje leto, ko ocena poslovanja v delovni organizaciji ni vključila ocene pomembnih elementov socialne politike. Prikaz števila zaposlenih in osebnih dohodkov ne more več nadomestiti celovite ocene položaja delavcev in uresničevanja njegovih pravic v združenem delu.

P.P.

ISKRA
Industrija za telekomunikacije
elektroniko in elektromehaniko
KRANJ, n. sol. o.

Komisija za delovna razmerja TOZD MONTAŽNO SERVISNA ORGANIZACIJA LJUBLJANA

objavlja

naslednja prosta dela in naloge:

1. ASISTENTA PROGRAMERJA

za delo pri uvajanju novih oblik, ki jih omogoča procesorsko krmiljenje v telefonskih centralah.

Pogoji:

- dipl. inž. elektrotehnike, smer telekomunikacije, industrijska elektronika ali računalništvo,
- zaželjene delovne izkušnje na področju telefonije,
- aktivno znanje angleškega jezika.

2. DVA PROGRAMERJA

za delo na sodobnem real-time sistemu procesorsko krmiljenih telefonskih central.

Pogoji:

- elektrotehnik šibki tok ali maturant gimnazije,
- zaželjene delovne izkušnje na področju telefonije,
- najmanj pasivno znanje angleškega jezika.

Skupni pogoj za kandidate, ki izpolnjujejo objavljene pogoje je tudi uspešno opravljen psihološki test. Zaradi neprekinjenega daljšega usposabljanja in izpopolnjevanja je zaželeno, da imajo kandidati odslužen vojaški rok. Kandidati morajo izkazati pripravljenost za nadaljnje izobraževanje in terensko delo po celi Sloveniji. Kraj zaposlitve je Ljubljana.

Izbrani kandidati bodo sprejeti v delovno razmerje s 3-mesečnim poskusnim rokom, v katerem morajo opraviti strokovni tečaj, ki bo za njih organiziran.

Kandidati naj pismeno prijavijo z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljejo v 15 dneh po objavi na naslov: ISKRA ELEKTROMEHANIKA KRANJ, Kadrovska služba, Savska loka 4, 64000 Kranj z oznako „za MS O“.

ko bi morali oceniti mesto in vlogo ženske v naši družbi, to je v naših odborih in sekcijah v krajevnih skupnostih, v odborih za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, v vrstah družbenopolitičnih organizacij, v vseh oblikah samoupravnega odločanja, v njihovem delovnem prispevku ob strojih, knjigah, v učilnicah, ambulantah...

V tem prispevku želim predstaviti dve sodelavki Iskrine TOZD TEL na Blejski Dobravi. Dve za to, ker to pozornost zaslužita, dosejata ob delu in po delu približno enake rezultate, skupna predstavitev pa ponuja tudi toliko skupnih, stičnih elementov, da je predstavitev lahko združena. Moram poudariti, da bi lahko predstavil še mnogo drugih naših delavk, ki to pozornost tudi zaslužijo, in naj mi zato ostale to oprostijo.

Tovarišici Vida Tekavec in Marta Hamer sta se zaposlili v TOZD TEL pred osmimi leti, torej kmalu po ustanovitvi obrata na Blejski Dobravi. Obe sta poročeni in materi enega, oz. dveh otrok. Vseh osem let justirata ploščate releje. Na vprašanje, kakšen je osnovni motiv za njuno doseganje nadpovprečno visokih delovnih rezultatov, odgovorjata:

Vida: „Delo mi je všeč. Menim, da me noben normirec ali mojster ne more prepričati za delo toliko, kot lahko sama sebe. Vse sicer enako hitro justiramo, po enakih postopkih dela, vendar je pomembna tudi zbranost pri delu, interes in dobro počutje.“

Marta: „Vsak bi lahko več naredil s pravilno izrabo delovnega časa. Že na začetku delovnega dne si določim, koliko moram narediti. Seveda je to možno pri individualnih normativih. Zato tudi vedno ne izkoristim odmora ali malic v celoti. Če ugotoviš, da ti vloženo delo prinese dobre rezultate, je to samo stimulacija za bodoče delo.“

Obe sodelavki sta justirali releje tudi pogodbeno na domu. Od tega je sicer že nekaj let, pa Vida še vseeno kar ne more pozabiti dogodka, ko je zaradi poledene ceste z releji vred

(Nadaljevanje na 4. strani)

ISKRA
Industrija za telekomunikacije
elektroniko in elektromehaniko
KRANJ, n. sol. o.

Komisija za delovna razmerja in osebne dohodke TOZD VZDRŽEVANJE KRANJ

objavlja

prosta dela in naloge za

2 SAMOSTOJNA ELEKTRONIKA II

za vzdrževanje elektronsko krmiljenih strojev in naprav.

POGOJI:

- končana srednja elektrotehnična šola - smer šibki tok,
  - delovne izkušnje so zaželjene.
- Kandidati naj pismeno prijavijo z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljejo v 15 dneh po objavi na naslov: ISKRA ELEKTROMEHANIKA, Kadrovska služba, Savska loka 4, 64000 Kranj.

Delavka in njen vsakdan

(Nadaljevanje s 3. strani)

pristala v Savi, in kako je nato mrzlično iskala po blatu releje, ki so med prevračanjem popadali iz avtomobila.

O vključevanju v samoupravne tokove pripovedujeta takole:

Vida: „Že drugo mandatno dobo sem članica DS. Menim, da je v DS premalo članov iz vrst delavcev iz neposredne proizvodnje. Opažam tudi, da se premalo vključujemo v razprave in tudi povezava nazaj – z delavkami ni najboljša. Razlaga in odgovori so zadovoljivi, o točkah dnevnega reda smo zadosti obveščeni. O ostalih pomembnih zadevah razpravljamo v sindikalnih skupinah.“

Marta: „Sem namestnik člana volilne komisije. Informacije o dogajanjih v TOZD dobivam iz zapisnikov, od sindikalnih poverjenikov in delegatov DS. Menim, da je to v danih možnostih zadovoljivo. Prav tako nam glasilo Iskra prinaša prispevke o delu v ostalih TOZD v okviru naše DO, ne smem pa pozabiti glasila naše TOZD.“

Enotni sta si bili ob ugotovitvi, kako z delom v bodoče. Moramo namreč s časom naprej, se pravilno usmeriti, dati poudarek na razvoj novih programov, se preusmerjati na

proizvodnjo, ki je v svetu iskana, izboljšati moramo kvalifikacijsko strukturo in konkurenčno nastopati na trgu. Edino težavo vidita pri preusmerjanju proizvodnje, saj je prav bojazen pred novim začetnim delom največja težava pri uvajanju novih programov.

Pri zadnjem vprašanju, kaj želita ob osmem marcu sodelavkam Iskre, kar nista mogli najti pravih izrazov in želja, saj je le teh veliko: od delovnih uspehov, zdravja, boljšega vključevanja v delegatski sistem do urejenega varstva, sožitja med narodi in narodnostmi ter miru v svetu.

Vsako leto vedno znova skušamo poudariti bistvo praznovanja dneva žena. Na žalost smo pogosto priče praznovanjem, ki so organizirana izključno kot družabna srečanja in ugotavljamo, da se mednarodni praznik žensk mnogokrat sprevrže tudi v nekakšen materinski dan. Na takih praznovanjih in proslavah pa ponavadi ni sledu revolucionarnosti, ki bi jo ta dan moral imeti. Skušajmo poiskati najboljše poti v prizadevanjih, da povrnemo osmemu marcu vsebino, ki jo ta mednarodni praznik zasluži.

Alojz Jug

OO ZSM TEA

Pred novimi nalogami in akcijami

Kljub temu, da smo že kar krepko zakorakali v novo leto, bi težko rekli, da se je v delovanju OO ZSM TEA kaj posebnega zgodilo. Stekla je le akcija za razširitev vrst aktivnih mladincev, to pa je zaenkrat tudi vse, čeprav so programi vseh komisij precej obetajoči, žal pa zaenkrat še samo deklarativni. Vendar – o tem pozneje.

Za začetek napravimo pregled o lanskih akcijah mladih v TOZD TEA, ki so kar vse po vrsti dovolj solidno uspele. Lansko leto je potekalo v znamenju kongresov, ki so med drugim dokazali, da tudi mladi vse skozi iščejo nove boljše poti do vsestranskega napredka v naših družbenoekonomskih odnosih. Tako vzdušje pa je seveda bilo tudi v delu v naši OO.

V letu 1978 je bilo deset sej osnovne organizacije in deset sej predsedstva. V maju je bila izvedena programska konferenca, na kateri so bili dopolnjeni programi za leto 1978. Takrat je bil za novega sekretarja OO izvoljen Janez Bešter, za predsednika pa je bil ponovno izvoljen Borut Dvorsak, ki to funkcijo opravlja že od leta 1977.

Konkretno o akcijah OO ZSM TOZD TEA: sodelovanje pri evidentiranju in sestavi kandidatnih list ob volitvah; organizacija javne razprave v okviru Tedna novinarjev v Kranju na temo „Samoupravni in medsebojni odnosi v Elektromehaniki“, na katero so bili vabljeni vsi predstavniki DPO in vodstveni delavci, ter člani kolektiva DO. (Kljub skromni udeležbi je razprava doživela velik odmev in je še vedno aktualna.); izvedba javne razprave na kongresne dokumente ZSMS za mladino TEA; na predlog OO je bilo v ZK sprejetih pet aktivnih članov; zveznih MDA so se udeležili štiri člani OO, Iskrine delovne brigade na Dugem otoku so se udeležili štiri članice, Avnojskega pohoda pa se je udeležil en član; ustanovljena je bila pohodna brigada (25 članov), ki deluje v sklopu brigade SOZD Iskra pod nazivom „Partizanske delavnice 99 d.“ in se je udeležila pohoda okrog žice okupirane Ljubljane, pohoda na dan Iskre, pohoda v Ceremošnje, kjer je bilo „Srečanje mladih SOZD Iskra“, pohoda na Ilovo goro, ki je bil posvečen 35-letnici tamkajšnjih bojov med NOV, v počastitev 10. kongresa ZSMS pa se pohoda mladih Elektromehanike v Dražgoše; v politično šolo za člane ZK so bili vključeni trije člani OO, medtem ko so se ostali člani udeležili vseh izobraževalnih oblik, ki so jih organizirale DPO in izven nje; mladinci in mladinke so sodelovali pri sprejemu Titove stafete in tudi nosili štafeto palico s pozdravi in čestitkami tov. Titu; na pobudo koordinacijskega sveta je bila v decembru izvedena anketa o stanovanjski problematiki mladih Iskre, njeni rezultati bodo uporabni šele letos.

Občuten je napredek na področju informiranja, saj poleg tega, da vsak član OO pravočasno dobiva vabila za seje in nato tudi zapisnike, mladi objavljajo informacije v „Informatorju TOZD TEA“ in so skupaj z ostalimi DPO TEA tudi soizdajatelji tega biltena, omeniti pa velja tudi sodelovanje s tovarniškimi glasilom „Iskra“. V okviru počastitve 100-letnice rojstva Otona Zupaničja je bil literarni večer, ki pa zaradi slabega obiska ni najbolje izvenel, medtem ko je bilo bolj veselo na že dobro vpeljani vsakoletni zabavnoglasbeni prireditvi „Iskra poje“, na kateri se predstavljajo ljubitelji petja iz Iskre in je vedno dobro obiskana.

Uspešna je bila izvedena tudi kvrdajalska akcija EM, ki se jo je udeležilo 60 prostovoljcev. Izvedena je bila tudi TRIM akcija za vse člane kolektiva EM, vendar je žal ostala brez večje udeležbe.

Borut Dvorsak, predsednik OO ZSM TOZD TEA pravi: „V preteklem letu smo zelo živahno sodelovali z OO sindikata in ZK, zlasti pri usklajevanju mnenj in pripomb na samoupravne listine. Med drugim na samoupravni sporazum o skupnih osnovah za razporejanje čistega dohodka v DO, pravilnik o razporejanju čistega dohodka

TOZD in skupnih služb, samoupravni sporazum o skupnih osnovah za delitev OD, sredstev za osebno in skupno porabo ter nadomestil, pravilnik o osnovah in merilih za delitev sredstev za OD.

Z OK ZSMS Kranj smo imeli premalo stikov, da bi lahko govorili o dobrem sodelovanju. Dobra akcijska povezava pa je bila s KS mladine EM in OO ZSM TOZD Stevci.

Danes imamo v naši osnovni organizaciji 63 članov, ki delujejo v šestih komisijah. Izvedli smo veliko kadrovskih sprememb. Stalno smo vključevali nove člane, nekaj pa smo jih tudi izključili zaradi stalne odsotnosti, slabega odnosa in drugih objektivnih vzrokov.

Naša TOZD je velika in tako imamo slab pregled nad vso mladino v njej. Delno je za tako stanje kriva tudi pasivnost naših komisij, saj so vse lanskoletne akcije v glavnem slonele na delu posameznikov. Komisije se niso samostojno sestajale, da bi obravnavale problematiko svojih področij in prav gotovo je to eden izmed vzrokov, da naša učinkovitost in zmoglost nista bili bolj stopnjevani.

Naj navedem primer, da smo za dan mladosti organizirali srečanje mladih Elektromehanike, ki se ga je udeležilo le dvajset mladih. V prihodnje si torej lahko postavimo vprašanje vedno večje odtujenosti med sodelavci, ki združujemo delo in sredstva, zraven pa v vse večji potrošniški mrzlici pozabljamo na medsebojne – medčloveške odnose!

Dosti je področij, na katerih smo naredili malo ali nič, dosti pa jih je tudi, na katerih smo dosegli vidne rezultate in uspehe in s tem prispevali k nadaljnji izgradnji naše socialistične samoupravne družbe.

Živimo v eni najdemokratičnejših družbenih ureditev na svetu. Zakon o združenem delu predstavlja temelj za diktatorstvo proletariata. Zato se moramo stalno seznanjati z vsemi novimi določili in se boriti proti negativnim elementom v naši družbi. Le z zavestnim in aktivnim delom bomo lahko izpolnjevali naloge, ki nam jih nalaga naša samoupravna socialistična družba.

Osnovna naloga OO ZSM TEA bo v preprečevanju mezdnе miselnosti, kajti to da ljudje vidijo samo še denar na koncu meseca, je že nevarno vkoreninjeno v njih.

S krepitvijo družbene zavesti, obrambnih sposobnosti in družbene samozavesti, fizičnih sposobnosti in obliki rekreativnega značaja in množičnosti, s širjenjem obzorja znanja vsem sodelavcem v obliki različnih predavanj in študijskih sestankov, s seznanjanjem mladih s kulturnimi dosežki in uvajanjem ene kulture za vse, s seznanjanjem o osnovah marksizma in samoupravnem socialističnem sistemu – z vsem tem naj bi postali mladinci bolj kritični, ustvarjalni in objektivni do sebe in družbe.

Delo mladih v OO ZSM TEA se bo kazalo tudi v stalnem sodelovanju z ostalimi osnovnimi organizacijami v naši delovni organizaciji in z OK ZSMS Kranj, ter drugimi družbenopolitičnimi organizacijami. Seveda so tu še stalne naloge: pridobivanje in uvajanje novih članov v mladinsko organizacijo, usposabljanje bodočih aktivistov, delavcev-sportnikov, kulturnih ustvarjalcev, v prvi vrsti pa dobrih samoupravljavcev.

Na prednovoletni programski konferenci OO ZSM TEA, ki ji je sledilo tudi „prednovoletno srečanje mladih TEA“ s krajšim kulturnim programom, so bili pregledani in potrjeni akcijski programi, ki so jih za tekoče leto pripravile posamezne komisije.

Če imamo pred očmi dovolj pogumno zastavljeno temeljno usmeritev delovanja (boj proti negativnim pojavom v naši družbi, preprečevanje mezdnе miselnosti itd.), so nam usmeritve posameznih komisij videti precej konvencionalne in okostenele. So pač plod preteklih izkušenj in splošnih načel, zelo malo pa je v njih resnične izvirnosti in kreativnosti, zato naj tole pisanje zaključimo z upanjem, da se bodo resnične ideje v toliko večji meri porojevale ob sprotne delo, tako da končno poročilo o delovanju OO ZSM TOZD TEA za leto 1979 ne bo spet več, ali manj veren plagiat tistih iz preteklih let.

Ogledalo organiziranosti

V sodobni družbeni praksi je informiranje eden od pogojev samoupravnega odločanja. Tudi med mladimi, ki se zavestno trudijo za enakovredno vključitev v samoupravni sistem, se pojavlja potreba po sprotni, objektivni, osveščeni informaciji. Samo obveščeni lahko vplivajo na sodobna dogajanja in reševanja problemov vse skupnosti.

Pred leti, ko je bil pri Občinski konferenci ZSMS Kranj ustanovljen Center za obveščanje in propagando, ki se je ukvarjal izključno z izdajanjem mladinskega glasila, je vizija enotnega sistema obveščanja v mladinski organizaciji izzvala le pomiljujoč smeh. Danes je ta model dokončno izdelan, njegovi avtorji pa se borijo s tem, da ga poleg formalne odobritve sprejme še družbena praksa.

Vodja Centra za obveščanje in propagando, Miro Erzin, ki je izdelal glavne smernice mladinskega systemskega informiranja, takole opredeljuje njegove oporne točke:

„Temelj obveščanja naj bi bila odslej osnovna organizacija ZSMS, ki naj sama ureja način, obseg in organizacijo obveščanja v skladu s svojimi potrebami in možnostmi. Vsak mladinec naj postane informator. Za usklajeno delo in za pretok obojestranskih informacij so ustanovljene skupine za obveščanje pri področnih konferencah, ki jih sestavljajo mladi iz osnovnih organizacij. Njihova temeljna naloga je, da na svojem področju koordinirajo mladinsko informiranje: med mladimi v izobraževanju, kjer naj spremljajo delo šolskih glasil in spodbudno nagrajujejo njihove največje ustvarjalne dosežke; med mladimi v krajevnih skupnostih, ki naj jih opozarjajo na osnovo obveščanja v KS; ter mlade v združenem delu, ki naj pripomorejo k vsestranski vsebinski zasnovanosti tovarniških glasil. Skupine za obveščanje torej skrbijo za nenehno informacijsko povezanost osnovnih organizacij, pa tudi teh področij med seboj.“

Občinska konferenca, ki je bila doslej ključni dejavnik mladinskega obveščanja, je po novem sistemu dobila drugačne funkcije.

„Prvo pomembno sečišče informacijskih tokov – Občinska konferenca ZSMS – skrbi za vzpostavitev tekočega informiranja prek različnih sredstev obveščanja: internih informacij, glasila OK ZSMS kot široke oblike obveščanja, prilog listu ter raznih propagandnih sredstev.“

Nosilec mladinskega systemskega informiranja na ravni občinske konference – Center za obveščanje in propagando (COP) – je dobil torej obsejnejšo, odgovornejšo nalogo kot pred leti, ko realni družbeni pogoji niso dozoreli niti radikalni delegatski organiziranosti, ko celovit sistem obveščanja iz baze še ni bil temeljna naloga, pač pa je informiranje v smislu nekakšnega „političnega larpurlartizma“ služilo le samo sebi.

Danes COP vključuje še vrsto vlog: je nosilec spodbujanja informativne zavesti – za ta namen vsoposobljeni kadri prinašajo med mlade v osnovne organizacije zavest o nujnosti vseobsežne, nekampanjske informacije, o temeljni vlogi njihove organizacije v tem sistemu – organizator aktivna mladih novinarjev, spodbujevalec izobraževanja svojih članov itd.

„V aktivu mladih novinarjev se oblikujejo kadri za oblikovanje tega modela informiranja, v tem okviru se idejno in strokovno usposablja. Razen uvajanja v praktično delo, ki vsebuje novinarske akcije, obiske uredništva, delovnih organizacij, krajevnih skupnosti, mladi novinarji spoznavajo sodoben sistem informiranja tudi preko vključevanja v delo konkretnih sredin, osnovnih organizacij ali organov občinske konference. Tako opravljajo dvojno: delo v sredini, v katero so se vključili, skrbijo pa tudi za informacijsko povezavo, pri čemer se še izkustveno izpopolnjujejo.“

Od leta 1973, ko je bil Center za obveščanje in propagando ustanovljen le z ozkim namenom „informiranja zaradi informiranja“, ko mu niti formalno ni bila priznana pomembna samoupravna naloga obveščanja, se je torej marsikaj premaknilo naprej. Koliko časa pa bomo potrebovali, da se ta napredni model uveljavi tudi v praksi?

Danica Žlebir

Seja delavskega sveta DO

V petek dne, 2. 3. 1979 se je v sejni dvorani Poslovne hiše v Škofji Loki začela ob 11. uri 9. redna seja DO ŠP. Prisostvovali so ji člani DŠ: Vinko Nastran, Matevž Pogačnik, Franc Mihelič, Boško Jovičević, Leon Mežnar, Ivo Žvonkelj, Marjan Šabec, Janez Jesenovec, Miro Jurjavič, Albin Pahor, Marina Kolenc, Tone Friškovec in vabljeni: Simon Primožič, Peter Grčar, Jože Vidic, Tone Mohorič, Marjan Može, Marjan Šmid, Janko Dobre, Tone Lavtar in Tone Beravs.

Odbor za razvoj samoupravljanja DO Široka potrošnja, ki je na svoji seji 22. 2. 79 sprejel samoupravne sporazume o:

- medsebojnih odnosih pri ustvarjanju skupnega prihodka
- medsebojnih odnosih pri ustvarjanju skupnega dohodka
- skupnih osnovah za razporejanje čistega dohodka
- osnovah plana za srednjeročno obdobje 1976–80

TOZD TGA

Stalna skrb za boljšo kvaliteto

V „TGA“ posvečajo veliko pozornost kvaliteti svojih izdelkov. Dobro organizirana kontrola pa je seveda pri tem nujnost. Kako so poskrbeli zanjo v Retečah nam je spregovoril Jaka More, vodja službe kontrole kvalitete.

„Zaradi uvajanja določil zakona o standardizaciji in ostalih predpisov s področja kvalitete in tržnih odnosov, je bilo naše delo lani precej bolj aktivno.“

Šlo je predvsem za določanje življenjskih dob gotovih izdelkov in hkrati za izvajanje obveznosti prodajalca in proizvajalca do kupca. Vse te določene zahteve smo dosegli v predvidenih rokih in z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da nismo imeli prestopkov na tem področju.

Lani smo si tudi naložili da bomo bistveno izboljšali kvaliteto izdelkov, vendar smo s tem le delno uspeli. Zaradi nujnosti v proizvodnji smo se prevečkrat morali odločiti, za odstopanje od predpisanih kvalitet, kar pa ni bilo na račun funkcionalnosti, temveč je šlo le za zmanjšanje izdelovne kvalitete se pravi slabšega izgleda.

Ker se vsi proizvajalci sestavnih delov naših aparatov še ne obnašajo skladno z zakonodajo in JUS, smo več pozornosti posvetili ugotavljanju kvalitete v naši vhodni kontroli, da bi tako dosegli ustrezno kvaliteto končnega proizvoda. To nam povzroča precejšnje stroške, ki pa so še vedno manjši, kot če bi vgrajevali nekvalitetne dele v naše izdelke.

Predvsem bomo v letošnjem letu nadaljevali delo na ugotavljanju zanesljivosti in trajnosti sestavnih delov in končnih izdelkov, kar nam bo omogočilo organizirati naše delo tako, da se bodo zmanjšali servisni stroški na naših proizvodih. Le-ti predstavljajo približno 1,5 % vrednosti izdelka po neto prodajni ceni. Za našo vrsto proizvodnje ta odstotek sicer ni velik, vendar bi ga lahko z večjim prizadevanjem še občutneje zmanjšali. Tu ne gre toliko za dejanske stroške servisiranja kot za povzročanje slabe volje pri kupcih in s tem tudi širjenje slabe reklame za Iskro. Slednje namreč nekvaliteten proizvod nujno povzroči.

Za doseganje boljše kvalitete bomo zato v bodoče morali nameniti večjo pozornost dobaviteljem, v naši TOZD pa opuščati proizvajanje za „vsako ceno“.

Najteže pa se je seveda odločiti pri odstopanju od normalne, oz. dogovorjene kvalitete takrat, kadar ima taka odločitev za posledico zastoj enega, ali več montažnih trakov. Toda zavedamo se, da lahko prodremo samo s kvalitetnimi izdelki in to nas sili, da neprestano izboljšujemo svoje proizvode, ki so tako po izdelavi, kot po delovanju konkurenčni na domačem in tujem trgu.

Uspešno tudi pridobivamo domače in tuje tipske ateste, vendar je doseganje s tem pogojene kvalitete v praksi prevečkrat problematična zaradi slabega spoštovanja norm in premajhne delovne discipline.

Ob tem nas obremenjuje tudi razmeroma visoka fluktuacija delavcev. V lanskem letu je bil ta problem še posebej pereč. Zelo težko je namreč dosegati ob izpolnjevanju količinskih normativov tudi zahteve kvalitete, ker se posamezniki premalokrat zavedajo,

– medsebojnih pravicah, obveznostih in odgovornostih med delavci TOZD in Delovno skupnostjo skupnih služb, je predlagal DS DO, da te samoupravne sporazume razglasi za javno obravnavo. DS je predlog sprejel, obenem pa tudi potrdil predlog odbora, da naj javna obravnavna traja do 20. 3. 1979, usklajevalni postopek pa naj se izvede med 20. 3. in 30. 3. 1979.

V nadaljevanju je DS tudi razpisal za gornje sporazume referendum, ki naj bo 5. 4. za vse TOZD in DSSS in sprejel sklep naj se to objavi na oglasnih deskah TOZD in DSSS. Referendum naj izvedejo volilne komisije TOZD, DSSS in DO. DS je tudi zadolžil DPO, posebej pa še sindikat, da skupaj s strokovnimi delavci, ki so samoupravni sporazum pripravili, sodelujejo v javni obravnavi po TOZD in DSSS.

B. Č.

da s slabim opravljanjem svojega dela, povzročajo v nadaljevanju delovnega procesa, težave sodelavcem.

Na uvajalnih seminarjih za nove delavce se sicer zelo hitro in dobro sporazumemo kakšna mora biti kvaliteta, v praksi je pa teže, ker nastopajo tako osebni kot tudi objektivni vplivi, ki potem prevečkrat povzročijo, da zmanjka dobre volje in zavesti. Veliko lažje je uvajanje novega sodelavca v skupinah (montažnih trakovih), kjer lahko starejši in mlajši dobri delavci pomagajo pri vzgoji novozaposlenih. Nekoliko težje je na posamičnih delovnih mestih, vendar moramo ugotoviti, da tako v strokovnih službah kot tudi v proizvodnji, le prodira v zavest delavcev smisel in namen integralnega sistema zagotavljanja in ugotavljanja kvalitete. Ob tem je zanimivo tudi to, da se vsi zaposleni na nek način neposredno ali posredno ukvarjajo s kvaliteto, ko pa pride do konkretnega odločanja je pa ta prevečkrat v pristojnosti služb kontrole kvalitete. Prevečkrat se premalo zavedamo, da je tudi kvaliteta sestavni del samoupravnega odločanja.

V letošnjem letu bomo začeli z redno proizvodnjo mikrovalovnih pečic in poskušali prodati čim več naših standardnih izdelkov na tuje trge. Ob tem bo seveda stalno pristotno vprašanje kvalitete in to v bistveno zahtevnejši obliki. Upamo, da bomo kljub vsem težavam uspešno opravili svoje delo in da kvaliteta ne bo problem, ki bi oviral ta prizadevanja.“

Boris Čerin

Francu Zidarju v spomin

V torek, dne 27.2.1979, se je kolektiv Sprejemnikov Sežana poslovil od svojega, nenadno preminulega sodelavca Franeta Zidarja.

Komaj je dopolnil 46 let starosti in pravkar 23 let delovne dobe, skoraj vse v Sprejemnikih, ga je pobrala kruta usoda. Mnogokrat je prihajal z izvirnimi in koristnimi predlogi, ki jih je kolektiv rad upošteval in je s tem pomagal k boljšemu poslovanju.

Pokojni bo ostal vsem članom kolektiva in vsem, ki so ga poznali, v trajnem spominu.

Naj v miru počiva v svobodni kraški zemlji!

Roman Albreht

Nekatera vprašanja sedanjega trenutka družbene preobrazbe

Prispevek v razpravi na delovnem posvetovanju
družbenopolitičnih in poslovođnih delavcev v
SOZD ISKRA

POREČ, 17. 2. 1979

PREDMET NAŠE OBRAVNAVE

Predmet naše pozornosti so nekatera aktualna vprašanja naše nadaljnje družbene preobrazbe, ali kakor temu popularno pravimo, uresničevanja zakona o združenem delu v našem sedanjem družbenem trenutku.

Našo pozornost seveda pritegujejo predvsem tista vprašanja, ki so, da tako rečem, strateškega pomena za sam tok preobrazbenih procesov. Zaradi tega so v žarišču naše pozornosti slej ko prej preobrazbeni procesi na tistih vozliščih v združenem delu, v družbeni reprodukciji in družbi, na katerih se zaradi objektivnih pogojev, še vedno zadržujejo in obnavljajo usedline družbenega odtujevanja, podrejanja dela drugih in družbeno neopravičenega prisvajanja rezultatov dela drugih.

Ta žarišča so praviloma tudi najšibkejši člani v verigi gospodarjenja. So vsekakor eden pglavitnih vzrokov, da nismo dovolj učinkoviti pri povečevanju družbene produktivnosti, pri gospodarjenju z družbenimi sredstvi in pri obvladovanju številnih objektivnih težav, ki nam jih je premagovati pri tekočem delu in gospodarjenju in pri zagotavljanju vse skladnejšega in hitrejšega družbeno ekonomskega razvoja.

Objektivno zaostajamo pri praktičnem uveljavljanju novih družbeno lastninskih prvin dohodkovnih odnosov v neposredni družbeni praksi. Na ta način se določeni odnosi v družbeni reprodukciji in družbi izvijajo izpod upravljalske kontrole delavcev. Posledica tega je, da se v odnosih v družbeni reprodukciji še lahko zadržujejo tujki odnosi in da nekatere zadeve v družbenih odnosih „štrle“, kot popularno pravimo.

PODLAGA ZA DRUŽBENO DELOVANJE

Podlago za naše družbeno delovanje pri nadaljnji družbeni preobrazbi smo izoblikovali na kongresih Zveze komunistov in na kongresih drugih družbenopolitičnih organizacij.

V temeljnih rešitvah imamo izoblikovano sistemsko podlago in s tem ustvarjene pogoje za nadaljnje utrjevanje socialističnega samoupravljanja.

Ob tem pa sta za nas vse, za vsakega delavca, vsako celico in za vsako skupnost združenega dela in za združeno delo in družbo v celoti, zelo pomembni zlasti dve temeljni vodili, ki smo jih povsem nedvosmiselno jasno opredelili na kongresih Zveze komunistov.

Socialistični samoupravni položaj delavca in delovnega človeka v sistemu združenega dela, v družbeni reprodukciji in družbi je temeljni družbeni kompas za naše delo. To nam omogoča, da znamo v vsakem delovnem in družbenem okolju, v vsakokratnih razmerah, pogojih in silnicah, ki delujejo opredeliti smer naše dejavnosti, ločiti bistveno od nebistvenega in presojati družbeno učinkovitost lastne dejavnosti.

To je podlaga trdnosti naše celotne družbe in vseh odnosov v njej.

Iz tega je seveda nujno potrebno potegniti ustrezne sklepe za našo lastno družbeno prakso odtodno za konkretno delovanje vseh družbenih dejavnikov, ki delujejo v sistemu socialističnega samoupravnega združenega dela.

Družbeni dejavniki, ki v okviru svojih ustavnih pravic, dolžnosti in odgovornosti delujejo v okviru sistema socialističnega samoupravnega združenega dela so zavezani, da prispevajo k odpravi ovir in preprek, ki zavirajo ali otežujejo delavcem, da bi praktično uveljavili svoj družbeno-ekonomski položaj in opravljali svoje družbene funkcije, ki so s tem povezane v združenem delu, družbeni reprodukciji in družbi in prevzeli nase tudi pravice, dolžnosti in odgovornosti, ki so s tem neločljivo povezane.

Vsak družbeni dejavnik, posameznik v združenem delu in v družbenopolitični skupnosti, vsak organ združenega dela oziroma družbenopolitične skupnosti, vsaka družbenopolitična in druga organizacija, ki deluje v sistemu socialističnega samoupravnega združenega dela je dolžna oblikovati in uresničevati vso svojo družbeno dejavnost s pozicij in na način, ki prispeva k ustvarjanju, utrjevanju in varovanju pogojev, ki omogočajo in spodbujajo konstituiranje delavca kot družbenega subjekta združenega dela in ga objektivno postavljajo v položaj, ki od njega terja ustrezno delovanje v vseh odnosih v združenem delu, v družbeni reprodukciji in družbi in to v skladu z njegovimi pravicami, dolžnostmi in odgovornostmi v združenem delu in v družbi.

Konkretni rezultati pri utrjevanju družbenega položaja delavca v združenem delu in v družbi, konkretni rezultati pri razvoju in utrjevanju ter učinkovitosti samoupravnega demokratičnega odločanja in konkretni rezultati pri povečanju družbene produktivnosti, gospodarnosti in pri drugih sestavinah gospodarjenja in razvoja, ki jih dosegajo delavci pri svojem delu, gospodarjenju in upravljanju so edini zares trden družbeni kriterij in merilo, s katerim je možno presojati in družbeno ovrednotiti konkretno delovanje vsakega družbenega dejavnika v konkretnih razmerah in okoliščinah in družbene rezultate tega delovanja s pozicij utrjevanja socialističnega samoupravljanja.

Drugo naše temeljno vodilo, ki smo ga izoblikovali in sprejeli na kongresih Zveze komunistov pa je, da je neposredno uresničevanje nadaljnjega razvoja socialističnega samoupravljanja, na sedanji ravni razvitosti družbenih odnosov, neločljivo povezano z družbeno dejavnostjo delavcev in delovnih ljudi in nji-

hovich družbenih organizacij ter institucij združenega dela in političnega sistema, v treh temeljnih smereh:

Prva, izpeljava in uveljavljanje novih družbeno lastninskih prvin dohodkovnih odnosov in institucij socialističnega samoupravljanja v družbeni praksi samoupravljanja v družbeni praksi združenega dela, v vseh oblikah združevanja dela in sredstev ter interesnega poslovnega in družbenopolitičnega povezovanja in združevanja.

Druga smer je ustvarjalno razvijanje in izpeljava osnov sistema za neposredno rabo v družbeni praksi, za urejevanje odnosov pri delu, to je, pri ustvarjanju dohodka, pri poslovanju, pri pridobivanju, razpolaganju in porabi dohodka, pri osebni priskrbi, pri urejevanju skupnih in splošno družbenih potreb in interesov itd.

Tretja smer pa je akcijsko premagovanje ovir, težav, omahovanja in odporov, zadev, ki kot popularno pravimo, štrle itd., ob katere zadevamo pri uresničevanju družbene preobrazbe in pri razreševanju nalog in uresničevanju osebnih in skupnih pravic in potreb delavcev in delovnih ljudi.

Omenjene opredelitve terjajo od nas, da potegnemo iz njih ustrezne sklepe za našo lastno družbeno prakso odnosno za konkretno delovanje družbenih dejavnikov, ki delujejo v sistemu socialističnega samoupravnega združenega dela.

Prvi sklep, ki se nam ob tem ponuja je, da se ne more družbena dejavnost nobenega od navedenih družbenih dejavnikov omejevati in ostajati samo v mejah razlaganja osnov družbene ureditve in samo načelnega opredeljevanja zanje. Nujno je, da preraste v dejavno, ustvarjalno delo pri uresničevanju ustreznih odnosov v družbeni praksi delovne odnosno družbeno politične skupnosti, v kateri delujejo konkretni družbeni dejavniki.

Vsi družbeni dejavniki so družbeno zavezani, da tvorno sodelujejo pri konkretnem razreševanju preobrazbenih procesov in vprašanj, ki jih ti procesi odpirajo v delovnem odnosno poslovnem in družbenopolitičnem okolju, v katerem delujejo.

Stična točka dejavnosti vseh družbenih dejavnikov so konkretna vprašanja, ki se porajajo v procesu družbene preobrazbe in njihovo konkretno delo pri razreševanju družbenih, gospodarskih, političnih, socialnih, idejnih in drugih vprašanj v družbeni praksi.

Iz povedanega se ponuja sklep, da terja samoupravno demokratični način urejevanja odnosov v združenem delu in v družbi tvorno in ustvarjalno sodelovanje vseh družbenih dejavnikov pri oblikovanju, sprejemanju in izpeljavi odgovorov in rešitev, ki jih terja družbena praksa.

V tem je podlaga, ki nam omogoča, da v ustvarjalnem delu vseh družbenih dejavnikov združenega dela premagujemo in odpravljamo preostale ostanke odnosno usedline razrednih odnosov. Gre za usedline družbenega odtujevanja delavcev, ki jih v procesu dosedanje socialistične samoupravne preobrazbe še nismo uspeli izkoreniniti odnosno onemogočiti njihovega vpliva na družbene odnose.

SAMOUPRAVNI DEMOKRATIČNI TEMELJI AKCIJSKE ENOTNOSTI

Zasnova socialističnih samoupravnih odnosov temelji na objektivnem dejstvu, da tvorijo neposredno proizvodni znanstveno raziskovalni, upravno strokovni, politični, socialni itd. potenciali združenega dela dialektično celoto, ki deluje v funkciji delavca v združenem delu in v družbi, v funkciji utrjevanja

njegovega družbenega položaja in uspešnega dela, ustvarjanja in pridobivanja dohodka in gospodarjenja z njim, v skladu s potrebami in interesi delavcev in zadovoljevanjem njihovih celovitih potreb.

V sistemu združenega dela je ta zasnova institucionalno izpeljana na izviren način.

Družbeno bistvo te izpeljave je, da obravnava proizvodno delo, znanstveno raziskovalno in aplikativno strokovno delo, poslovodno, upravno in administrativno strokovno delo, družbenopolitično dejavnost itd. kot funkcije združenega dela. Vse te funkcije opravljajo delavci, ki združujejo svoje delo z delom drugih delavcev na družbenih sredstvih v združeno delo, v odnosih medsebojne povezanosti, odvisnosti in odgovornosti ter odgovornosti do družbene skupnosti

Delavci v združenem delu ne sprejemajo svojih upravljalških odločitev kot zasebniki in tudi ne voluntaristično.

Upravljanje je družbeno opravilo: Delavec uresničuje pri upravljanju svoje osebne interese vedno le kot združeni delavec. To je, v odnosih medsebojne povezanosti in odvisnosti s tistimi delavci, ki z njimi združuje svoje delo in z vsemi tistimi, ki z njimi združuje delo in sredstva v družbeni reprodukciji in družbi. Z njimi je namreč delovno, proizvodno, poslovno in seveda dohodkovno povezan, odvisen in odgovoren. Podlaga za urejevanje teh odnosov so: Prvič, enakopravnost vseh delavcev ali drugače povedano, nihče nima pravice terjati zase večje pravice, kot jih, pod enakimi pogoji, prizna drugemu. Drugič, družbeno pravna norma, ki določa, da se dohodek in osebni dohodek v združenem delu pridobiva samo na podlagi svojega dela, prispevka pri delu in doseženega rezultata, ob upoštevanju dogovorjene vzajemnosti in solidarnosti. Tretjič, samoupravno sporazumsko urejevanje vseh odnosov, ki temelji na delavčevi pravici dela z družbenimi sredstvi.

Delavec v združenem delu drži na podlagi svoje pravice dela v svojih rokah upravljalško moč nad vsemi odnosi v temeljni organizaciji, v kateri združuje svoje delo, v vseh odnosih v združenem delu in v družbi, vključujoč pri tem vse dejavnike političnega sistema. Zaradi tega dejstva je delavec seveda tudi družbeno odgovoren za vse odnose v svoji temeljni organizaciji, družbeni reprodukciji in družbi, da jih ureja v skladu s svojimi interesi in potrebami.

Delavčev osebni interes se torej oblikuje kot dialektična enotnost njegovih interesov, ki jih uresničuje na podlagi osebnega prisvajanja, njegovih skupnih interesov, ki jih uresničuje skupaj z drugimi delavci v združenem delu v domeni zadovoljevanja skupnih potreb v proizvodni, družbeni in osebni porabi in njegovih splošno družbenih interesov, ki jih oblikuje in zadovoljuje v okviru družbenopolitičnih skupnosti.

ZADEVE, KI BREMENE OBLIKOVANJE PODLAGE ZA SAMOUPRAVNO SPORAZUMEVANJE

V sedanjem družbenem trenutku je vsekakor več vzrokov, ki povzročajo težave pri oblikovanju podlage za samoupravno sporazumevanje? Nad njimi pa vsekakor zasluži središčno pozornost zlasti dejstvo, da očitno zaostajamo na področju formiranja in dozorevanja poslovodnih in strokovnih delavcev v združenem delu za uspešno opravljanje dela, ki jim je v združenem delu zaupano v naših zelo zahtevnih pogojih. Pogoji so zahtevni z dveh zornih kotov. Z vidika družbenih odnosov, ki jih prinaša nadaljnji razvoj socialističnega samoupravljanja, ki temelji na delavčevi pravici dela z družbenimi sredstvi. Ob tem je treba vedeti, da ustrezne aplikativne vede te tematike še niso obdelale za neposredno uporabo. Se pravi, tu dobesedno orjemo ledino. Zahtevna pa je tudi z vidika gospodarjenja. Le to je pod pritiskom procesov, ki jih odpira znanstvenotehni-

čna revolucija in s tem povezanimi pritiski ekonomsko razvojnih zakonitosti na naše gospodarstvo, na njegovo funkcionalno razdrobljenost, na nezadostno raven razvitosti proizvodjalnih sil, na neustrezno strukturo združenega dela, na nezadostno stopnjo njegove podružbljenosti in funkcionalno dohodkovne povezanosti in združenosti na neustrezno raven produktivnosti, ekonomičnosti, poslovnosti in na rastoče neskladje med rastom družbene produktivnosti in silno rastjo potreb v družbeni reprodukciji, ki jih dinamizira ekonomski razvoj in prvine porabe po potrebah, ki so plod socialno družbene politike.

Na tako zaostajanje nedvomno vpliva več dejavnikov in silnic.

Eden med njimi je vsekakor, da se prepočasi otrešamo rutinerstva pri sprejemanju samoupravnih odločitev, ki zadevajo in materialno ekonomske in družbeno ekonomske odločitve. Se pravi, prepočasi se otrešamo sprejemanja odločitev, tudi daljnosežnih in takih, ki zadevajo družbeno bistvo odnosov, po posluhu, po instinktu posameznikov ali posameznih skupin.

Ta usedlina nas potiska v slepo ulico improvizacij, odločitev od danes na jutri, odločitev, ki ohranjajo obstoječe stanje in ga skušajo reproducirati. Pod pritiski take prakse ostajajo v ozadju dejanski interesi in potrebe združenih delavcev v danih pogojih in okoliščinah in pri danih možnostih, povezavah in odvisnostih v družbeni reprodukciji in družbi. Zaradi tega ne osmislimo dejanskih potreb in interesov delavcev v določenem segmentu združenega dela odnosno v določeni delovni, proizvodni, poslovni, interesni skupnosti oziroma v določeni krajevni skupnosti in družbenopolitični skupnosti in ne poskušamo operacionalizirati njihove izpeljave. V tem je iskati enega glavnih vzrokov, da nekateri deli združenega dela nimajo obdelanih svojih razvojnih usmeritev in ustreznih razvojnih programov, oziroma, da imajo programe, ki ne stoje vselej na trdnih tleh, ki nimajo prave ekonomske in družbene povezave z dejanskimi potrebami in interesi delavcev v določenih delih združenega dela in njihovimi stvarnimi možnostmi, da jih uresničijo.

Pod takimi pritiski zanemarjajo proučevanje objektivnih družbeno-ekonomskih vprašanj, ki jih je v določenih organizacijah v danih pogojih nujno razreševati. Gre za tista vprašanja, katerih uspešno razreševanje je objektivni ekonomski pogoj za uspešno produktivno delo in poslovanje. To zadeva tehnično opremljenost dela, organizacijo dela, proizvodni program in podobno.

Pod vplivom omenjenih pritiskov se premalo ukvarjamo tudi s proučevanjem družbenoekonomskih zakonitosti, ki uravnavajo razmerja med posameznimi dejavniki proizvodne sile dela in njihovim vplivom na rezultate dela in na druge materialne odnose v družbeni reprodukciji.

Ob tem se postavlja cel niz vprašanj, ki terjajo konkreten odgovor: Kdaj je ekonomska naložba učinkovita, kolikšen dohodek je mera poslovne učinkovitosti, kolikšen dohodek je dolnja meja učinkovitosti itd? V tem okviru pa gre za celo vrsto ekonomskih razmerij: kakšna struktura naložbe v posamezne proizvodne dejavnike je v dani dejavnosti, v danih pogojih ekonomsko potrebna, da zagotovi pogoje za donosno izrabo kapacitet, za doseg čimvišje produktivnosti dela ob čim nižjih vodnih stroških in podobno? Torej gre za celo vrsto družbeno ekonomskih razmerij, pri katerih je nujno upoštevati tako imenovane kakovostne ekonomske pokazatelje odnosno nove prvine družbeno-lastniških odnosov.

Če pri oblikovanju poslovnih odločitev popuščamo pred omenjenimi pritiski, ima to neizogibno za posledico podrejanje strokovnega potenciala voluntarističnemu odločanju posameznikov. Le ti pa s samo prakso poslovnega odločanja podrejujejo delo strokovnih delavcev svojemu rutinerstvu in poslovnemu

instinktu ter jih na ta način spreminjajo v izvajalce svojih odločitev. Pod pritiskom take prakse se ohranja družbena zlepljenost poslovodne funkcije in strokovnega dela z monopolom nad upravljanjem. Koren te zraščенosti je torej v taki poslovni praksi, ki ni ne družbeno, ne ekonomsko sprejemljiva.

Med drugimi vplivi, zaradi katerih objektivno zaostajamo pri formiranju in dozorevanju poslovodnih in strokovnih kadrov, so še vedno zelo močan zaviralni dejavnik tudi nepremagane podjetniško lastninske usedline v praksi organizacij združenega dela. Te v mnogih primerih dobesedno hrome nadaljnji proces družbenega formiranja strokovnih kadrov. Le ti združujejo svoje delo z delom drugih delavcev za opravljanje zelo zahtevnih del v medsebojni delitvi konkretnega dela. Na tej podlagi naj bi svobodno in enakopravno z drugimi delavci oblikovali in sprejemali samoupravne odločitve. S svojim konkretnim delom pa naj bi uspešno opravljali poslovne in strokovne naloge, ki so jim s tem zaupane. Poleg tega pa podjetniško lastninske usedline hrome tudi strokovni razvoj kadrov, njihovih ustvarjalnih potencialov, razvoj in širjenje njihovega poslovnega in strokovnega obzorja, smelosti pri poslovnih in strokovnih zamislih, ki so povezane z ustvarjalnim tveganjem, razvoj poslovnega obzorja, ki presega časovne okvire poslovnega leta. Kratkomalo hrome njihov razvoj in formiranje. Kadre, ki popuste pred omenjenimi pritiski, jih njihovo lastno ravnanje podreja ozkim interesom podjetniškega vrtičkarstva, v katerega jih potiska že zdavnaj preživele podjetniški autarkizem in spono ozkogrudnega podjetniško lastninskega profita, ki je kot podlaga za uspešno gospodarjenje tudi družbeno in poslovno v globoki krizi. Poslovodni in strokovni delavci, ki popuste pod temi pritiski, se ne oblikujejo kot delavci v združenem delu, v katerem opravljajo določena zahtevna konkretna dela, sicer pa, na podlagi svoje pravice dela z družbenimi sredstvi, svobodno in enakopravno z drugimi delavci upravljajo s pogoji in rezultati svojega, skupnega in združenega dela, ampak še kar naprej ravnaajo tako, kot da je z njihovim konkretnim delom neločljivo povezan monopol nad upravljanjem.

Taka praksa otežuje ustvarjanje skupnih strokovnih ekip v širših segmentih združenega dela, ki bi naj bile sposobne opravljati ne samo delo, ki je združeno s tekočim poslovanjem posameznih organizacij, ampak se lotiti tudi strateških vprašanj razvoja, poslovanja in odnosov združenih organizacij, gledanih z zornega kota celovitih odnosov v družbeni reprodukciji in družbi, z vidika razvojnih silnic in uresničevanja globalnih interesov in potreb delavcev v združenih organizacijah. To pa so praviloma naloge, ki presegajo delovni potencial poslovodnih in strokovnih delavcev v posameznih organizacijah. Ta potencial se ne more uspešno lotiti obdelave zahtevnejših kompleksnih razvojno-strateških vprašanj, če ni povezan med seboj in z drugimi delavci v okviru širših celot združenega dela.

Med vzroki, ki po svoje vplivajo na zaostajanje pri razvoju in formiranju poslovodnih in strokovnih delavcev sta nedvomno dokaj vplivni še dve vrsti škodljivih družbenih usedlin. Ena so ostanki neke vrste državnega administrativnega paternalizma, ki se vlečejo še iz časov administrativnega državno-lastninskega upravljanja. Druga pa so še nepremagani ostanki levičarskega sektaštva. Le-ta izenačuje vse delavce, ki opravljajo poslovodna in strokovna dela, to je dela tako imenovane tehnokonomske sestave združenega dela, s tehnokratizmom.

Temeljna družbena slabost državnega administrativnega paternalizma je v tem, da v samoupravnem sporazumevanju vidi in sprejema samo demokratično obliko sprejemanja odločitev, ne vidi pa, kar je bistveno, da gre pri tem za

družbenoekonomski odnos, ki se lahko uresničuje samo preko te samoupravne demokratične oblike. Prav zaradi tega, za tiste, ki tako pojmujejo samoupravno sporazumevanje, ni bistvo stvari v tem, kakšen interes uveljavlja predlog samoupravne odločitve. Zanje torej tudi ni bistveno, da mora predlog strokovne podlage za samoupravne odločitve temeljiti na interesih, ki so jih udeleženci v sporazumu soglasno opredelili kot izhodišča za pripravo strokovne podlage, ki naj zagotovi prav uspešno uresničevanje njihovih soglasno opredeljenih interesov. Zanje je bistvo stvari, da pridobe za določeno odločitev pristanek udeležencev v sporazumu. Taka praksa ohranja monopolen vpliv tistih, ki pripravljajo strokovno podlago za sprejemanje samoupravnih odločitev, ne same odločitve. To dosegajo na tak način, da podlago za sprejemanje samoupravnih odločitev pripravijo in izdelajo v takoimenovanih zaprtih strokovnih krogih. Ključna družbena slabost take prakse je, da ne zagotovi, da bi delavci odnosno njihovi samoupravni organi sporazumno opredelili konkretne družbeno-ekonomske interese in potrebe, ki naj bi jih z ustreznostjo samoupravno odločitvijo, za katero je potrebno pripraviti konkretno strokovno podlago, uresničili. Tudi družbenoekonomski pristop k obdelavi podlage za odločanje izoblikujejo v tako imenovanih zaprtih krogih znotraj organizacij združenega dela ali pa v neposrednem dogovarjanju med posamezniki v strokovni sestavi posameznih organov družbenopolitičnih skupnosti in posameznikov v poslovno strokovni sestavi iz določenih organizacij združenega dela

Taka družbena praksa še naprej ohranja družbeno razdvojenost med pripravo predloga samoupravne odločitve in med njenim sprejemom. Tako preprečuje preraščanje vseh opravil, ki so povezani s samoupravnim odločanjem v dialektično enoten proces nastajanja in sprejemanja samoupravnih odločitev, v katerem je konkretno delo, ki ga opravljajo strokovni delavci v funkciji samoupravnega odločanja. Taka praksa ohranja pritiske na oblikovanje samoupravnih odločitev s pozicij najrazličnejših usedlin upravljalkega, lastninskega itd. monopola. S tem daje potuho podjetniško lastninskemu egoizmu in ustvarja možnosti za pritiske s pozicij lokalističnega zapiranja poslovnih obzorij združenega dela v regionalne okvire, s pozicij lokalističnega zapiranja trga in s pozicij državno birokratskega gospodarskega voluntarizma.

Družbena slabost levičarskega sektaštva pa izvira zlasti iz dveh njegovih napak.

Ena je mišljenje, da je izvor tehnokratizma v določenem družbenem sloju, to je v narodi ljudi v združenem delu, ki opravljajo poslovodna in strokovna dela. Pri tem pa ne vidi, da je primarni, to je družbenoekonomski izvor tehnokratizma v usedlinah družbene udtujenosti sredstev od delavcev. V pogojih, ko so družbeno odtujena od delavcev, ostajajo družbena sredstva *via facti* v upravljalški domeni poslovodnih in strokovnih delavcev.

Prav zaradi te svoje napake se levičarsko sektaštvo osredotoča ne na delo pri odpravi materialnih izvorov tehnokratizma in na demokratično samoupravno kontrolo nad izvajalci tistih del v združenem delu, ki so objektivno še vedno močnejše izpostavljeni procesom tehnokratizacije, ampak na akcije, ki vnašajo socialno družbeni nemir in nestrpnost do vseh delavcev, ki opravljajo poslovodna in strokovna dela in jim odrekajo enakopraven položaj s pravicami, dolžnostmi in odgovornostmi delavca v združenem delu, in sicer, ne glede na to, kako se le-ti s svojim delom in ravnanjem dejansko vključujejo v združeno delo in v celoto samoupravnih odnosov.

Druga napaka levičarskega sektaštva pa je, da ne upošteva, da je usedline družbenega odtujevanja, ki jih še nosi v sebi ravnanje posameznikov iz tehno-

ekonomske sestave združenega dela, možno uspešno premagati le tako, da s preobrazbo družbenoekonomskih osnov odnosov v združenem delu, vztrajno odpravljamo prvine odnosov, ki omogočajo, da si posamezniki ali posamezne skupine podrejajo delo drugih in jih zamenjujemo z družbeno lastninskimi prvinami dohodkovnih odnosov.

Delavec je dejansko družbeno osvobojen, ko si drugi ne podrejajo njegovega dela, on pa si ne podreja dela drugih. Za razvijanje in utrjevanje takih odnosov imamo podlago v družbeno lastninskih prvinah dohodkovnih odnosov in delavčevi pravici dela z družbenimi sredstvi. Le-to si pridobi vsak delavec v združenem delu, ne glede na konkretno družbeno potrebno delo, ki ga v njem opravlja. To je družbenoekonomska podlaga, ki omogoča delavcem v združenem delu, da oslanjajoč se na svoje samoupravne, družbenopolitične in druge organizirane sile in institucionalne oblike uresničevanja samoupravljanja, urejajo medsebojne odnose v združenem delu, družbeni reprodukciji in družbi tako, da onemogočajo vsakršno obliko vsiljevanja volje in interesov enim drugim, vsako obliko podrejanja tujega dela in pridobivanja dohodka oziroma prisvajanja osebnega dohodka mimo ali neodvisno od lastnega dela in delovnega prispevka k rezultatom skupnega dela.

Iz povedanega nedvoumno izhaja, da kaže pri nadaljnjem procesu družbene preobrazbe posvetiti vso potrebno pozornost zlasti tistim dejavnikom, ki lahko bistveno prispevajo in pospešijo proces formiranja in dozorevanja poslovnih in strokovnih delavcev v združenem delu za uspešno opravljanje dela, ki jim je zaupano v naših zelo zahtevnih pogojih.

Med takimi dejavniki je vsekakor zlasti preobrazba osnov in meril za pridobivanje dohodka in osebnega dohodka delavcev, ki so jim zaupana ta dela. Potreben je dobesedno proboj z novimi prvinami odnosov, ki bo ustvaril mostičke za nadaljnji tok preobrazbe. To je eden strateško odločilnih členov v nadaljnjem procesu preobrazbe družbenoekonomskih odnosov na družbeno lastninskih prvinah dohodkovnih odnosov v celotnem združenem delu.

Da je temu tako, opozarjajo zlasti tri indikativne težnje, ki se uveljavljajo v odnosih v združenem delu.

Zelo širok razmah je dobila praksa, da dobi delavec za približno enak kvantum dela v skupnih službah, ob normalnem opravljanju delovnih nalog, praviloma občutno višji osebni dohodek, kot ga dobi delavec za enak kvantum dela, ki dela v neposredni proizvodnji. To je trend, ki družbeno razvrednotuje proizvodno in vsakršno vrsto dela, ki neposredno ustvarja dobrine in dohodek. Je in družbeno in ekonomsko kvaren pojav, katerega družbeno-ekonomske korenine moramo v združenem delu najodločnejše iztrgati.

Podatki govore, da velika večina delavcev, ki se izobražujejo ob delu, ne nadaljuje z izobraževanjem v svojem poklicu odnosno za delo v proizvodnji, da bi si izpopolnili znanja, delovne spretnosti, razširili raven znanja in strokovnega obzorja za uspešnejše delo v procesih dela v materialni proizvodnji ali drugih družbenih dejavnostih, ki so proizvodnemu delu potrebne, ampak si pridobivajo nova znanja, da bodo prešli na opravljanje upravnih in administrativnih strokovnih del, to je, da se bodo prekvalificirali, kot pravimo v vsakodnevnem žargonu, za opravljanje dela izven procesov neposrednega ustvarjanja vrednosti in družbeno potrebnih dobrin.

Podatki govore tudi o tem, da se razmerje med delovnim potencialom, ki opravlja upravno strokovna in administrativna dela, na eni strani, in delovnim potencialom, ki ustvarja predpogoje za proizvodno delo, za nemoteno odvijanje proizvodnih in poslovnih procesov, ki ustvarjalno pripravlja strokovno podlago za samoupravne odločitve, ki zadevajo nadaljnji razvoj uveljavljanja prvin

dohodkovnih odnosov in nadaljnje delovno, proizvodno, poslovno in interesno povezovanje delavcev itd., na drugi strani, v mnogih primerih poslabšuje na škodo ustvarjalnega dela, ker se močno povečujejo upravna in administrativna dela.

Tudi ti trendi v notranjem formiranju delovnega potenciala združenega dela so in družbeno in ekonomsko slabi. Razvoj in uporaba sodobne tehnike in tehnologije terjata splošen napredek strokovne ravni delavčeve proizvodjalne osebnosti. Istočasno pa terjata premik pomembnega dela združenega dela v tehnoekonomske družbene dejavnosti. Taka okrepitev delovnega potenciala v tehnoekonomskih družbenih dejavnostih je pogoj za to, da bi organizacije združenega dela zmogle držati korak z razvojem proizvodjalne osnove svojega dela, da bi jo produktivno in gospodarno uporabljale in tudi same razvijale.

V omenjenih slabih trendih je tudi vzrok, da se organizacije združenega dela, vsaka za sebe in skupaj za tiste segmente reprodukcije, v katerih so med seboj povezane in odvisne, ne lotevajo dovolj sistematično temeljnih razvojnih vprašanj, da se jih ne lotevajo vedno z vidika objektivnih zahtev naše skupne razvojne strategije in podobno.

Zaradi tega vsi skupaj razpolagamo z razmeroma skromnim obsegom vsestransko proučenih in domiselnih razvojnih programov ali pa capljamo za dejanskimi potrebami. V tem pa je tudi eden vzrokov, da se ne moremo s širšimi zamahi lotiti nekaterih temeljnih nalog v zvezi z odpiranjem procesa učinkovite preobrazbe strukture našega združenega dela, učinkovitega povečevanja njegove družbene produktivnosti dela, da bi se izvlekli iz sedanjih razmer, v katerih združeno delo očitno še ne dohaja s svojo družbeno produktivnostjo potreb v celokupni družbeni porabi dohodka.

Podlago za urejevanje dohodkovnih odnosov je potrebno seveda urediti v sporazumu o temeljih skupnega plana. V njih je opredeliti, kakšen delovni potencial potrebujejo organizacije združenega dela, ki organizirajo te potencialne, na področju tehno-ekonomskih družbenih dejavnosti skupnega pomena in na področju upravno in administrativno strokovnega dela, ki je združeno z vodenjem poslovanja. V teh temeljih je treba določnejše opredeliti vrste in obseg dela, strokovno sestavo potrebnega kvantuma dela, strukturo sestavljenosti tega dela, kriterije za določanje delovnih nalog in za ugotavljanje delovnega prispevka k skupnemu ustvarjanju dohodka in za ekonomsko spremljanje skupnih stroškov, ki so s temi deli povezani in ki obremenjujejo enoto skupaj ustvarjenega dohodka združenih delavcev. To je podlaga, da dejansko izidemo iz še vedno močno prevladujoče prakse, pri kateri se potreben delovni potencial na teh področjih ugotavlja na podlagi „status quo“, to je zatečenega stanja in pri kateri se tehnoekonomski delovni potencial autonomno povečuje odnošno spreminja njegova sestava. Tako se bomo tudi otresli še vedno močnih pritiskov, ki obravnavajo celoten tehnoekonomski delovni potencial kot podjetniško režijo in se oblikujejo sredstva za to dejavnost s pomočjo administrativno fiskalnih prispevnih stopenj.

Ureditev odnosov pri ustvarjanju in pridobivanju dohodka od skupnega dela med delavci iz proizvodnih organizacij in delavci iz organizacij družbenih dejavnosti in skupnih služb, ki združujejo svoje delo in družbena sredstva v delovnih in sestavljenih organizacijah, je izhodišče in trdna podlaga za urejevanje odnosov med delavci, ki delajo v proizvodnji in delavci, ki delajo v družbenih dejavnostih in so udeleženi v svobodni menjavi dela v okviru ustreznih samoupravnih interesnih skupnosti. Precej omahovanja je pri urejevanju teh

odnosov med drugim tudi zaradi tega, ker nismo v delovnih organizacijah še povsod dosegli odločilnega preloma z miselnostjo in prakso, ki dopušča, da delavci v delovnih organizacijah in organizacijah družbenih dejavnosti pridobivajo dohodek po tako imenovanem stroškovnem načelu, to je na podlagi prispevkov za pokrivanje stroškov za tako imenovano upravno administrativno režijo.

IZTOČNICE NAŠEGA PRISTOPA RAZREŠEVANJU DRUŽBENIH VPRAŠANJ

Mislím, da je zelo točna ugotovitev, ki jo je povedal v svojem poslovnem poročilu tovariš Jože Hujs, ko je dejal, da smo mi zelo dobri diagnostiki, ki znamo odkriti bolna žarišča in tudi poznamo načine kako bi lahko taka žarišča ozdravili. Ko pa je potrebno opraviti neposredni poseg v dejanske odnose v družbeni praksi pa smo mnogokrat veliko premalo učinkoviti.

Od tega, kako bomo znali premagati to slabost je v veliki meri odvisen in tempo in učinkovitost naše družbene preobrazbe.

Ob tem kaže opozoriti na dve zadevi, ki nista dobri.

Očitno si nismo še v zadostni meri razvili družbenega posluha, da bi znali dobro presoditi, kaj je v danem trenutku in v danih pogojih ključni člen v verigi številnih družbenih nalog in opravil, s katerimi se ukvarjamo.

Gre za izbor tistega člana, od katerega uspešne razrešitve je odvisna ne samo njegova uspešna ureditev, ampak z njegovim uspešnim razreševanjem razrešujemo cele komplekse ali spletne odnose in ustvarjamo povsem nove pogoje za njihovo uspešno razreševanje.

V omenjenih primerih se preobrazbe lotevamo kot ene izmed nalog. Uvrstimo jo v program svojega dela. Lotimo se je, ko po našem programu pride na vrsto. Odmerimo ji časa in stil kot vsaki drugi nalogi ali pa še manj.

Neredko se v primerih, ko tako ravnamo, zatekamo k temu, da iščemo vseprek krivce, ker so rezultati preobrazbe skromni. Začnemo iskati nasprotnike tudi tam, kjer jih ni. Ne vidimo pa pravega vzroka.

Pravi vzrok pa je v tem, da se nismo osredotočili na razreševanje preobrazbe z vsemi svojimi ustvarjalnimi potenciali in da si nismo vzeli dovolj časa in vložili dovolj truda, da bi zadeve izpeljali od zamisli prek funkcionalnih instrumentov do praktične uveljavitve. V posameznih primerih svoje preobrazbeno delovanje reduciramo le na to, da si drug drugemu razlagamo, kaj je zapisano v zakonu o združenem delu in drugih sistemskih zakonih in si pripovedujemo, da so to dobre stvari in da se z njimi strinjamo. Manjka pa neposredna organizirana družbena dejavnost, ki naj aktivira vse naše ustvarjalne potenciale pri konkretnem razreševanju nalog v lastnem delovnem in družbenem okolju.

Druga taka zadeva pa je ravnanje posameznikov, ki svoje samoupravno delo zožujejo na to, da se vključujejo v razprave, kritične obravnave in da postavljajo svoje zahteve in želje, ki naj jih nekdo uresniči, niso pa pripravljeni ustvarjalno sodelovati z drugimi delavci pri iskanju ustreznih rešitev, pri usklajevanju interesov in podobno, čeprav imajo za tako delo vse potrebne formalne pogoje. Tak odnos do opravljanja samoupravnih dolžnosti je eden izmed vzrokov, da je v posameznih delovnih okoljih celotno tvorno delo na skrbi le najbolj zavzetih in skrbnih delavcev, ki pa pogosto niso kos vsem nalogam. V posameznih primerih stoje ob strani tudi posamezni delavci, ki bi bili tudi po svojih strokovnih delovnih zadolžitvah zavezani tvorno sodelovati.

Taki pojavi opozarjajo na to, da so nekateri posamezniki tako zapleteni v mreže komodnosti, potrošniške stihije, miselnosti, da se bodo stvari razrešile same po sebi, nepripravljenosti na kakršnokoli ustvarjalno tveganje in podobno, da se pri njih le počasi razvijajo prav družbene vrednote samoupravljalca. Le-ta vidi bistvo samoupravljanja v svobodi ustvarjanja in v odgovornosti do sebe, do drugih delavcev in do družbene skupnosti za uspešno ustvarjalno delo, ki se meri ne s tem, kaj ljudje mislimo o sebi in o svojem delu, ampak s tem, kar dejansko delamo in ustvarimo.

Ob tem kaže spomniti na socialistično načelo, ki pravi, da je v socializmu vsak dolžan prispevati k skupnemu delu po svojih sposobnostih in ima pravico prejemati sredstva za zadovoljevanje svojih potreb v odvisnosti od svojega delovnega prispevka.

V naši praksi so nekateri na prvi del tega načela kar pozabili. Prav v njem pa je ključ uspešnega delovanja samoupravljanja. Vsi tisti, ki prevzemajo kakršnokoli dolžnost v združenem delu so odgovorni sebi in drugim delavcem, s katerimi združujejo svoje delo ne samo, da vlagajo vse svoje sposobnosti v delo, ki ga opravljajo, ampak da svoje tvorne sposobnosti stalno izpopolnjujejo in razširjajo.

Pri tem naj bi nas vse skupaj vodili dve nadvse dragoceni spoznanji. Ni ne materialnega ne družbenega napredka brez napredka in znanju in sposobnostih. Kdor ne napreduje v ustvarjalnih sposobnostih, objektivno zaostaja in prej ali slej postane cokla napredku. To je kruta in neizprosna resnica, pa naj se sliši lepo ali grdo. Neustvarjalnost in nesposobnost pa je mati vsega tistega kar ustvarja plodna tla za oblike upravljskega monopola.

Vsi družbeni dejavniki našega socialističnega samoupravnega združenega dela so zavezani in odgovorni, da v skladu s svojimi funkcijami in odgovornostmi tvorno sodelujejo pri praktičnem uresničevanju družbene preobrazbe.

Pri tem je najbistvenejše, da je pri ustvarjalnem delu kritika vsega, kar ni dobro, potrebna in koristna, ni pa zadostna. Spominjam se pokojnega tovariša Edvarda Kardelja, da je imel navadno vprašati vsakogar, ki je v razpravi razgrnil svoje kritične pripombe: kaj predlagaš? To bi moralo postati naše temeljno vodilo. Ustvarjalno iskati boljše ureditve za vse tisto, s čemer nismo zadovoljni, kar ne ustreza našim odnosom.

V kompleksih združenega dela, kakršen je Iskra, bomo morali bolj smelo in odločno združevati svoje znanje, da ga bomo uporabili za to, da se bomo dokopali do novih rešitev na ključnih vozliščih odnosov.

Otresti se moramo zmotnega mnenja, da bodo sistemske rešitve razvijali in obdelovali uradniki v državni administraciji in administraciji združenega dela. To je opravilo, ki mu bodo kos samo vsi delavci v združenem delu, če bodo pri iskanju rešitev angažirali vse svoje najsposobnejše ustvarjalne potenciale.

Tovariš Jože Hujs je govoril o nekaterih slabostih, ki se nam zadržujejo pri oblikovanju osebnih dohodkov. Strinjam se z ugotovitvijo, da se nismo še otresli hierarhično administrativne logike pri opredeljevanju osnov za pridobivanje osebnih dohodkov. Ta logika pa je močna zavora pri uvajanju ekonomske spodbude za ustvarjalno delo.

Veliko preveč tudi cincamo in omahujemo pri povezovanju osebnih dohodkov z rezultati vseh oblik gospodarjenja z družbenimi sredstvi. V tem pogledu smo še vedno pod močnimi pritiski administrativno-regulativne in uravnilovske stihije.

V Iskri bi morali v večji meri angažirati razpoložljive ustvarjalne potenciale, da bi se res dokopali do spodbudnejših oblik privzajanja osebnih dohodkov na prvinah, ki so v zakonu o združenem delu obdelane.

Razreševanja vprašanj, s katerimi se v tem času, v taki ali drugačni obliki, srečujemo ob vsakem resnejšem prizadevanju, ki je usmerjeno k temu, da bi storili korak naprej pri združevanju dela in sredstev na temelju trdnejše dohodkovne povezanosti in odvisnosti, odnosno ob vsakem prizadevanju, da bi storili nadaljnji korak pri delovni in dohodkovni integraciji formalno že združenih organizacij, pa se bomo lotili na pravem koncu, dobro in uspešno le pod dvema pogojema. Eden je, da se dobro zavedamo nekaterih temeljnih iztočnic, ki opredeljujejo naš pristop k obravnavi družbenih zadev. Drugi pa je, da pri obravnavi le teh dosledno izhajamo od temeljnih družbenoekonomskih opredelitev, ki zahtevajo strateške usmeritve glede našega družbenega in materialnega razvoja.

Najprej nekaj misli o osnovnih iztočnicah, ki opredeljujejo naš pristop k obravnavi in razreševanju družbenih vprašanj. Pri tem nas vodita dve temeljni vodili. Opredelitve in praktične izpeljave, ki naj bi jih izoblikovali in uveljavili pri razreševanju družbenih vprašanj, naj bi utrjevale delavcev družbeno-ekonomski položaj v združenem delu in prispevale h količinskemu in kakovostnemu razvoju proizvodjalnih zmogljivosti in povečanju družbene produktivnosti dela.

Uveljavljanje takih hotenj pri obravnavanju in razreševanju družbenih vprašanj, ki jih postavlja na dnevni red neposredna družbena stvarnost, pa seveda neizogibno terja od nas, da se soočimo z ekonomskimi in družbenimi silnicami, ki se upirajo razreševanju družbenih vprašanj z vidika nadaljnjega razvoja in podružbljevanja delovnih in proizvodnih zmogljivosti in z vidika nadaljnjega utrjevanja družbeno lastninskih prvin dohodkovnih odnosov.

Dejstvo je, da vsaka pomembnejša sprememba v materialno-ekonomskih silah, pa naj gre za spremembe v strukturi ali tehnično tehnološki ravni proizvodnje in z njimi neizogibno povezanimi spremembami v delitvi dela, združevanju del, ki so vsem potrebna v skupno dejavnost in podobno, posega v zatečeno stanje in ga menja.

Prav tako pa vsaka pomembnejša sprememba v družbenoekonomskih odnosih, ki terja na nadaljnje utrjevanje in širitev družbeno-lastninskih prvin dohodkovnih odnosov, to je ustvarjanje širših dohodkovnih poslovno rizičnih skupnosti, ki temelje na povezanosti in odvisnosti pri delu na proizvodih skupnega dela in pridobivanju dohodka iz skupaj ustvarjenega dohodka na podlagi delovnega prispevka k skupnemu rezultatu dela, posega v obstoječe odnose in sprošča v njih preobrazbene procese.

Praktični zasnovi in izpeljavi rešitev, ki razrešujejo družbena vprašanja s pozicije nadaljnjega razvoja proizvodjalnih sil in nadaljnjega utrjevanja družbeno-lastninskih prvin dohodkovnih odnosov, se upirajo vse tiste silnice, ki iščejo rešitve za družbena in ekonomska vprašanja, ki jih postavlja družbeno-ekonomska stvarnost, s pozicije ohranjanja obstoječega stanja. To je, s pozicije iskanja rešitev pri obstoječih delovnih in proizvodnih zmogljivostih in pri obstoječih osnovah družbenoekonomskih odnosov.

Družbeni dejavniki, ki so ujeti v mreže takega pristopa se razreševanja družbenih vprašanj, ki jih odpira objektivna družbena stvarnost, praviloma lotevajo s pozicij trenutnih interesov podjetij, ne s pozicij dejanskih interesov delavcev v združenem delu. Rešitve iščejo v okviru dosežene ravni družbene produktivnosti dela in zatečenega stanja na področju proizvodjalnih zmogljivosti, ne pa z vidika skupnih naporov za povečanje skupaj ustvarjenega dohodka, na podlagi povečane produktivnosti dela in s tem povečanega dohodka delavcev v vsaki organizaciji. Tako ravnanje pogloblja nasprotja med deli združenega dela,

ki imajo svoje korene v neustreznih razmerah v proizvodnih zmogljivostih, bodisi da so tehnično tehnološko neustrezno razvite, neuskklajene glede na proizvodnjo proizvodov skupnega dela, razdrobljene in podobno. Taka praksa ne more razreševati družbenoekonomskih vprašanj, ki so izvor navzkrižnih interesov med deli združenega dela pri njihovih izvori, ampak jih skuša razreševati pri posledicah. S tem pa potiska organizacije v naročje tržne stihije, to je trenutnih oscilacij na trgu v ponudbi in povpraševanju. Tako se organizacije znajdejo v položaju, da se neprestano soočajo med seboj, ker skuša vsaka med njimi v skladu s trenutnimi razmerami na trgu pridobiti zase večji del dohodka od dohodka, ki je dejansko rezultat skupnega dela. To nadalje spodbuja organizacije, da pritiskajo na stalno povečevanje cen svojih proizvodov, da bi si s tem, pri obstoječi ravni družbene produktivnosti zagotovile pokrivanje potreb v stalno rastoči porabi. To nadalje potiska organizacije, da vsaka zase začenja proizvajati vse tiste proizvode, polproizvode itd., na podlagi katerih je možno, pri trenutnih razmerah na trgu, pridobiti večji dohodek in to ne glede na raven proizvodnje, družbeno delitev dela in dejanske razvojne možnosti v okviru naše družbene reprodukcije.

Taka praksa ne usmerja organizacij k nadaljnjemu združevanju dela in sredstev, ki je nedvomno eden temeljnih pogojev za učinkovit razvoj proizvodjalnih sil in za povečanje družbene produktivnosti dela. Prav nasprotno, organizacije potiska v to, da iščejo možnosti za povečanje dohodka pri obstoječem stanju proizvodnih sil in pri doseženi ravni družbene produktivnosti svojega in družbenega dela. Potiska jih v naročje neke vrste podjetniškega poslovnega autarkizma in v neprestano medsebojno soočanje. Do takega soočanja prihaja, ker si vsaka organizacija prizadeva, da bi izkoristila sebi v prid vse možnosti, ki jih nosi s seboj stihijsko delovanje trga in administrativno regulativno poseganje v odnose na njem, ne glede na to, kako se bo to odrazilo v njenih ekonomskih odnosih z organizacijami, s katerimi je delovno in poslovno povezana ter odvisna in ne glede na to, kako se to sklada z njihovo skupno in medsebojno odgovornostjo pri gospodarjenju z družbenimi sredstvi, ki je, kar zadeva razvoj proizvodjalnih sil in družbeno-ekonomskih odnosov, opredeljena v temeljih družbenega plana.

Omenjena praksa, četudi prinese posameznim organizacijam v danem trenutku še tako mikavne koristi, je dejansko v svojih celovitih ekonomskih in družbenih posledicah proti delavska, proti samoupravna. Spodkopava namreč temelje stabilnosti delavčevega položaja in družbenoekonomsko podlago združenega dela v celoti.

Družbena praksa, ki obravnava pridobivanje dohodka in gospodarjenje z njim s pozicij podjetniškega profita, vodi tako imenovano obrambo samoupravnih pravic ne z družbeno lastninskih pozicij, ampak s skupinsko lastninskih, ne s pozicij družbenega dohodka, ampak s pozicij podjetniškega profita. Taka družbenoekonomska pozicija potiska omenjeno prakso v to, da se upira temu, da bi delavci v združenem delu sledili družbenoekonomski logiki družbeno lastninskih odnosov in razvojnim zakonitostim, tako v razvoju proizvodjalnih sil kot družbenoekonomskih odnosov.

Stalno rast družbene produktivnosti je možno zagotoviti le, če delavci stalno povečujejo proizvodno silo sredstev, s katerimi delajo. To pa je izvedljivo le na podlagi stalnega združevanja dela in sredstev. Le to omogoča, ob vse razvitejši delitvi dela in združevanju določenih skupnih opravil v ustrezne skupne potencialne, uporabo najsodobnejše tehnike in tehnologije, ustvarjanje nujno potrebnih skupnih ustvarjalnih delovnih potencialov na področjih dela, kot so

razvoj, inženiring, marketing itd. Tako ustvarjamo pogoje, v katerih postane objektivno odvečna množica posrednikov med organizacijami, ki niso ustrezno delovno in dohodkovno integrirane. Le ti ohranjajo v teh odnosih usredline tržne stihije in administrirana in močno povečujejo družbene stroške proizvodnje. V kontekstu takega celovitega pristopa dobi seveda tudi skrb za osebnost produktivnost vsakega delavca v združenem delu druge razsežnosti in se njegova osebna odgovornost za produktivnost postavlja v skladu z njegovim družbenim položajem v združenem delu.

Iz povedanega se nam ponujajo tri temeljne ugotovitve.

Prva. Naša materialno-ekonomska podlaga, gledana v celoti, po svoji proizvajalni moči ne dohaja razvoja družbenih potreb v družbeni reprodukciji. Pri razvoju proizvajalnih zmogljivosti zaostajamo tako glede proizvodne strukture, stopnje funkcionalne in družbenoekonomske integriranosti, kot glede tehnično tehnološke razvitosti sredstev in s tem njihove proizvodne sile dela. Tako zaostaja razvoj proizvodne sile dela za trendom razvoja potreb v družbeni reprodukciji. Poleg tega pa nastajajo vse občutnejša neskladja med tehnično tehnološko ravnijo razvitosti sredstev za delo in strukturo potrebne delovne sile delavcev, na eni strani, ter trendi v razvoju kvalifikacijske sestave delavcev in aktivnega prebivalstva v celoti. Družbenoekonomski odnosi pa so še močno obremenjeni z usedinami družbenega odtujevanja dohodka od delavcev, pridobivanja dohodka mimo in neodvisno od dejanskih rezultatov dela in gospodarjenja.

Druga. Trdnije delovno, proizvodno, poslovno oziroma interesno povezovanje in združevanje organizacij na razvitejših družbeno-lastninskih dohodkovnih osnovah je vsekakor tudi proces, ki terja, da se vsaka združena organizacija postopno delovno, proizvodno, poslovno in samoupravno razvija v skladu z dogovorjenim skupnim razvojem in da vse skupaj razvijajo skupne delovne potencialne, ki so potrebni za opravljanje del skupnega pomena itd. To ni enkratni akt, ampak trdo preobrazbeno delo, ki nosi v sebi številne razsežnosti dela. Preobrazbene procese je možno uresničevati samo s kontinuirano dejavnostjo, ki je vpeta v tekoče delo in poslovanje. Pri tem je bistvenega pomena dvojje. Celokupna konkretna dejavnost mora biti usmerjena k uresničevanju strateškega cilja, ki ga je s preobrazbo uresničiti in naravnana tako, da dobesedno vsak dan izpeljujemo premike v tej smeri. Druga bistvena zadeva pa je, da je potrebno v družbeni praksi takorekoč vsakodnevno premagovati silnice inercije, ki povsem pragmatično zadržujejo obstoječe stanje in s tem praktično preprečujejo preobrazbene premike in v družbenoekonomskih odnosih in razvoju proizvodnih zmogljivosti in pogojev za povečevanje družbene produktivnosti dela.

Tretja. Družbenoekonomska dejavnost, ki je povezana z nadaljnjim razvojem proizvajalnih zmogljivosti in z nadaljnjim utrjevanjem družbeno-lastninskih prvin dohodkovnih odnosov in s tem z nadaljnjim utrjevanjem delavčevega družbenoekonomskega položaja v združenem delu, družbeni reprodukciji in družbi, ima dvojno nalogo. Prvič, da spodbuja delavce v združenem delu, da ustvarjalno odkrivajo možnosti za razvoj proizvajalnih zmogljivosti, ki je na trasi strateško razvojne usmeritve, ki smo jo skupno opredelili, in ki omogoča stalno povečevanje družbene produktivnosti lastnega in družbenega dela in da jih spodbuja, da pri sprotnem urejevanju odnosov v združenem delu ustvarjalno aplikativno razvijajo in vgrajujejo v lastno družbeno prakso temeljne družbeno-ekonomske prvine dohodkovnih odnosov, da jih v neposredni samoupravni praksi razvijajo in negujejo demokratične institucije samoupravljanja. Drugič,

da izostruje delavcem v združenem delu sluh za sprotno razreševanje vseh tistih konkretnih materialno-ekonomskih, socialno-ekonomskih in podobnih vprašanj, ki se odpirajo ob uresničevanju razvojnih posegov in terjajo premostitvene rešitve. Vedno, kadar teh zadev ne rešujemo s premostitvenimi rešitvami v hodu, kot pravimo, se ob njih hranijo odpori s konservativnih in pragmatističnih pozicij in skušajo izrabiti težave za to, da bi povzročili zmedo in omahovanja med delavci.

Iz tega izhaja sklep, da moramo pri preobrazbeni dejavnosti računati z materialno-ekonomskimi in družbeno-ekonomskimi dejstvi, ki bremene trenutne razmere in ki so izvor prenekaterih materialno-ekonomskih težav in prenekaterih družbenih odporov nasprotovanj, omahovanj in podobno.

Temeljna naloga preobrazbene dejavnosti je dvojna. Z ustvarjalnim delom odkrivati razvojne rešitve, katerih neposredna izpeljava v družbeni praksi ustvarja pogoje za razrešitev zadev, ki bremene obstoječe odnose. Z neposredno družbeno dejavnostjo sproti odkrivati in premagovati sleherni poizkus posameznikov in posameznih skupin, ki skušajo iz zadev, ki bremene trenutne odnose, vleči koristi zase na škodo drugih in celotnega združenega dela. Zaradi tega se taki posamezniki upirajo, da bi družbeno-ekonomske in materialno-ekonomske zadeve, ki so izvor nasprotij in težav, razreševali s pozicij nadaljnega razvoja proizvodnih zmogljivosti in družbeno-lastninskih prvin dohodkovnih odnosov. Upirajo pa se zaradi tega, ker prav obstoječe stanje omogoča, da si posamezni deli združenega dela podrejajo delo drugih, da jim monopolno vsiljujejo svoje rešitve kot skupne rešitve in da pridobivajo dohodek mimo in neodvisno od svojega delovnega prispevka in dejanskega rezultata dela itd. Ob tem kaže opozoriti, da v posameznih primerih uspe posameznikom in posameznim skupinam, da zamegle pravo protidelavsko naravo take prakse, ki se mora, po sami družbeno-ekonomski logiki stvari, prej ko slej maščevati tudi tistim delavcem, ki ji nasedajo in potegnejo iz nje za svojo temeljno organizacijo in zase trenutne koristi. Praktičnih dokazov za to je na pretek. V procesih družbene preobrazbe pa premalo razvijamo družbeni sluh in družbeno občutljivost delavcev, ki naj bi jih varovala pred navidezno privlačnostjo take sebične prakse, ki v svojem bistvu družbeno odtuja predvsem tiste delavce, ki ji nasedajo.

TEMELJNE DRUŽBENO—EKONOMSKE IN MATERIALNO—EKONOMSKE NALOGE DRUŽBENE PREOBRAZBE

Proces nadaljnega utrjevanja delavčevega družbeno-ekonomskega položaja pa je družbeno-razvojno neločljivo povezan s procesom nadaljnega podružbljevanja dela, tako v pogledu nadaljnega razvoja proizvodjalnih sil kot v pogledu razvoja družbeno-lastninskih odnosov. To je podlaga za stalno rast družbene produktivnosti dela, za učinkovitejše razreševanje materialno-ekonomskih zadev in za praktično uveljavljanje družbeno-lastninskih prvin pri urejevanju odnosov v tekočem delu, družbeni reprodukciji in družbi.

Pri dosedanjih preobrazbenih prizadevanjih, zlasti pri združevanju dela in sredstev na podlagi delovne, proizvodne, poslovne in interesne povezanosti in odvisnosti, je možno zapaziti, da v nekaterih primerih družbena preobrazba ni razumljena v svoji družbeno-ekonomski celovitosti. Kažejo se predvsem enostranosti pri pojmovanju nadaljnega razvoja samoupravljanja. Enostranosti se kažejo v dveh smereh.

Kažejo se v snovanjih in ravnanju, ki vidi nadaljnji razvoj samoupravljanja v nadaljnjem utrjevanju delavčeve pravice, da razpolaga s pogoji in rezultati svo-

jega, skupnega in družbenega dela. Pri tem pa zanemarja ali povsem zgublja iz vida drugo neločljivo sestavino samoupravljanja, to je družbeno-lastninsko naravo odnosov v združenem delu in v družbi.

Delavčeva pravica dela, da razpolaga s pogoji in rezultati svojega, skupnega in družbenega dela temelji na družbeno-lastninski, ne na zasebno ali skupinsko-lastninski podlagi. To pa pomeni, da uresničuje delavec svojo družbeno neodtujljivo pravico, da upravlja s pogoji in rezultati dela, kot družbeno funkcijo. Se pravi, da jo uresničuje lahko le skupaj z drugimi delavci, ki je z njimi delovno, proizvodno, poslovno ali interesno povezan in da je za svoje ravnanje odgovoren drugim delavcem in družbeni skupnosti.

Na podlagi pravice dela z družbenimi sredstvi so delavci zavezani gospodariti s pogoji in rezultati dela tako,

prvič, da razširjajo proizvodne zmogljivosti združenega dela in jih razvijajo na način, ki povečuje njihovo podružbljenost ter na tej podlagi stalno povečujejo družbeno produktivnost svojega, skupnega in družbenega dela in,

drugič, da razvijajo, razširjajo in utrjujejo družbeno lastninske prvine v družbeno ekonomskih odnosih.

Praktične izkušnje, ki smo jih pridobili pri dosedanjem uresničevanju družbene preobrazbe, nam nedvosmiselno potrjujejo predvsem naslednjo ugotovitev. V vsakem primeru, ko nadaljnega razvoja samoupravljanja niso povezovali z utrjevanjem in praktičnim uveljavljanjem družbeno-lastninskih prvih dohodkovnih odnosov, so prizadevanja za utrditev in razvoj samoupravljanja zašla v slepo ulico.

Zaradi tega se v vseh tistih primerih, pri katerih ne povezujejo uresničevanja delavčeve pravice dela z družbenimi sredstvi z družbeno lastninskimi osnovami odnosov, pojavljajo razpoke v odnosih v združenem delu, skozi katere vdirajo v te odnose vplivi različnih skupinsko-lastninskih interesov, raznih monopolističnih, birokratsko in tehnokratsko izmaličenih interesov. Le ti vnašajo zmedo med delavce v združenem delu in spodkopavajo tla samoupravljanju in družbeno-ekonomski trdnosti delavčevega samoupravnega položaja. Praviloma pa opogumljajo in krepe vse vrste teženj in ravnanja, ki se upirajo nadaljnjim procesom združevanja, večjim razvojnim posegom in uveljavljanju družbeno-lastninskih prvih dohodkovnih odnosov v lastni družbeni praksi in v odnosih z drugimi deli združenega dela.

V delovnem, oz. v družbenem okolju, v katerem se razmahnejo tovrstni vdori in vplivi ne morejo delavci, ne glede na raven svoje razgledanosti in strokovne usposobljenosti, niti prav presoditi stvari niti se jih lotiti reševati na pravem koncu in na pravi način, če se stvari ne lotijo družbenopolitično organizirano, dobro pripravljeno in če jih ne razmotre z vseh vidikov naše skupne razvojne usmeritve in v luči svoje odgovornosti pri uresničevanju te usmeritve. Čim se delavci v združenem delu ne lotevajo razreševanja gospodarskih in družbenih zadev in odnosov na tak način, se le stežka uspešno otrsajo pritiskov gospodarske inercije in dnevnega pragmatizma in zelo težko dovolj jasno potegnejo črto ločnico med konkretnimi možnimi rešitvami, ki so, da tako rečemo, na trasi družbene preobrazbe in rešitvami, ki ohranjajo in reproducirajo dosednji način dela in poslovanja in dosedanje odnose. Delavci se teh pritiskov tem težje osvobajajo tudi zaradi tega, ker vsi pomembnejši posegi v proizvodne zmogljivosti in družbeno-ekonomske odnose praviloma odpirajo številna materialno ekonomska vprašanja.

Uresničevanje preobrazbe je pogosto združeno s spremembami v proizvodni usmeritvi in proizvodnih programih, terjajo dinamično pregrupiranje v okviru

samoupravne organiziranosti, terjajo obsežnejša združevanja sredstev za skupne naložbe, odpravljajo ekonomske in druge koristi, ki nimajo svoje podlage v njihovem delu in rezultatih dela. Gre za koristi, ki jih uživajo delavci v posameznih organizacijah na podlagi obstoječega stanja (monopolnega položaja, ekonomskih nesorazmerij v odnosih cen, ki so posledica administrativnega vpletanja v te odnose in vsega, kar je s tem povezano, posebno konjunktura, ki je ustvarjena s prepovedjo uvoza ipd.). Z vidika družbeno-lastninskih odnosov in dosežene ravni družbene produktivnosti pa v njihovem delu in rezultatih dela za take koristi ni družbeno-ekonomske podlage.

To pa pomeni, da je izpeljava preobrazbenih posegov zelo pogosto združena z novimi naložbami, s spremembami v zatečeni proizvodnji, ki zahtevajo pregrupiranje proizvodnih zmogljivosti, samoupravne organiziranosti in delavcev, s spremembami v proizvodnih programih, s spremembami v strukturi dohodka po namenu porabe ipd. To so zelo pogosto močno občutljive zadeve. Zadevajo namreč delavcev trenutni materialni in socialni položaj, konkretne strokovne, ekonomske in družbene pogoje njegovega dela in življenja. Prav zaradi tega terjajo, da jih ob preobrazbenih procesih ustrezno razrešujemo.

Pri razreševanju teh zadev naj nas bi vodili dve temeljni družbeni vodili.

Prvo je, da družbene preobrazbe enostavno ni, če bi jo hoteli izpeljati tako, da bi ostalo vse, kar zadeva delavca, to je njegovo delo, ki ga opravlja, pogoje pod katerimi dela, strokovno raven njegovega dela, storilnost dela in njegov prispevek k rezultatom skupnega dela, način pridobivanja dohodka in prisvajanje osebnega dohodka, raven zadovoljevanja njegovih potreb in podobno, tako kot je. Družbena preobrazba je praktično izvedljiva le, če jo izvedemo v proizvodni sili dejavnikov združenega dela in v družbeno-ekonomskih osnovah odnosov v njem, to je v družbeno-ekonomskem položaju delavca.

To zadeva seveda vse dejavnike proizvodne sile dela, od sredstev za delo, organizacije dela, načina dela, delavčeve delovne sile, pogojev dela itd. Prav tako pa to velja za vse delavce v kompleksu združenega dela, v katerem so se lotili izpeljave preobrazbe ne glede na to, katera konkretna dela trenutno posamezniki opravljajo. Drugače povedano, uspešne preobrazbe proizvodnih zmogljivosti, ravni gospodarjenja in medsebojnih družbeno-ekonomskih odnosov si ni možno niti zamisliti, še manj pa zasnovati in izpeljati v konkretnem kompleksu združenega dela tako, da bi ostalo vse po starem. To je, da bi vsak delal isto, v isti delovni enoti, na isti način, z enako učinkovitostjo kot poprej, da bi obstali pri obstoječi opremljenosti dela, da bi zadržali enako organizacijo dela in samoupravno organiziranost, da bi ostale osnove družbenoekonomskih odnosov znotraj kompleksa združenega dela in z drugimi prav take kot poprej ipd.

Drugo vodilo, po katerem naj bi se ravnali pri snovanju in izpeljevanju preobrazbenih posegov v lastno združeno delo pa je, da prehodne težave, ki praviloma nastajajo v zvezi s prilagajanjem delavcev, na pogoje, ki jih ustvarjamo z izpeljavo preobrazbe, ne smejo v nobenem primeru predstavljati prepreke, zaradi katere bi se uresničevanju preobrazbe odrekli ali pa jo odložili za nedoločen čas. Prepreka pa ne bodo le v primeru, če jih bomo sproti in učinkovito razreševali. Pri tem naj nas bi zopet vodili dve družbeni vodili. Vse tiste stvari, ki zadevajo prilagojevanje delavca na novo delo, pridobivanja potrebnih dodatnih znanj in delovnih izkušenj, prilagajanje na nove delovne pogoje in družbeno okolje, prilagajanje na pridobivanje dohodka in prisvajanje osebnega dohodka na podlagi novih kriterijev, osnov in meril, naj bi v procesu uresničevanja preobrazbe uresničevali na način, ki bo delavcu pomagal, da se bo čimprej uspešno prilagodil spremenjenim pogojem in jih obvladal in ki mu bo

do največje možne mere zagotavljal njegovo ekonomsko in socialno varnost v tem času in ga spodbujal k uspešnemu uresničevanju preobrazbe. Vse tiste zadeve, ki pa omogočajo posameznikom, da prisvajajo osebni dohodek na način, ki ne zagotavlja njegove odvisnosti od delavčevega dela, ki omogoča posameznikom, da si prilaščajo monopol nad upravljalnim odločanjem, ki omogoča razpolaganje z družbenimi sredstvi na način, ki sredstva jemlje izpod delavčeve upravljalne kontrole, ki omogoča, da si en del delavcev podreja delo drugih delavcev in podobno, pa naj bi sproti odločno odpravljali. Ob tem se ne smemo pustiti zapeljati poskusom posameznikov in posameznih skupin, ki skušajo pod videzom obrambe svojih samoupravnih interesov in pravic dejansko braniti posamezne usedline odnosov, ki jim sicer prinašajo trenutne koristi, ki jim pa ni prostora v dohodkovnih samoupravnih odnosih med delavci v združenem delu in so zaradi tega, dolgoročno gledano, ne samo v škodo drugih delavcev, ampak tudi tistih, ki trenutno uživajo take koristi.

NEKATERI VIDIKI URESNIČEVANJA DOGOVORJENE RAZVOJNE USMERITVE

Naše skupne opredelitve strateških družbeno-razvojnih nalog in našega pristopa k njihovem uresničevanju, ki jim tudi tokrat posvečamo precej pozornosti, so seveda znane. Tvorijo hrbtnico naših družbeno preobrazbenih prizadevanj in akcijske dejavnosti od sprejetja sedanje Ustave dalje.

O njih govorimo v zvezi s snovjo naše tokratne obravnave zaradi tega, da bi s tega zornega kota razmislili in presodili nekatere znake v materialno-ekonomskih in družbeno-ekonomskih gibanjih in odnosih, ki prihajajo na svoj način do izraza tudi v vprašanih, na katera iščejo ustrezne odgovore in zanje ustrezne rešitve tudi v združenih organizacijah v Slovenija lesu.

Na podlagi primerjalnih podatkov je razvidno, da na Slovenskem zaostajamo, tako po dinamiki kot po rasti funkcionalne in družbeno-ekonomske kakovosti pri nadaljnjem združevanju delov združenega dela, ki so dejansko med seboj delovno, proizvodno, poslovno in interesno povezani in odvisni, v proizvodno poslovne dohodkovne združbe, ki temelje na združevanju dela in sredstev in na trajnejšem poslovnem sodelovanju pri skupnem ustvarjanju dohodka na podlagi rezultatov skupnega dela.

Zaostajamo v odnosu do objektivnih zahtev, ki jih prinaša s seboj tehnično tehnološki razvoj proizvodjalnih sredstev in z njim neločljivo povezana raven družbene produktivnosti dela, v najširšem gospodarskem pomenu tega pojma. Zaostajamo v odnosu do zahtev, ki izhajajo iz strateško razvojnih usmeritev, ki smo jih skupno opredelili v temeljih družbenega plana Slovenije. Le te terjajo predvsem nove kakovosti v proizvodnih zmogljivostih združenega dela in večjo sposobnost in učinkovitost delavcev v združenem delu, da s potenciali svojega dela in z družbenimi sredstvi uspešno razrešujemo svoje in skupne razvojne naloge. Zaostajamo v odnosu do utrjevanja delavčevega družbeno-ekonomskega, materialnega in socialnega položaja v združenem delu in v družbi, ki ga je možno zagotavljati le, če stalno povečujemo stopnjo podružbljenosti sredstev za delo in njihovo proizvodno silo dela, če stalno razvijamo družbeno lastniške prvine dohodkovnih odnosov v temeljni organizaciji, družbeni reprodukciji in družbi.

Vzrokov in neposrednih povzročiteljev zaostajanja pri nadaljnjem združevanju delov združenega dela je nedvomno več.

Našo pozornost v tem družbenem trenutku pritegujeta zlasti dva spleta vzrokov odnosno povzročiteljev, ki sta neposredno povezana z našo družbeno dejavnostjo pri uresničevanju preobrazbe.

Eno so omahovanja in izmikanja združevanja, ki je pogoj za uresničevanje razvojne usmeritve in uspešno izpeljavo nalog, ki smo se zanje skupno dogovorili v temeljnih družbenega plana.

Tudi za taka omahovanja je več vzrokov. V zvezi z našo obravnavo kaže opozoriti zlasti na dva. Premalo trdno zakoreninjeno družbeno-ekonomsko spoznanje, da prava in dejanska družbeno-ekonomska in materialno ter poslovno-ekonomska trdnost organizacij združenega dela in delavcev, ki v njih združujejo delo ni v organizacijah združenega dela, ki so funkcionalno in dohodkovno avtarkično usmerjene ter med seboj nepovezane. Ob takih organizacijah se neizogibno hranita proizvodno in poslovno vrtičkarstvo in skupinska lastninska miselnost in praksa. Prava trdnost organizacij združenega dela je v tem, da je upravljanje v njih v rokah delavcev v temeljnih organizacijah, s tem, da so organizacije združenega dela med seboj funkcionalno in dohodkovno vse bolj povezane in odvisne. To namreč utrjuje in razvija podružbljenost dela in spodbuja k utrjevanju, razvijanju in razširjanju družbeno-lastninskih prvin v družbeno-ekonomskih odnosih v združenem delu in v družbi. Drugi povzročitelj omahovanja pa so pritiski najrazličnejših sredobežnih silnic (podjetniška avtarkičnost, lokalistične usmeritve itd.), ki se upirajo nadaljnjim procesom združevanja in uveljavljanju družbeno-lastninskih prvin dohodkovnih odnosov, ker preklicano dobro čutijo, da razvoj v tej smeri vse bolj zožuje manevrski prostor skupinsko lastninskim usedlinam v družbenih odnosih in da s tem spodkopuje tla materialnim in družbenim koristim, ki si jih posamezniki in posamezne skupine še pridobivajo na tej podlagi. Kot smo že ugotovili, se pritiski te vrste neredko skrivajo za videzom obrambe samoupravnih pravic, dejansko pa zastirajo prav nadaljnjemu razvoju samoupravljanja prave vidike in perspektive, ga potiskajo v skupinsko lastninsko avtarkijo in dejansko odpravljajo delavce od upravljanja.

Drugo pa so nekatere slabosti pri samoupravnem sporazumevanju. To so slabosti, ki imajo svoje korenine v enostranskem, necelovitem pojmovanju delavčeve pravice dela z družbenimi sredstvi. Pri tem mislimo zlasti na samoupravno in družbeno odgovornost delavcev pri gospodarjenju z družbenimi sredstvi. Le ta izhaja iz dejstva, da je družba izročila pogoje in rezultate dela, ki so družbeni, v upravljanje delavcem v združenem delu in da je upravljanje z njimi družbeno pravno opredeljeno kot njihova družbeno neodtujljiva pravica. V tej pravici je vsebovana in materialna in upravljaljska moč, ki so jo delavci v združenem delu dobili nad družbenimi sredstvi in njihova družbena odgovornost, da pri upravljanju s sredstvi zadovoljujejo svoje neposredne, skupne in družbene potrebe in interese.

Pri premagovanju objektivnih težav in omahovanja pri združevanju dela in sredstev, ki je pogoj za uresničevanje skupno opredeljene razvojne usmeritve in za uspešno izpeljavo nalog, ki smo se zanje skupno dogovorili v temeljnih družbenega plana, zaenkrat nismo bili družbeno dovolj učinkoviti. O tem govorijo zlasti trije podatki, ki zaslužijo vso našo pozornost.

Prvi. Za izpeljavo pomembnejših skupnih strateško razvojnih naložb, ki izhajajo iz opredelitev v temeljnih družbenega plana Slovenije, smo združevanje sredstev uredili z zakonom, ker predhodno izpeljan postopek samoupravnega sporazumevanja ni dal ustreznih rezultatov.

Drugi. Proces prestrukturiranja združenega dela v skladu z razvojnimi

smermi, ki so opredeljene v temeljih družbenega plana Slovenije, in ki tvorijo sestavine dolgoročne razvojne usmeritve, se sorazmerno počasi uresničuje. Uresničuje se predvsem na tistih vozliščih, na katerih smo angažirali družbeno usmerjene skupne naložbe. Znotraj obstoječih proizvodnih zmogljivosti združenega dela potekajo ti procesi veliko bolj počasi. Zadevajo pa tudi na prenekaterih prepreke.

Tretji. Še vedno smo premalo usposobljeni, da bi na samoupravnih in dohodkovnih osnovah, učinkovito obvladovali neugodne ekonomske in družbene silnice pri tekočem delu in gospodarjenju.

Med preprekami, ki povzročajo težave pri uresničevanju nalog, ki smo si jih dogovorno opredelili v temeljih družbenega plana sodi vsekakor tudi nadaljnje obnavljanje in razširjanje proizvodnih zmogljivosti, ki so po svojih funkcionalnih in ekonomskih značilnostih v opreki z dogovorjenimi usmeritvami. Na ta način najpogostejše reproducirajo podjetniško autarkično, proizvodno in poslovno zaprtost posameznih organizacij. Poleg tega objektivno omejujejo stvarne možnosti za nadaljnjo rast družbene produktivnosti in zniževanje vseh vrst stroškov, ki nastajajo prav zaradi ekonomsko nesmotrnega opremljanja organizacij s proizvodnimi zmogljivostmi in neekonomične organizacije posameznih del. To pa so zadeve, ki ne morejo zagotavljati ne družbene, ne delovne, ne materialno-ekonomske in socialne trdnosti delavcev v združenem delu in v družbi.

Pri skrbnejšem pregledu podatkov o razvoju proizvodnih zmogljivosti in proizvodne usmeritve, ki je vezana na te zmogljivosti, lahko hitro razpoznamo tudi tole. Razvili so se novi obrati ali pa so se povečale proizvodne zmogljivosti že obstoječih, na katerih očitno ni možno ustvarjati dohodka na delavca na ravni, ki jo potrebujejo delavci, da bi zadovoljevali svoje potrebe v neposredni in družbeni porabi ter potrebe v razvoju. V nekaterih primerih ne morejo na takih zmogljivostih ustvarjati dohodka niti na ravni, ki bi zadoščal za zadovoljevanje potreb na že doseženi ravni porabe (na posameznih področjih porabe več trošimo kot nam dovoljuje ustvarjeni dohodek). Praviloma pa v takih primerih ne ustvarjamo proizvodne podlage, ki bi omogočala delavcem, da bi ustvarjali dohodek na ravni, ki bi nudila trdno podlago za nadaljnji razvoj porabe, zlasti na področjih kot je kakovosten razvoj sredstev za proizvodnjo, razvoj znanstveno raziskovalnih zmogljivosti, izobraževalnih zmogljivosti, zmogljivosti na področju stanovanja, zmogljivosti, ki omogočajo vsestranski ter družbeno in socialno varen in trden razvoj in izobraževanje ter dozorevanje otrok in mladine v celovite človeške, ustvarjalne osebnosti.

Pri tem seveda mislimo na razširjanje proizvodnih zmogljivosti, ki proizvajajo blago, pri katerem je na našem trgu že veliko večja ponudba od povpraševanja, oziroma na blago, ki ekonomsko ne prenese pogojev prodaje na drugih tržiščih, ker je proizvedeno na ravni produktivnosti dela in proizvodnih stroškov, ki je iznad ravni, ki jo priznajo odnosi v mednarodni menjavi.

V prenekaterih primerih nastajajo z novimi ali razširjenimi delovnimi zmogljivostmi težave, ker z njimi povečujemo razkorak med sorazmerno nizko strokovno kvalifikacijsko sestavo delavcev, ki jih terjajo take zmogljivosti in dejansko kvalifikacijsko sestavo delovno aktivnega prebivalstva, sestavo generacij, ki se pripravljajo za vključitev v združeno delo in sestavo, ki naj bi se oblikovala v skladu z razvojnimi tokovi v razvoju sredstev za delo in proizvodnjo, z razvojem delavskega samoupravljanja in v skladu z našo strateško razvojno usmeritvijo, ki terja povečevanje deleža znanja v celotnem našem združenem delu.

Navedena in še prenekateri druga kriva pota pri konkretnem razvoju proizvodnih zmogljivosti v odnosu do uresničevanja naših skupno dogovorjenih razvojnih usmeritev, nosijo s seboj celo vrsto kvarnih posledic. Ustvarjajo posamezna družbeno-ekonomska neuralgična žarišča v združenem delu, s tem pa v družbeni reprodukciji in družbi. Delavci, ki na takih vozliščih združenega dela združujejo svoje delo postajajo zlahka plen uravnilovskih pritiskov, ki terjajo za slabše delo in za ekonomsko nesmotrno gospodarjenje z družbenimi sredstvi in delom enak dohodek, kot ga ustvarjajo delavci z družbeno produktivnejšim gospodarjenjem z družbenimi sredstvi, ki razširja in utrjuje proizvodno silo njihovega in družbenega dela in ki je v skladu z družbeno-ekonomskimi silnicami v razvoju proizvodnih sil in družbeno-ekonomskih odnosov.

RAZVOJ PROIZVAJALNIH ZMOGLJIVOSTI KOT DEJAVNIK ZDRUŽEVANJA

V tem trenutku je seveda nadvse pomembno, kako se lotiti in uspešno nadaljevati družbeno preobrazbo? Iz vseh dosedanjih izkušenj vemo, da so delavci kot družbeni nosilci preobrazbe s svojimi organiziranimi samoupravnimi in družbeno-političnimi silami kos takim zahtevnim in kompleksnim preobrazbenim posegom le, če se v samem pristupu stvarem med seboj sporazumejo predvsem o treh temeljnih zadevah.

Prva, da se mora uresničevanja te naloge lotiti celokupen družbeni potencial vseh združenih organizacij, ob tvornem sodelovanju neposredno zainteresiranih družbenopolitičnih dejavnikov s področij, na katerih so združene organizacije.

Druga, da izhajajo vsi udeleženci v sporazumevanju od skupaj doganega spoznanja, da je nadaljnja proizvodna, poslovna, samoupravna in dohodkovna krepitev in razvoj obstoječega kompleksa združenega dela in vsake združene organizacije v njem njihov skupni interes in razvojni cilj, katerega uresničevanje je pogoj, da bodo združene organizacije sposobne še uspešnejše uresničevati naše skupne družbeno-ekonomske razvojne naloge, v čemer je tudi najzanesljivejše jamstvo za trden družbeno-ekonomski položaj delavcev v vsaki in v vseh združenih organizacijah. V medsebojnem sporazumu o takem pristupu je tudi najzanesljivejše jamstvo, da bodo delavci razkrili tiste zadeve, ki so doslej ovirale ali oteževale proces nadaljnega združevanja in proces ustreznih preobrazbe medsebojnih družbeno-ekonom. odnosov in samoupravne organiziranosti in jih začeli uspešnejše razreševati. V takem pristupu pa je tudi najzanesljivejše jamstvo, da bodo delavci sposobni razkrivati prave motive za odpore in nasprotovanja nadaljnjemu združevanju in ustrezni samoupravni organiziranosti in da bodo zbrali dovolj družbene moči, da jih bodo znali in zmogli z neposredno samoupravno akcijo v svojem okolju razbiti in družbeno onemogočiti njihove nosilce. To je, da ne bodo mogli več zavajati delavcev in skrivati svojih sebičnih interesov, ki imajo svoje korenine v skupinsko lastninski logiki, v željah po ohranitvi usedlin takega ali drugačnega monopola, za samoupravljanjem, za voljo delavcev in podobno.

Tretja zadeva pa je, da delavci združenih organizacij sporazumno opredele nekatere temeljne družbeno-ekonomske kriterije, po katerih naj bi se ravnali vsi udeleženci v sporazumu in vsak med njimi pri konkretnih odločitvah, ki zadevajo nadaljnji razvoj proizvodnih zmogljivosti, dohodkovnih odnosov in samoupravne organiziranosti.

Pri tem naj bi delavce vodilo spoznanje, da sta samoupravna moč nad pogoji in rezultati delavčevega in skupnega združenega dela, ki jo imajo delavci v temeljnih organizacijah združenega dela, in njihova družbena odgovornost do

sebe, do drugih delavcev in do družbene skupnosti, da svoje in združeno delo ter družbena sredstva tako uporabljajo, da zadovoljujejo svoje neposredne, skupne in družbene potrebe in da utrjujejo in razvijajo proizvodjalne sile in povečujejo družbeno produktivnost dela in da razvijajo in utrjujejo družbeno lastninske pravine v vseh odnosih v družbeni reprodukciji in družbi, nedeljiva, med seboj povezana in odvisna celota, družbeno-ekonomska bit delavčeve pravice dela z družbenimi sredstvi.

To dejstvo razkriva prave razsežnosti, ki jih imajo v tem preobrazbenem obdobju vse še nepremagane usedline družbenega odtujevanja sredstev in dohodka od delavcev in usedlin monopolnega upravljanja in pravi značaj družbenega razkrivanja in premagovanja teh usedlin. Vsi tisti posamezniki in posamezne skupine, ki se ne morejo izvleči iz mrež skupinsko lastninske družbeno-ekonomske logike in ravnanja ter birokratskega in tehnokratskega monopola nad upravljanjem delajo, hote ali nehote, vede ali nevede, dvojno škodo.

Delavcem otežkočajo, da bi dejansko vzeli stvari v svoje roke in z vso odgovornostjo delali in gospodarili, zavedajoč se, da so odgovorni za vse odnose v združenem delu in v družbi in za rezultate svojega in skupnega družbenega dela.

Posledice svojega skupinsko-lastninskega ravnanja in monopolnega vpliva na upravljanje pa vedno skrivajo za formalnimi samoupravnimi odločitvami in jih tako naprtijo delavcem in jih napravijo zanje odgovorne.

Vse to je možno uspešno obvladovati ob usklajeni in organizirani družbeni dejavnosti vseh družbenih potencialov, ki z njimi razpolagajo delavci v svojem delovnem in družbenopolitičnem okolju, s tem da ti potenciali delujejo iz poenotenih družbeno-ekonomskih izhodišč in v skladu s skupaj opredeljenimi družbenimi kriteriji o tem, katerim zahtevam naj bi zadostili preobrazbeni posegi.

Take družbene kriterije, ki naj bodo podlaga za neposredno preobrazbeno dejavnost je možno uspešno izoblikovati le za vsak kompleks združenega dela posebej. Pri tem je izhajati od pogojev in možnosti, v katerih deluje in se razvijajo določen kompleks združenega dela in upoštevati skupaj dogovorjene materialne in družbeno-ekonomske strateške razvojne usmeritve in konkretne naloge, ki iz njih izhajajo v danem obdobju in okolju.

Za nadaljnji razvoj vseh združenih organizacij v Iskri je, kot je povedal v svojem poročilu tovariš Jože Hujs, strateškega pomena nadaljnji pospešen razvoj mikroelektronike in znanstveno raziskovalnega dela na vseh področjih dela Iskrinih organizacij. To pa je tudi ena izmed strateških razvojnih nalog v naši srednjeročni in dolgoročnejši nacionalni razvojni usmeritvi.

Seveda pa bo uspešno uresničevanje te naloge terjalo velike naložbe. V ta namen bo potrebno v okviru Iskre združevati velika materialna sredstva.

To pa seveda terja, da delavci v združenih organizacijah veliko bolj kot dosedaj razvijajo in operacionalizirajo družbeno-ekonomske osnove odnosov v okviru skupnega dohodka, na podlagi katerih bodo ustvarili trdnejšo podlago za ekonomsko nujno združevanje sredstev, ki je dejansko v interesu delavcev v združenih organizacijah v okviru Iskre.

Dodobra se moramo zavedati, da je prav združevanje sredstev na podlagi odnosov v okviru skupnega ustvarjanja dohodka, za zagotavljanje razvoja zlasti na ključnih strateških vozliščih preizkusni kamen samoupravljanja tako z vidika materialnega razvoja kot z vidika razvoja in utrjevanja samoupravljanja.

Pri oblikovanju in obdelavi teh kriterijev naj bi nas vodile zlasti tri temeljne družbeno-ekonomske zahteve, ki so bit preobrazbe in na katere mora, skladno s pogoji, potrebami in možnostmi odgovoriti sleherna preobrazbena dejavnost.

Prva taka zahteva je, da se moramo pri vsakem pomembnejšem posegu v razvoj proizvodnih zmogljivosti usmeriti tako, da bodo z njimi dosegli povsem konkretne rezultate v smeri razvoja organske sestave zmogljivosti, ki bo omogočala proizvodnjo višje stopnje obdelave, družbeno bolj razvito in specializirano delitev dela, bistveno povečanje deleža umskega dela v živem delu, odpravo podvojenih zmogljivosti, ki je često vzrok nižje družbene produktivnosti, njihove neustrezne funkcionalne izrabe in s tem večjih proizvodnih stroškov in veliko nepotrebnega posredništva, ki nosi s seboj prvine odtujevanja in upravljalškega monopola, sicer pa ustvarja le čiste stroške.

Druga zahteva je, da moramo pri vsakem pomembnejšem preobrazbenem posegu v materialni in družbeni razvoj kateregakoli kompleksa združenega dela, vedno storiti povsem konkreten korak naprej pri neposrednem uveljavljanju družbeno-lastninskih prvin dohodkovnih odnosov. Le odnosi v okviru skupnega prihodka, skupnega dohodka in svobodne menjave dela so zares trdna družbeno-ekonomska podlaga razvitejšega združevanja dela in sredstev.

Med njimi je dialektična povezanost in odvisnost. Skupno ustvarjanje dohodka je na zelo trhljih nogah, če ni naslonjeno na dejansko skupno delo in skupno poslovanje pri ustvarjanju rezultatov skupnega dela oziroma uresničevanju določenih skupnih interesov v materialni sferi dela in proizvodnje oziroma reprodukcije. In obratno, skupno delo in poslovanje odosno uresničevanje določenih skupnih interesov kar naprej razjeda in spodkopuje tržna in skupinsko lastninska stihija, če le to nima oslombe v trdnih družbeno-ekonomskih prvinah dohodkovnih odnosov. V njih ima svojo pravo trdno podlago tudi delavčevo prisvajanje osebnih dohodkov v odvisnosti od njegovega dela, rezultatov pri delu in dejanskega prispevka, ki ga delavec daje s svojim živim delom in pri gospodarjenju z minulim delom k ustvarjenemu dohodku.

V svojem poslovnem poročilu je tovariš Jože Hujs markiral nekatera vozlišča družbenoekonomskih odnosov med delavci v združenih organizacijah v Iskri, na katerih bo potrebno v obdobju, ki je pred nami, vložiti nove napore, da bi še bolj razvili, operacionalizirali in utrdili nekatere temeljne družbeno-lastninske prvine dohodkovnih odnosov.

Ob tem bi rad opozoril, da je močno zmotno mnenje nekaterih posameznikov, da naši sedanji odnosi, kakršni so v praksi, že v celoti ustrezajo družbeno-ekonomskim opredelitvam, ki so vsebovane v zakonu o združenem delu.

Resnici na ljubo je potrebno povedati, da se šele sedaj, ko smo opravili družbeno-pravna usklajevanja svojih samoupravnih aktov in organiziranosti z določili v zakonu o združenem delu, začenjamo temeljitejše lotevati izpeljave ter operacionalizacije posameznih novih sestavin v odnosih, ki smo jih formalno-pravno odosno na površini že izpeljali. Sedaj pa je pred nami še trdo ustvarjalno delo pri funkcionalni obdelavi posameznih segmentov odnosov, na podlagi katerih naj bi uveljavili nove prvine odnosov v neposredni družbeni praksi, v odnosih pri delu, poslovanju itd.

Ob tem bi rad povedal, da imajo take združbe združenega dela, v katerih je dosežena tehnično tehnološka raven podružbljenosti dela zelo visoka, v katerih je struktura dela delavcev zelo visoka in podobno, še posebno družbeno odgovornost, da krčijo pota novim prvinam dohodkovnih odnosov v lastni družbeni praksi, tako znotraj Iskre kot v odnosih z delavci v drugih organizacijah, s katerimi so delovno, poslovno ali interesno povezani in odvisni. Taki kompleksi združenega dela, kot je Iskra, imajo vse pogoje, da so s praktičnimi izpeljavami novih prvin odnosov na špici preobrazbenih tokov.

Tretja zahteva pa je, da mora vsak preobrazbeni poseg spremljati ustrezna preobrazba samoupravne organiziranosti. Pri tem so odločilnega pomena zlasti tri zadeve.

Napredek v procesu družbenega konstituiranja delavca v združenem delu kot dejanskega, ne samo nominalnega ali formalnega družbenega nosilca upravljanja in vseh demokratičnih oblik, preko katerih delavec uresničuje, skupaj z drugimi delavci, s katerimi združuje delo in sredstva, samoupravljanje.

Napredek pri organiziranosti temeljnih organizacij kot prvih, matičnih celic združenega dela. Le-ta terja, da se temeljne organizacije vse bolj osvobajajo atipičnosti, ki jim jo vsiljuje posnemanje podjetniške organiziranosti. Tako posnemanje vsiljujejo delavcem posamezniki in posamezne skupine, ki so še ujete v logiko podjetniškega skupinsko-lastninskega pojmovanja in ravnanja. Le-ti se skušajo s takimi pojmovanji in prakso naseliti v temeljnih organizacijah. Delavci v temeljnih organizacijah se morajo otresti takih pritiskov in organizirati ter razvijati temeljne organizacije kot dejanske delovne celote združenega dela, preko katerih v njih združeni delavci opravljajo svojo funkcijo subjekta združenega dela.

Napredek pri delavčevem obvladovanju vseh tistih družbeno-institucionalnih instrumentov, ki so podlaga za pravo, dejansko samoupravno demokratično sporazumevanje, za učinkovito uresničevanje dogovorjenih stvari in zato, da drža delavci pod svojo kontrolo vsa žarišča v družbeni reprodukciji in družbi, na katerih se sprejemajo samoupravne in družbene odločitve.

NEKATERE KLJUČNE SESTAVINE SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMEVANJA IN NJIHOVA RABA V DRUŽBENI PRAKSI

Samoupravno sporazumevanje je neločljiva sestavina družbeno-lastninskih odnosov v pogojih socialističnega samoupravljanja. To je ena temeljnih, opredeljujočih sestavin samoupravnih odnosov v združenem delu, družbeni reprodukciji in družbi.

Družbeno pravno temelji na delavčevi neodtujljivi pravici dela z družbenimi sredstvi. Drugače povedano, neodtujljiva pravica delavcev je, da sami odločajo o sprožitvi pobude za izvedbo postopka za samoupravno sporazumevanje, o pristopu k sporazumevanju, o predmetu sporazumevanja, o podlagi za sporazumevanje, o sprejemu samoupravnega sporazuma ali pristopu k njemu, o uskladitvi veljavnih samoupravnih splošnih aktov s pravicami, obveznostmi in odgovornostmi, ki jih sprejemajo s samoupravnim sporazumom.

Na podlagi svoje pravice dela drži delavec v združenem delu, skupaj z drugimi delavci v temeljni organizaciji, v kateri združuje svoje delo, v svojih rokah upravljalno moč nad vsemi odnosi v temeljni organizaciji, v kateri združuje delo, v združenem delu, družbeni reprodukciji in družbi.

Pri tem pa sta pomembni dve zadevi. Upravljanje je družbena funkcija. Delavec jo opravlja ne kot zasebnik, ampak kot osvobodjena osebnost združenega dela.

Drugače povedano, delavec v združenem delu upravlja s svojim, skupnim in celokupnim družbenim delom, s pogoji in rezultati dela v vseh odnosih v družbeni reprodukciji in družbi v imenu družbe.

Upravlja pa tako, da kot osebnost združenega dela odloča svobodno in enakopravno z drugimi delavci. To je z delavci, s katerimi združuje svoje delo, oziroma, s katerimi se delovno, poslovno ali interesno združuje odnosno povezuje in s katerimi je povezan v skupni družbenopolitični skupnosti. Združeni delavci oblikujejo in sprejemajo svoje samoupravne odločitve tako, da

se o njih samoupravno sporazumevajo, v skladu z družbeno-lastninsko naravo odnosov v socialističnem samoupravnem združenem delu.

V tem ustavno pravnem določilu, ki opredeljuje družbeno naravo odnosov v združenem delu in s tem razglašča drugačne odnose za ustavno nedopustne, je vsebovana tudi opredelitev družbene odgovornosti delavcev pri samoupravnem sporazumevanju. Ta ima dve razsežnosti.

O prvi razsežnosti smo že govorili. Samoupravno sporazumevanje je način upravljalškega delovanja delavcev v združenem delu in v družbi. To pa torej pomeni, da je ono način, preko katerega delavci upravljalško uresničujejo svojo družbeno obveznost, da v procesih dela in družbene reprodukcije tako delajo in gospodarijo, da z rezultati svojega, skupnega in celotnega družbenega dela utrjujejo svoj družbeno-ekonomski položaj v združenem delu in v družbi in prispevajo h količinskemu in kakovostnemu razvoju proizvodjalnih zmogljivosti in stalnemu povečevanju družbene produktivnosti svojega, skupnega in družbenega dela v celoti.

Druga razsežnost družbene odgovornosti delavcev pri samoupravnem sporazumevanju pa izvira iz preprostega dejstva, da je samoupravno sporazumevanje objektivno nujna sestavina samoupravljanja. Nujna je iz dveh vzrokov. Delavci so v družbeni proizvodnji in družbi, neodvisno od svoje volje, med seboj delovno, proizvodno, poslovno in interesno povezani in odvisni. Socialistično samoupravno združeno delo enostavno ne more delovati brez ustreznih samoupravnih odločitev. Le-teh pa družbeno-pravno ni dopustno sprejemati drugače, kot da se o njih sporazumejo delavci v združenem delu, ki so med seboj povezani in odvisni v družbeni proizvodnji, reprodukciji odnosno družbi, na način, ki ustreza zadevam oziroma odnosom, o katerih odločajo.

Iz povedanega izhaja sklep, da je sporazumno sprejemanje odločitev v združenem delu namreč pogoj in edino trdno jamstvo, da delavci dejansko lahko svobodno in enakopravno in družbeno odgovorno odločajo. V združenem delu, v katerem je vsakemu delavcu ustavno-pravno zagotovljeno, da svobodno in enakopravno z drugimi delavci odloča o svojem, skupnem in celotnem družbenem delu, o pogojih in rezultatih dela in o vseh odnosih v družbeni reprodukciji in družbi (ne glede na strokovno zvrst in stopnjo sestavljenosti njegovega konkretnega dela in ne glede na to, katero družbeno delo in v katerem členu družbene reprodukcije opravlja in v kateri družbeni dejavnosti), je odgovornost do drugih delavcev pogoj in jamstvo za svoboden in enakopraven položaj vseh in vsakega delavca pri uresničevanju samoupravljanja. Zaradi tega je delavec v združenem delu družbeno odgovoren za svoje delo in upravljanje delavcem, s katerimi združuje svoje delo odnosno, s katerimi proizvodno, poslovno ali interesno povezuje oziroma združuje svojo organizacijo združenega dela in vsem delavcem v družbeni skupnosti, v kateri živi in dela. V tem je družbeno bistvo in prava družbena narava delavčeve družbene odgovornosti pri uresničevanju samoupravljanja na temelju pravice dela z družbenimi sredstvi.

Sprejemanje samoupravnih odločitev, ki temelje na medsebojnem sporazumu delavcev v združenem delu, pa seveda ni enovito, ampak je sestavljeno dejanje. Pri tem gre za dve bistveni razsežnosti. Ena je vrsta opravil odnosno dejanj, prek katerih teče proces nastajanja, sprejemanja in uresničevanja samoupravnih odločitev. Druga pa so družbeni dejavniki združenega dela, ki so v skladu s svojimi pravicami, dolžnostmi in odgovornostmi tvorno vpeti v proces samoupravnega odločanja.

Poglavitnejša opravila odnosno dejanja, prek katerih teče, v skladu z naravo predmeta, ki o njem delavci odločajo, proces samoupravnega sporazumevanja so: pobuda za pripravo samoupravne odločitve in opredelitev naloge, ki jo je z

njo urediti, oblikovanje strokovne podlage za odločanje, sporazumevanje o odločitvi, sprejemanje odločitve, usklajevanja lastne dejavnosti s sprejeto odločitvijo in izvajanje ustreznega samoupravnega nadzora, posredovanje v procesu sporazumevanja, razreševanje sporov pred arbitražami oziroma drugimi sodišči združenega dela, družbeno varstvo družbene lastnine in samoupravnih pravic, uveljavljanje samoupravno dogovorjenih pravic, obveznosti in odgovornosti, ki je povezano s sprejetimi samoupravnimi odločitvami in varstvo zakonitosti na področju samoupravnega odločanja.

V proces samoupravnega odločanja so vpeti delavci iz organizacij, ki so udeležene v sporazumevanju in njihovi samoupravni organi, med njimi seveda tudi poslovodni organ z ustreznimi strokovnimi delavci iz skupnih služb odnosno družbenih dejavnosti, družbenopolitične organizacije, organ delavske kontrole, družbeni pravobranilec samoupravljanja, sodišče združenega dela in organi družbeno-političnih skupnosti.

Če primerjamo družbeno pravno uveljavljeno zasnovo samoupravnega sporazumevanja s še vedno prevladujočo družbeno prakso na tem področju, s tem da upoštevamo, da je samoupravno sporazumevanje v razvojnem vzponu in da imamo že vse več primerov zelo zrelega in uspešnega sporazumevanja, potem našo družbeno pozornost v tem družbenem trenutku pritegnejo zlasti nekateri člani v procesu samoupravnega sporazumevanja. Gre za člene, pri katerih se srečujemo z določenimi zadevami, ki povzročajo težave pri samoupravnem sporazumevanju pri delu ter gospodarjenju, ki naj bi jih s skupnimi prizadevanji uspešno razrešili. Taki člani so zlasti: oblikovanje podlage za samoupravno odločanje, usklajevanje različnih interesov in pogledov na skupne interese in na njihovo oblikovanje in s tem povezano odmerjanje medsebojnih pravic, dolžnosti in odgovornosti, zagotavljanje izvajanja -odnosno uresničevanja sporazumno sprejetih odločitev z vsemi posledicami v svojem lastnem ravnanju, in končno, uveljavljanje odgovornosti, ki jo sprejmejo udeleženci v samoupravnem sporazumevanju s sprejeto odločitvijo.

Samoupravno sporazumevanje je praviloma povezano z zelo zahtevnim družbenim in strokovnim delom. Udeleženci v sporazumih so praviloma pred nalogo, da najdejo skupne imenovalce za neredko zelo različne trenutne interese. Znati morajo premagati objektivne razlike v interesih med udeleženci v sporazumu v trenutku, ko pristopijo k sporazumevanju. Zbrati morajo dovolj znanja, družbene modrosti in smisla za družbene kriterije, na podlagi katerih izključijo iz sporazumevanja vse tiste prvine, ki so v nasprotju z odnosi v združenem delu, ker postavljajo ene v privilegiran, druge pa v podrejen, neenakopraven družbeno-ekonomski položaj. Najti morajo skupne iztočnice za razvoj tistih prvin, ki prispevajo utrjevanju medsebojne delovne ali poslovne povezanosti in odvisnosti in omogočajo vsem, da dosega večjo produktivnost in učinkovitejše gospodarjenje.

Iz dosedanjih izkušenj razberemo, da udeleženci v sporazumu niso vedno kos nalogi, pred katero se znajdejo. To se pokaže zlasti v primerih, ko postopku samoupravnega sporazumevanja ne predhodijo potrebne družbene in strokovne priprave.

Na to nas opozarjajo posamični pojavi, ki jih lahko v tem trenutku zasledimo v družbeni praksi samoupravljanja. Pri tem imamo v mislih predvsem pojave, kot so naslednji:

Posamezni primeri omahovanja oziroma izmikanja samoupravnemu sporazumevanju o združevanju dela in sredstev med organizacijami, ki so zaradi svoje delovne, proizvodne, poslovne ali interesne povezanosti in odvisnosti v proiz-

vodnji, družbeni reprodukciji ali družbi objektivno usmerjene k razvitejšemu in trdnejšemu združevanju dela in sredstev na dohodkovnih osnovah.

Posamezni primeri, pri katerih se je proces samoupravnega združevanja ustavil pri samem začetku. To je, pri organizacijsko institucionalni združitvi ali pri formalnem sporazumu o trajnem poslovnem sodelovanju, ne da bi temu sledil proces dejanskega funkcionalnega in dohodkovnega povezovanja in združevanja na temelju skupaj opredeljenih proizvodnih, poslovnih in razvojnih nalogah ali pa je tak proces ostal na ravni najbolj posplošenih deklaracij. Pri takih primerih ostajamo pri neke vrste zlepljenkah združenega dela, ki jih ne vežejo trdne notranje funkcionalne in dohodkovne vezi, temelji skupnega plana, skupne dejavnosti in skupno uresničevanje samoupravljanja pri skupnih stvareh.

Posamezni primeri, pri katerih niso uspeli referendumi o združevanju dela in sredstev med organizacijami, ki so delovno, poslovno ali interesno dejansko že povezane in odvisne in pri katerih bi bil korak naprej pri združevanju le logična in nujna zadeva v razvoju in uspešnem delovanju.

Posamezne pobude za razdružitev ene ali več organizacij iz širše organizacije združenega dela, ki očitno pomenijo kvarno drobljenje združenega dela, ki ga motivirajo različni skupinsko lastninski, monopolistični, separatistični, lokalistični in podobni interesi. Ti se upirajo združevanju in potiskajo organizacije v mreže podjetniškega autarkizma. Razširjajo varljiva upanja o poslovni uspešnosti in družbeni ter gospodarski koristnosti podjetniškega autarkizma, neke vrste sodobnega vrtičkarstva v dobi visoke stopnje podružbljenosti sredstev za delo in družbeno lastninskih odnosov. Gospodarjenje, ki gradi na takih varljivih upanjih pa neizogibno računa z razvitim državno administrativnim protekcionizmom in s tem, da se ohrani cela vrsta ustvarjenih monopolnih situacij v družbeni reprodukciji.

Vsi ti in podobni pojavi vsak za sebe ne pomenijo nič posebnega. Velikokrat jih utemeljujejo z razlogi, ki se zde v prvem trenutku in če jih gledamo same za sebe, razumni. Če pa te in podobne posamične pojave povežemo pa se nam v njih razkrije določena družbena težnja in praksa, ki ni dobra. Prav nasprotno, postala bi lahko škodljiva in nevarna, če ji ne bi stopili na pot in začeli resno odkrivati in odpravljati vzroke, pri katerih se hrani in dobiva svoje pobude.

To od nas vseh terja, da v tem družbenem trenutku posvetimo tem zadevam vso potrebno pozornost v slehernem delovnem in družbenem okolju. To smo zavezani storiti zlasti zaradi tega, ker v procesih nadaljnjega združevanja združenega dela zaostajamo. Zaostajamo za objektivnimi potrebami in možnostmi. To se seveda kaže potem tudi v naši nezadostni učinkovitosti pri premagovanju materialno-ekonomskih težav in neskladij in pri uresničevanju razvojno strateških nalog.

Vzroki za pojave, ki o njih govorimo so številni in vsekakor zelo različni. Ob tej priložnosti kaže opozoriti le na nekatere. Razvoj odnosov v družbeni praksi kaže, da so med najpogostejšimi zaviralnimi dejavniki pri samoupravnem združevanju zlasti tile:

Ne zadoščajo konkretno obdelani motivi in cilji združevanja. V posameznih primerih opredeljujejo motive in cilje, ki naj bi bili podlaga za združevanje, za opredeljevanje o njem in za praktično izpeljavo združitve, z opredelitvami, ki so izražene na visoki stopnji posplošenosti. Neredko enostavno povzemajo razvojno strateške opredelitve iz ustave in zakona o združenem delu kot so: povečevanje družbene produktivnosti dela, povečanje družbene, materialne, socialne trdnosti delavčevega položaja, zagotovitev večje vzajemnosti in solidarnosti in podobno. Vse te opredelitve so trajna naloga vsake organizacije in

vsakega kompleksa združenega dela. Cilje konkretnega združevanja je potrebno postaviti v dejansko stvarnost in jih opredeliti na taki stopnji konkretnosti, ki je lahko podlaga za stvarno združevanje v družbeni praksi.

V posameznih primerih ne povezujejo združevanja dela in sredstev v zadostni meri z razvojem delovnih, proizvodnih in poslovnih zmogljivosti združenih organizacij. V takih primerih v sporazumih ne opredele osnovnih razvojnih usmeritev in trajnejših nalog, ki iz njih izhajajo, da bi z njihovim uresničevanjem prišle združene organizacije od razmer, ki so v trenutku združevanja na področju proizvodnih zmogljivosti, na področju proizvodne in poslovne usmeritve in podobno, do razmer, ki naj bi zagotavljale trdno podlago gospodarske učinkovitosti v kompleksu združenega dela.

V posameznih primerih posvečajo vso pozornost predvsem zunanjim manifestacijam in videzu združevanja in pri tem zanemarjajo temeljna vsebinska vprašanja združevanja in medsebojnih odnosov. To jih potiska v mreže tako imenovane „resavske šole“, ali drugače povedano, v mreže formalnega prepisovanja določil iz zakona o združenem delu. Gre za določila, ki opredeljujejo družbeno-ekonomske in institucionalne sestavine odnosov in ki so z vidika zakona zelo konkretno opredeljena, po katerih pa ni možno delati in upravljati v neposredni družbeni praksi, če jih ustrezno aplikativno ne obdelamo in razvijemo za vsako konkretno delovno, poslovno, reprodukcijsko okolje.

V posameznih primerih enostavno preskočijo posamezne bistvene člene v procesu samoupravnega sporazumevanja. Posledica tega je, da so posamezni sporazumi vsebinsko slabo pripravljene, da niso strokovno obdelani, da v fazi postopka niso doseženi sporazumi o ključnih sestavinah in podobno. V takih primerih se dogaja, da referendum o združevanju pri posameznih udeleženkah, ki sodelujejo v postopku sporazumevanja ne uspe, ali pa uspe samo na videz, ker so delavci glasovali zanj s figo v žepu, kot temu pravimo po domače. Tak sporazum pa je že ob rojstvu mrtev.

Na celotno dogajanje, ki je povezano s samoupravnim združevanjem močno delujejo tudi nekatere zadeve v družbenih odnosih, ki smo se jim družbeno odrekli, ki smo jih ocenili kot kvarne, ki pa so v praksi še prisotne. Mednje sodijo tudi usedline prakse, ki sleherno združevanje povezujejo z ustvarjanjem in krepitvijo upravno strokovne in papirnate pisarniške administracije, ki ustvarja velike nove stroške. Taka praksa spodbuja centralistične težnje delavcev v administraciji, ob stran pa potiska urejevanje kakovostnih dejavnikov združevanja.

Med take pojave sodi tudi miselnost in praksa, da je potrebno ob združevanju preseliti strokovne potencialne iz združenih organizacij na sedež nove združene organizacije in tam organizirati tudi vse skupne dejavnosti. Taka praksa je obremenjena s številnimi škodljivimi razsežnostmi.

V to vrsto slabosti sodi tudi praksa, da združujejo združene organizacije sredstva v okviru združene organizacije brez predhodno sprejetega sporazuma o skupnih temeljnih plana. Tako, hočeš nočeš, združujejo sredstva in jih poslovno angažirajo na star način. Ta ohranja prvine družbenega odtujevanja, podjetniško skupinsko lastninsko logiko in stihijo tržno kreditnih odnosov. Vse to deluje znotraj združenih organizacij razdruževalno in krepilno upravljalski vpliv delovne skupnosti tako pri združenih organizaciji, kot v krilu vsake združene organizacije.

V posameznih primerih združujejo sredstva tako, da uporabijo kot podlago ekonomske instrumente fiskalnih sistemov.

Uspešno premagovanje teh pojavov in njihovih vzrokov pa od nas vseh terja zlasti dve zadevi. Prvič, da si dodobra razjasnimo našo skupno odgovornost za uspešen in plodovit razvoj samoupravnega sporazumevanja o nadaljnjem združevanju dela in sredstev. Drugič, da zelo določno opredelimo neposredne naloge družbenopolitičnih dejavnikov, ki v sistemu združenega dela sodelujejo v samoupravnem procesu sporazumevanja in oblikovanja skupnih rešitev.

Uspešen in plodovit razvoj samoupravnega sporazumevanja o nadaljnjem združevanju dela in sredstev terja od vseh nas, da si dodobra razjasnimo družbeno bistvo delavčeve neodtujljive pravice, da odloča o združevanju svojega in skupnega dela skupaj z delavci v temeljni organizaciji, ki z njimi združuje svoje delo na družbenih sredstvih.

Družbeno pravno je odločanje o teh zadevah delavčeva neodtujljiva pravica, ki je ustavno zavarovana. Nihče nima torej pravice delavca prisiliti, da pristopi k samoupravnemu sporazumu ali da ga skupaj z drugimi delavci izoblikuje in sklene, če se sam tako ne odloči.

Širok krog družbenih dejavnikov in institucija združenega dela ima pravico in celo dolžnost, da delavcem predlaga, da pristopijo h konkretnemu sporazumevanju, da jim predlože razloge in utemeljitve, ki govorijo v prid sklenitvi sporazuma. Skupščina družbeno-politične skupnosti lahko celo normativno zaveže določene organizacije, da v določenem primeru pristopijo k postopku za sklenitev samoupravnega sporazuma. Toda, večjih pooblastil od navedenega nima.

Vse to je družbeno pravno urejeno na tak način iz dveh vzrokov. S tem je zavarovan delavčev družbeno-ekonomski položaj, po katerem samo on, skupaj z drugimi delavci, s katerimi združuje delo, oblikuje in sprejema samoupravne odločitve, ki zadevajo združeno delo, ki v njem združuje svoje delo.

Tako je družbeno pravno preprečeno, da bi katerikoli družbeni dejavnik mogel uporabiti samoupravni sporazum kot sredstvo za vsiljevanje delavcem odločitev, ki jih le-ti ne sprejemajo. Družbeno pravna pooblastila, ki jih imajo posamezni družbeni dejavniki pri samoupravnem sporazumevanju pa govorijo o tem, da sporazumevanje ni stihijski proces, ki bi temeljil na voluntarističnih odločitvah posameznikov, neodvisno od njihove odgovornosti, ki jih imajo delavci v združenem delu v družbeno lastninskih odnosih.

Omenjena družbeno pravna ureditev namreč temelji na družbeno-ekonomski stvarnosti. V njej je delavec, ki je nosilec samoupravnih odločitev dejansko delovno, proizvodno in interesno povezan in odvisen od drugih delavcev v proizvodnji, družbeni reprodukciji in družbi. To pa pomeni, da je tudi objektivno zavezan, da z njimi skupaj ureja skupne zadeve. Temu se ni moč odtegniti, ker je v naravi združenega dela. V to pa ga zavezuje še družbeno lastninska narava dohodkovnih odnosov. Delavec je sebi in drugim delavcem odgovoren za svoje delo, gospodarjenje in upravljanje.

Iz povedanega izhaja sklep, da zadeve, ki so povezane z delom in poslovanjem ter s tem povezani odnosi objektivno ne morejo ostati neurejeni, ker jih sicer ureja stihija. Urejevati pa jih morejo le združeni delavci in to na podlagi medsebojnega sporazumevanja.

Delavcu torej samoupravnega sporazuma družbeno pravno ne more nihče vsiliti. Delavec pa je odgovoren, da s samoupravnimi sporazumi ureja vse tiste zadeve in odnose, ki jih je po naravi stvari potrebno urediti. V nasprotnem slučaja nastanejo razpoke v medsebojnih odnosih, v funkcioniranju združenega dela in v gospodarskih in družbenih rezultatih.

Ob tem bi rad opozoril na referendum kot obliko osebnega odločanja delavcev v združenem delu.

Težko se je znebiti vtisa, da nekateri niso prav doumeli te demokratične samoupravne institucije. V pogojih samoupravnega sporazumevanja, ki je podlaga vsaki odločitvi, je predpogoj za razpis referendum, da se delavci predhodno sporazumejo o zadevah, o katerih naj odločijo z referendumom. Referendum je torej oblika osebne pritrditve vsakega delavca v temeljni organizaciji k temu, kar so se delavci sporazumeli.

Referendum je torej potrebno temeljito pripraviti. V nekaterih primerih se odločajo za referendum brez predhodnega sporazumevanja med delavci, in človek dobi vtis, kot da je uporabljen referendum za ugotavljanje javnega mnenja po vzorcu meščanskih demokracij. To pa seveda ne more biti funkcija referendumoma v pogojih samoupravnega sporazumevanja.

Vsak neuspeli referendum v bistvu govori o tem, da v taki organizaciji nekaj ni v redu s samoupravnimi odnosi, da samoupravno sporazumevanje še ni podlaga za odločanje.

Delavec kot posameznik pa tudi skupaj z delavci v temeljnih celicah združenega dela oziroma v krajevnih skupnostih nima in ne more imeti sam dovolj družbene moči ne potrebnega znanja, da bi lahko uspešno uresničeval tak svoj družbeno-ekonomski položaj in z njim povezane pravice, dolžnosti in odgovornosti, ki jih ima v združenem delu, družbeni reprodukciji in družbi. Ustrezno družbeno moč in potrebno znanje pa si zagotovi v odnosih z drugimi delavci v združenem delu in v družbi, ki temelje na družbeno lastninski podlagi in se uresničujejo v institucionalnem sistemu socialističnega samoupravnega združenega dela, ki smo ga že doslej izoblikovali in ki se bo v nadaljnjem razvoju nadalje oblikoval in izpopolnjeval.

S samoupravnim sporazumevanjem je torej neposredno povezan tudi način in metoda delovanja družbeno-političnih dejavnikov. Nova kakovost v njihovem delu je, da tvorno sodelujejo v samem procesu samoupravnega sporazumevanja in oblikovanja skupnih rešitev. Pri tem gre predvsem za tri temeljne naloge:

Prva, da pomagamo iz osnov sporazumevanja izločiti tista določila in opredelitve, ki so nezdržljive s samoupravnim sporazumevanjem. To so rešitve, ki niso v skladu z družbenimi osnovami odnosov in ki bi kateregakoli udeleženca v sporazumu postavile v neenakopraven družbeno-ekonomski položaj. Če bi popravljane teh zadev prepuščali samo pravnim institucijam družbenega varstva samoupravljanja in razreševanju spornih vprašanj preko sodišč združenega dela, bi ne ravnali prav. Potrebno je, da se vsi odgovorni družbeni dejavniki, v skladu s svojo družbeno vlogo, funkcijami in odgovornostmi v sistemu socialističnega samoupravnega združenega dela tvorno vključujemo v vse procese samoupravnega sporazumevanja in pomagamo premagovati usedline odnosov, ki so nezdržljive s samo naravo socialističnega samoupravljanja.

Druga je, da pomagamo premagovati razlike v interesih med udeleženci v sporazumu, ki so objektivno pogojene in oblikovati skupne imenovalce interesov. Zlasti pa je potrebno, da pomagamo iskati rešitve, ki prispevajo k utrjevanju in širitvi združevanja in uveljavljanju novih prvin skupnega prihodka, skupnega dohodka in svobodne menjave dela.

Tretja, da pomagamo pri odpravljanju tistih usedlin v obstoječih odnosih, ki bi se lahko kasneje, če jih ne bi odpravili že v procesu sporazumevanja, pojavile kot ovira za uresničevanje sporazuma. V praksi imamo zaradi tega, ker tem zadevam ne posvečamo vedno dovolj pozornosti, že precej tako imenovanih zamrznjenih sporazumov.

Iz dela družbenopolitičnih organizacij in njihovih vodstev je treba predvsem odpravljati staro in preživelo prakso. Mislim predvsem na prakso, da se v

posamezni družbeno-politični organizaciji ali njenem organu dogovore o tem, katere organizacije naj bi sklenile, recimo, samoupravni sporazum o združitvi, o združevanju sredstev in podobno, da se dogovore o ključnih določilih sporazuma in podobno, potem pa vodijo neposredno akcijo, da delavci v prizadetih organizacijah sprejmejo take sporazume, ne glede na to, kaj on dejansko pomeni za uspešno delo in razvoj organizacij in družbene produktivnosti na sploh. Nadalje mislim na družbeno-politično prakso, ki se omejuje na golo kritiko posameznih samoupravnih sporazumov in slabih rešitev v njih, ob tem, da se njeni družbeni nosilci ne vključujejo tvorno v sam proces sporazumevanja.

Vse te zelo zahtevne družbene naloge, ki jih imamo pri nadaljnjem uresničevanju družbene preobrazbe terjajo od nas, da v metodi svojega dela razvijamo močnejše kot doslej neposredno družbeno dejavnost.

Na koncu bi rekel še nekaj besed, v zvezi s težavami, ki jih imate v Ljubljani s pridobitvijo lokacij za nove tovarne, o katerih je govoril tovariš Jože Hujs.

Nesporno je dejstvo, da Ljubljana s svojimi sedanjimi proizvodnimi zmogljivostmi ne more imeti trdne podlage za razvoj v dohodku svojega združenega dela. Ljubljana ima visoko družbeno porabo in visoke družbene stroške. Teh ne bo mogla zadovoljevati z družbenim delom na nizki ravni družbene produktivnosti. Če ne bomo razvili proizvodnje z visoko organsko sestavo bo imela Ljubljana resne težave. Na uradniški plači ni družbene akumulacije. Proizvodnja, ki sloni pretežno na polkvalificiranem delu ne daje dohodka, ki bi pokrival družbeno porabo Ljubljane. V Ljubljani ne gre razvoj proizvodnje v korak z razvojem potreb. Svetoval vam bi, da se pogovorite z najodgovornejšimi družbenopolitičnimi dejavniki v Ljubljani in jih spomnite na besede tovariša Edvarda Kardelja, ki je pred leti v razgovoru z ljubljanskim političnim aktivom dejal: „Za graditev in razvoj Ljubljane ste odgovorni družbenopolitični dejavniki, ne urbanistični zavod. Vi povejte, kje naj se postavijo objekti, urbanisti pa naj to narišejo“.

Referendum uspel

V drugi polovici februarja so v široki potrošnji uspešno opravili referendum za statut SOZD Iskra. Rezultati so pokazali, da so volilne komisije DO in TOZD skupaj z DPO in

sindikatom ter poslovodno strukturo akcijo dobro pripravile, tako da je referendum izredno uspel. Izid glasovanja navajamo v tabeli:

	Vpisanih	Glasovalo	Glasovalo za	Glasovalo proti	Neveljavni
DSSS	34	33 97,05 %	33 97,05 %	—	—
TOZD PRODAJA	72	63 87,50 %	60 83,30 %	2 2,77 %	1 1,3 %
ELEKTROMOTORJI	819	678 82,78 %	575 70,20 %	103 12,57 %	11 1,3 %
GOSPOD. APARATI	552	480 86,96 %	377 68,30 %	89 16,12 %	16 2,90 %
TV PRŽAN	804	699 86,94 %	572 71,14 %	99 12,30 %	28 3,5 %
ANTENE	143	136 95,10 %	116 81,12 %	18 12,60 %	2 1,4 %
MONTAŽA	373	344 92,22 %	302 80,96 %	36 9,65 %	6 1,6 %
SPREJEMNIKI	560	496 88,57 %	394 70,36 %	79 14,10 %	23 4 %
SKUPAJ	3.357	2.929 87,25 %	2.429 72,36 %	426 12,69 %	87 2,59 %

Vzporedno z referendumom so delegati delavskega sveta TOZD in DSSS obravnavali in sprejeli samoupravni sporazum o organizaciji dela in poslovanja notranje arbitraže. Izvoljeni so bili naslednji arbitri:

V Sprejemnikih
TGA
DSSS
TV Pržan
Antene

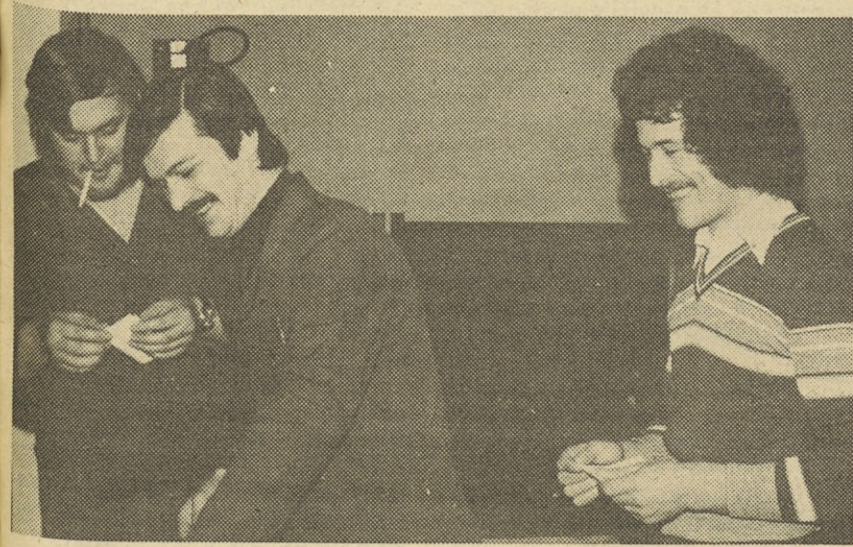
Marjan Može
Janez Bogataj
Tone Friškovec
Štefan Gumilar
Silvo Igl

TOZD Prodaja
Elektromotorji
Montaža

Franc Rozman
Bojan Bandelj
Miloš Šturm

Na dnevnih redih DS TOZD in DSSS je bil tudi samoupravni sporazum o ustanovitvi interne banke SOZD Iskra. Povsod so delegati glasovali za sporazum, ki je tako tudi sprejet v naši DO.

Boris Čerin

Z glasovanja v TOZD TV Pržan.

Pogoji za vključevanje v mednarodno delitev dela

O rezultatih, ki jih dosegajo, kakor tudi o problemih, s katerimi se srečujejo v TOZD TGA pri svoji težnji za čim enakopravnejšo vključitev v mednarodno delitev dela, nam je spregovoril direktor TOZD TGA ing. Ljubo Slavkovič.

„Vsi naši izdelki so glede tehnike in uporabe vrednosti, zanesljivosti in kvalitete primerni za plasna na inozemskem trgu. Glavna ovira za uspešnejši prodor pa predstavljajo cene. Te so na inozemskem trgu izredno konkurenčne, tako da ob njih ne more naša tovarna pokrivati niti direktnih stroškov (to so izdelovni material in izdelovni OD). Ta cenovni problem za izvoz naših izdelkov rezultira iz stroškovne inflacije reprodromateriala na domačem trgu, energetske itd. Cene domačih materialov so v velikem razkoraku s cenami enakih materialov na inozemskem trgu – v poprečju kar za 32 %, metem ko je izvozna stimulacija le 19 %. Ovine ob uvozu sodobne opreme pa nas postavljajo v še bolj neenakopraven položaj z drugimi deželami, ki teh ovir ne poznajo. Pri tem smatramo, da izvoz ne bi smel biti le patriotska dolžnost in z administrativno vezavo uvoz izvoz reprodukcij nujna, ampak bi moral biti ekonomska kategorija, ki bi sti-

mulirala izvoznike z raznimi oblikami fiskalnih olajšav tudi pri uvozu reprodromateriala, katerega uvažamo zaradi izvoza.

Uvozni materiali so udeleženi v našem produktu s približno 32 %, zanje pa plačujemo carino in takso ter druge uvozne dajatve v višini 43 %, medtem ko dobimo premije za srednjeevropsko tržišče, kamor naša tovarna izvažajo svoje izdelke le 19 %.

Iz omenjenih razlogov je razvidno, da sta vprašanji cen in gospodarnost pri izvozu zelo kritični.

Vseeno smo za leto 1978 zastavili optimistični plan izvoza v vrednosti 2.048.115 dolarjev, kar je za 63,5 % povečanje glede na dosežen izvoz v letu 1977. Obstajala so tudi dovolj velika povpraševanja in s tem tudi realne možnosti za tak plama, vendar, kot rečeno, cene na inozemskem trgu nam niso pokrivalo niti direktnih stroškov. Plan izvoza smo v letu 1978 dosegli v višini 1.072.808 dolarjev ali 51,5 % napram planu, če pa ta izvoz primerjamo z doseženim izvozom v letu 1977 smo ga kljub temu povečali za 12 %. Naš celotni izvoz smo dosegli na konvertibilnem deviznem področju v deželah srednje Evrope, kar je pozitivno glede na plačilni devizni bilans.

Laborantka Marica Mesec meri izgorevanje plinske peči.

Nadalje je tu še uvoz. V letu 1978 smo ga planirali v višini 2,4mil. dolarjev ali za 7 % več kot je znašal v letu 1977. Tu so se pokazala ugodnejša gibanja, tako da smo namesto povečanja zabeležili zmanjšanje za 7 %. To pomeni, da smo sprejete naloge za zmanjšanje uvoza in nadomeščanje uvoznega materiala z materialom, ki se ga da nabaviti na domačem trgu dokaj uspešno opravili in da so se na tem področju močno prizadevale vse strokovne službe, zlasti pa služba tehnične priprave in gospodarsko planskega sektorja.

V prihodnje bomo seveda stremeli k povečanju izvoza in zmanjšanju uvoza. V tem smislu nameravamo v letošnjem letu uveljaviti proizvodno kooperacijo s firmo AEG ter jo tehnično in tehnološko izpeljati. To je že eden izmed posegov, ki nam bo omogočil izboljšanje izvozno-uvozne bilance.

Prav tako je nujno potrebno, da skupaj z Iskra Commerce pospešimo naš izvoz v dežele v razvoju. Tam imamo namreč dokaj realne možnosti.

Doslej smo že sklenili pogodbo za izvoz v vrednosti 200.000 dol., prav

Andrej Zakotnik, Tomaž Rupnik in Jaka More pri posebnih meritvah na gospodinjskih aparatih.

tako pa imamo ugodne možnosti za izvoz v Iran, Egipt, Alžir in druge države bližnjega vzhoda in severne Afrike.

V dežele srednje Evrope, kamor je doslej tekkel največji del našega izvoza pa nameravamo izvoz povečati za naj-

manj 25 % – vsaj v kolikor bomo pridobili ustrezne ateste za katere je postopek že v teku. Za avstralsko in švicarsko tržišče smo jih že pridobili, preizkusi pa že tečejo tudi v institutu VDE v ZR Nemčiji.“

Boris Čerin

ISKRA COMMERCE, LJUBLJANA

Potrdili zaključni račun

Pod vodstvom dosedanjega predsednika Franca Borka je bila minuli teden skupna seja delavskih svetov Iskre Commerce, temeljnih organizacij domači trg, zunanji trg, servis, zastopstva in marketing ter DSSS.

V okviru prve točke dnevnega reda je član kolegijskega poslovodnega organa IC za ekonomiko, plan in finance Fabio Škopac podrobno pojasnil zaključni račun o poslovanju Iskre Commerce v minulem letu. O tem dokumentu je na seji spregovoril tudi predsednik kolegijskega poslovodnega organa IC Ilja Medič. Poudaril je, da je bilo leto 1978 izredno uspešno na področju realizacije prometa, „manj pa smo lahko zadovoljni, ko ugotavljamo, kaj nam je po odbitku vseh dajatev ostalo za nadaljnje delo našega kolektiva.“ Opozoril je zlasti na številne probleme, s katerimi se je lani srečeval ta prometno-tržni kolektiv v SOZD Iskra. Med najhujše ovire za še boljše poslovanje je Ilja Medič uvrstil „strahotno vezavo sredstev v zalogah in terjatvah“, drago poslovanje in, nenazadnje, ekstenzivno zaposlovanje. Prav v zvezi s slednjim problemom je opozoril, da s prekomernim zaposlovanjem nismo v Iskri Commerce rešili nobenih večjih akutnih problemov, saj smo si celo povečali težave zaradi utesnjenih poslovnih prostorov.

„Zaloge in terjatve bomo lahko zmanjšali le s pospešitvijo prodajnih akcij, in kar je najpomembnejše,“ je poudaril Ilja Medič, „posodobiti moramo naše poslovanje. Spremeniti bomo morali tudi naš odnos do dela, zainteresirati vse delavce za spremlja-

nje učinkov njihovega dela in dela celotnega kolektiva, tega pa ne bomo mogli doseči s predpisovanjem delovnih postopkov in opravil. Poslovne rezultate je treba približati vsakemu posamezniku v našem kolektivu, in to pogostejše kot doslej, ko smo obravnavali in pregledali naše delo v večini primerov le ob četrtrletjih.“

Predsednik poslovodnega kolegijskega organa IC je v nadaljevanju poudaril, da se morajo delavci v Iskri Commerce v prihodnje še bolj zavedati tega, da Iskrine proizvodne delovne organizacije podrobno spremljajo delo Iskre Commerce, presojuje, njeno uspešnost in koristnost v tržno-prometni funkciji. „In v tej presoji moramo biti kritični tudi mi sami ter delati bolje in se prilagajati proizvodnim in tržnim spremembam,“ je dejal Ilja Medič.

V nadaljevanju so člani delavskega sveta potrdili zaključni račun o poslovanju IC v letu 1978 ter tudi že sprejeli sklep o pristopitvi k izdelavi srednjeročnega načrta za obdobje od leta 1981 do 1985. Na seji so imenovali tudi podpisnika Samoupravnega sporazuma o ustanovitvi Interne banke SOZD Iskra. To sta Ilja Medič in predsednik delavskega sveta IC.

Po imenovanju dosedanjega predsednika DS IC Franca Borka na položaj individualnega poslovodnega organa v DSSS je delavski svet na predlog osnovnih organizacij sindikata v Iskri Commerce imenoval Ljuba Bobero za novega predsednika, za podpredsednika pa Janeza Drašlerja.

Lado Drobež

TOZD ZUNANJA TRGOVINA

Letna konferenca mladih

Pred dnevi je bila v Ljubljani redna letna konferenca osnovne mladinske organizacije v temeljni organizaciji Zunanji trg v Iskri Commerce. Po izvolitvi delovnih organov konference je predsednik Tomaž Kalan poročal o delu osnovne organizacije v minulem letu ter udeležence seznanil z akcijskim programom za letos.

Poudaril je, da so mladi v njihovi temeljni organizaciji lani delovali kar dobro, zlasti pa na področju družbeno-političnega udejstvovanja, skupaj z drugimi mladinskimi osnovnimi organizacijami v Iskri Commerce so ponovno začeli izdajati svoje mladinsko glasilo „Mladi“, uspešni pa so bili tudi na drugih področjih. V okviru akcijskega programa v letu 1979, pa je Tomaž Kalan spregovoril zlasti o nalogah na področju družbeno-ekonomskih odnosov, informiranja, idejno-političnega izobraževanja, sodelovanja z drugimi DPO, nadalje bodo mnogo pozornosti namenili izobraževanju ob delu, obujanju tradicij NOV, kulturi, kvodajalskim akcijam, mladinskim delovnim akcijam pa tudi rekreaciji in športu. V okviru teh nalog velja zlasti opozoriti na marksistični krožek, ki ga bodo organizirali v okviru celotne IC, kot tudi na srečanje mladih iz te delovne organizacije, ki bo že po tradiciji v Poreču.

Na konferenci so se seznanili tudi s finančnim poslovanjem njihove mlá-

Predsednik OO ZSMS Iskre Commerce - TOZD Zunanji trg - Tomaž Kalan.

dinske organizacije, podelili so priznanji Stanki Blaj in Zvezdani Kompare za sodelovanje pri izdajanju mladinskega glasila, vodilni zunanje-trgovinski delavec v IC Karel Pavšer pa je mladim spregovoril o poslovanju IC kot celote in TOZD Zunanji trg. Konference se je udeležil tudi predsednik mladinske organizacije v Iskri Commerce Jani Šavs, ki je obrazložil akcijski program OO ZSMS Iskra Commerce.

Iskra na sejmu v Leipzigu

V Leipzigu bodo jutri – 11. marca – odprli tradicionalni spomladanski mednarodni sejem. Med več kot 100 jugoslovanskimi industrijskimi in trgovskimi organizacijami se ga bo udeležila tudi Iskra, ki bo predstavila svoje izdelke v hali 15.

Organizatorji in oblikovalci Iskrinega nastopa na tej pomembni sejmski prireditvi so se odločili, da bomo dali letos večji poudarek predstavitvi izdelkov telefonije. Osrednje mesto bo imela zato naša najnovejša elektronska telefonska centrala EPABX, ki bo tudi priključena, med novostmi pa bomo predstavili še novo elektronsko sekretarsko garnituro. Na naši stojnici si bodo lahko obiskovalci ogledali še elektronske merilne instrumente iz tovarne v Horjulu, program stikalne tehnike – novost s področja tega programa bo stopniščni avtomat –, nadalje bomo razstavili pasivne in aktivne elemente, torej izdelke, po katerih nas kupci v Nemški demokratični republiki dobro poznajo (v NDR izvozimo za skoraj 2 milijona dolarjev pasivnih elementov na leto), pa izdelke avtomatike in avtoelektrike in še kaj.

Sejem v Leipzigu pa ne bo pomemben samo zgolj zaradi predstavitve našega proizvodnega programa, pač pa je ta v svetu priznani sejem tudi priložnost, da se na njem srečamo z našimi poslovnimi partnerji in, da se z njimi dogovorimo o nadaljnjem sodelovanju, hkrati pa je to tudi priložnost za sklepanje pogodb.

Lado Drobež

Naš delež na razstavi učil

Več kot 30 tisoč obiskovalcev si je od 21. do 25. februarja na GR v Ljubljani ogledalo 5. mednarodno razstavo učil in šolske opreme. Na njej je izredno uspešno predstavila svoj proizvodni program s tega področja tudi naša sestavljena organizacija. Poudarek na razstavi smo prilagodili zasnovi te sejemске prireditve – to je skupni programski osnovi srednjega usmerjenega izobraževanja pri pouku naravoslovja: fizike, kemije in biologije ter potrebam proizvodno-tehničnega pouka. Razstavili smo steklovino, laboratorijske instrumente, električne merilne instrumente, napetostne izvire, kompletno merilno opremo za avtoelektriko, različna elektroskopna vezja, opremo za specialne predmete, npr. za gostinsko usmeritev, avdiovizualne naprave (grafoskop, episkop, diaprojektor, filmski projektorji, televizor), radijski aparat, sistem ozvočenja, sistem ur, dele fonolaboratorija, učiteljevo in učenčevo delavno mizo v fonolaboratoriju, računalnik, primeren za izobraževanje Iskra Data 1680, ter program električnih ročnih orodij Klip-Klap.

Prav ta program kranjskega kolektiva (Nadaljevanje na 6. strani)

Naš delež na razstavi učil

(Nadaljevanje s 5. strani)

va Električnih ročnih orodij je med obiskovalci vzbudil veliko zanimanja — po eni strani zaradi samih orodij, po drugi pa zato, ker so delovanje Klip-Klap demonstrirali učenci s šole Šlandrove brigade iz Domžal. To sodelovanje med Iskro in domžalsko šolo je dejansko nadaljevanje pred dvema letoma začete sodelovanja med našim kolektivom in republiškim zavodom za šolstvo. Takrat sta namreč skupaj organizirala seminar za učitelje tehničnega pouka, na katerem so se podrobneje seznanili z delovanjem Iskrinih električnih ročnih orodij ter s proizvodnjo in programom tovarne ERO.

Na tem seminarju so učitelji tehničnega pouka predlagali Iskrinemu kranjskemu kolektivu določene spremembe, točneje prilagoditve Klip-Klap orodij šolskim razmeram, torej za izvajanje učnega načrta, pa tudi za uporabo v zasebnih, lahko bi rekli domačih delavnicah.

„Letos smo bili učitelji tehničnega pouka nadvse prijetno presenečeni, da je Iskra tako hitro in tudi tako uspeš-

no sprejela naše predloge za določena dopolnila pri Klip-Klap orodjih“, sta na razstavi učil poudarila učitelja Štefan Sajfrid in Zdravko Smrdel, ki sta učencem domžalske šole pomagala in svetovala pri uporabi Iskrinega orodja. „Hkrati bi se rada zahvalila Iskri za vzorno sodelovanje na tem področju, saj je gotovo edinstven primer v Jugoslaviji, da je proizvodna delovna organizacija prisluhnila učiteljem in učencem ter njihovim zahtevam in prilagodila svoj proizvodni program. Doslej so namreč številni proizvajalci le ponujali svoje izdelke. Pri tem je pomembno tudi to, da so številne Iskrine rešitve pri električnih ročnih orodjih dosti boljše kot pri uvoženih izdelkih.“

Seveda pa je bilo mnogo zanimanja na Gospodarskem razstavišču tudi za tisti del, kjer se je s Slovenijalesom, Državno založbo in Pedagoškim inštitutom Iskra združila v Inženiring in na razstavi učil in šolske opreme predstavila, kaj vse bi lahko ta Inženiring storil na področju izdelave opreme za specializirane učilnice za pouk naravoslovja.

Lado Drobež

Z demonstracije električnega ročnega orodja.

Delegacija ZSM Slovenije v Avtoelektriki

Pred nekaj dnevi je bila na obisku v Novi Gorici delegacija republiške konference ZSMS, ki jo je vodila sekretarka konference Nevenka Grgič. Delegacija je obiskala mlade v Iskri — Avtoelektriki, novogoriško gimnazijo in OO ZSMS Bukovica — Volčja draga.

V Iskri—Avtoelektriki so sprejeli delegacijo predstavniki mladih ter jim najprej razkazali proizvodne prostore vseh TOZD, lociranih v Šempetru. Po ogledu so jih seznanili z razvojno usmeritvijo, z realizacijo programov vseh TOZD, z nastopom DO na domačem in tujem tržišču ter podali informacijo o uveljavljanju zakona o združenem delu in uvajanju delegatskega sistema v Avtoelektriki.

Sicer pa je bil glavni namen obiska pregledati delovanje OO ZSM delovne skupnosti skupnih služb Iskre—Avtoelektrike s posebnim poudarkom na organizaciji in delu OO, povezane v koordinacijski svet in vloga le-tega v tej delovni organizaciji. Še vedno je namreč prisotna ocena, da se je delo mladih, ki so se tako zelo izkazali pri organizaciji kongresa slovenske mladine, dobro uveljavilo tudi v pokonkresnem obdobju. O vsem tem je spregovoril predsednik OO ZSM delovne skupnosti skupnih služb Vilijem Ortar na delovnem sestanku v sejni dvorani novogoriških DPO.

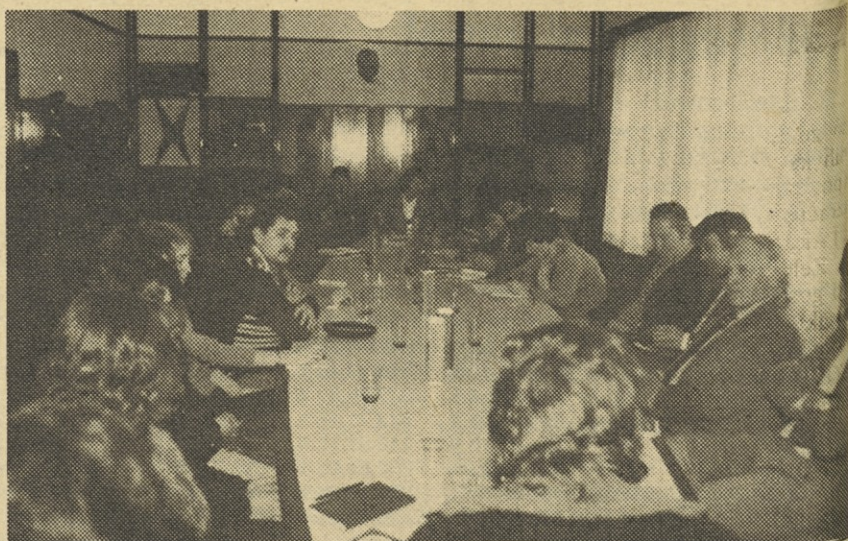
Delovnega sestanka so se poleg predsednikov vseh OO ZSM (s sedežem v Šempetru) udeležili tudi predsednik aktiva ZB Živko Kokelj, sekretar OO ZK DSSS Bogdan Soban, predsednik IO OOS DSSS Pavel Faganel, mladinski mentor — direktor SKP Pavel Mermolja, predstavniki mladih iz karavle Lokvica in predstavniki mladih iz hotela Park, saj ta OO in OO Iskre zelo tesno sodelujeta.

Potem, ko je Vilijem Ortar podrobno seznanil delegacijo republiške konference z nastankom in razvojem Iskre — Avtoelektrike, je podal poročilo o delu OO ZSM DSSS. Povedal je, da je po letu 1975 kot novoustanovljena mladinska organizacija pa do danes prebrodila mnogo težav. Pred tem mladi vsekakor niso imeli tiste vloge, kot jo imajo danes, res pa je, da ni bilo tudi take zagnanosti za delo, kot je danes. Na ustanovni konferenci mladih DSSS dne 10. 11. 1978 je bil potrjen akcijski program za letošnje leto, ki pomeni velik korak naprej. Poglejmo nekaj bistvenih točk programa s katerimi je predsednik seznanil tudi republiško delegacijo.

Med najpomembnejšimi nalogami je izobraževanje; osveščati mladega človeka, da se bo boril za izboljšanje družbeno-ekonomskega, samoupravnega in socialnega položaja delovnega človeka; pravilna kadrovska politika v DO; čimboljše informiranje vseh članov OO ZSM in ostalih članov kolektiva; sodelovati in usklajevati delo in aktivnosti z ostalimi DPO; izvajati program dela občinske konference in koordinacijskega sveta ZSM SOZD in DO; skrb za razvoj in organiziranje kulturnih dejavnosti in komisij, itd.

V nadaljevanju delovnega sestanka je predsednik seznanil prisotne z akcijami in nalogami OO DSSS, ki so že bile izvršene. Naj jih nekaj naštejemo. Vsekakor moramo tu poudariti ustanovitev nekaterih komisij in to: komisija za idejno-politično delo, za kulturno, za mednarodne odnose, za mladinske delovne akcije, za delo s pionirji, za SLO ter center za obveščanje in propagando. V počastitev 1. maja so sodelovali pri organizaciji kresa in kulturnem programu. Udeležili so se pohoda „Po poteh partizanske Ljubljane“. Sodelovali so na 6. srečanju mladih delavcev Goriške, pomagali so graditi napis „Naš Tito“, na mladinski delovni akciji Iskre na Dugem otoku so imeli svojega brigadirja, njihovo delo je bilo najbolj opazno pri pripravah na X. kongres ZSMS in obravnavanje kongresnega gradiva, ob dnevu graničarjev so obiskali mlade vojake v obmejni karavli Lokvica, sodelovali so pri programu in izvedbi obiska mladih in Kondenzatorjev Semič, itd.

Delegacija republiške konference ZSMS je bila z obiskom in poročilom o delovanju OO ZSM DSSS zelo zadovoljna. Spoznali so, da se je delo mladih v Avtoelektriki in v DSSS zelo okrepilo, k temu pa je močno pripomogel tudi kongres ZSMS. Vsekakor pa čakajo mlade še številne naloge, predvsem aktivnejše vključevanje mladih v vsa odločanja, so poudarili

Z obiska delegacije ZSM Slovenije v Avtoelektriki.

Nenehno izobraževanje mladih

V četrtek, 1. februarja so se sestali na skupni seji predsedstva KS ZSMS Iskre — Avtoelektrike predsedniki OO ZSMS iz TOZD in DSSS s sedežem v Novi Gorici. Pod vodstvom predsednika KS ZSMS Valterja Bense so obravnavali več pomembnih vprašanj, ki so se nanašala na nadaljnje plodno delovanje te mlade politične organizacije.

Predvsem naj tu poudarimo, da so mladi sklenili, da bodo organizirali 8. februarja ob slovenskem kulturnem prazniku celodnevni seminar za predsedstva OO ZSMS vseh TOZD in DSSS v DO Avtoelektrike. Na seminarju se bodo seznanili z naslednjimi temami:

- samoupravna organiziranost DO in delegatski sistem
- samoupravno odločanje in informiranje
- dohodkovni odnosi
- vloga in pomen mladih v našem socialističnem sistemu.

Ob zaključku seminarja pa bo izvedla komisija za kulturo iz tovarne malih zaganjalnikov kulturni program v počastitev slovenskega kulturnega praznika.

V nadaljevanju se je predsednik seznanil navzoče, da bodo prišli 10. 2. v Iskro — Avtoelektriko na obisk mladi iz DO Kondenzatorji v Semiču. Namen obiska je predvsem v izmenjavni mnenj in prikazu delovanja mladinske organizacije v DO Kondenzatorji in Avtoelektriki. Ob tem obisku v Novi Gorici si bodo mladi Belokranjci ogledali tudi spomenik goriške kulture — grad Kromberk, zvečer pa se bodo pomudili na družabnem večeru v hotelu Sabotin.

Tudi o dnevu mladosti so že razpravljali. Iskra — Avtoelektrika je namreč letošnji pokrovitelj in organizator srečanja mladih delavcev Goriške, ki bo 25. in 26. maja v Novi Gorici. To srečanje želijo mladi iz Avtoelektrike nadvse vzorno izpeljati in prav zato so se nanj začeli pripravljati že sedaj. V teh dneh dnevih želijo organizirati javno tribuno in razna športna srečanja.

Za ilustracijo naj navedemo, da se vsako leto udeleži teh srečanj nad 2000 mladih iz prek 70 osnovnih organizacij ZSMS iz cele Goriške.

Marko Rakušček

INDUSTRIJA ZA AVTOMATIKO, LJUBLJANA

Lanski rezultati

1) Proizvodnja — prav dobro

Delavci Avtomatike smo dosegli plan proizvodnje in plan prodaje za leto 1978 do višine 98 %. Proizvedli in prodali smo za približno 1.700.000.000 din. Ta vrednost je za 27 % večja kot leta 1977. Takšna proizvodnja je omogočila, da smo delavci Avtomatike ustvarili za 660.000.000 din. Pri tem ustvarjanju je sodelovalo v povprečju 3.170 delavcev, ob koncu leta 1978 pa že 3.350 delavcev.

2) Ustvarjeni dohodek — velike razlike

Vsi delavci Avtomatike smo v letu 1978 precej delovnega časa posvetili urejanju organizacijskih, kadrovskih in knjigovodsko-finančnih problemov Avtomatike. Zaradi tega je produktivnost občutno padla. Sposobnost, učinkovito razrešiti notranje probleme TOZD, je bila od TOZD do TOZD različna. To se kaže tudi v razlikah pri ustvarjenem dohodku na delavca, ki ga prikazuje ta-le tabela:

TOZD	dohodek/delavec
Inženiringi	560.000 din
SVN	300.000 din
PCT	280.000 din
Napajanja	200.000 din
Delovna skupnost	185.000 din
TELA	170.000 din
Orodjarna	165.000 din
ELA	140.000 din

Ne smemo pa pozabiti, da je ustvarjeni dohodek odvisen tudi od proizvodnega programa.

3) Čisti dohodek — razlike ostanejo

Zakon o združenem delu (140.

predstavniki republiške konference na delovnem sestanku.

Ob koncu so si ogledali tudi skupno razstavo, ki je bila odprta v prostorih hotela Park v Novi Gorici. Pripravili so jo mladi iz Avtoelektrike, Park hotela in obmejne karavle Lokvica. Razstava je ponazarjala delo in življenje v teh treh kolektivih, imenovali pa so jo: „Mlade vežejo skupni interesi“. To razstavo so prenesli v prostore delavske restavracije Avtoelektrike, čez nekaj dni pa si jo bodo ogledali tudi vojaki na Lokvici.

Marko Rakušček

člen) zahteva tudi izračun čistega dohodka na delavca. V Avtomatiki izračun pokaže ta vrstni red:

TOZD	čisti dohodek/delavec
Inženiringi	400.000 din
PCT	220.000 din
Delovna skupnost	175.000 din
SVN	165.000 din
Napajanja	150.000 din
Orodjarna	130.000 din
TELA	120.000 din
ELA	100.000 din

4) Opremljenost dela — nezadovoljiva

Delavci ustvarjajo dohodek s pomočjo strojev in naprav v bolj ali slabše urejenih delovnih prostorih. Poglejmo, koliko osnovnih sredstev (po sedanjih vrednosti in onih v pripravi) pride na delavca:

TOZD	osnovna sredstva/delavec
Orodjarna	320.000 din
SVN	210.000 din
Inženiringi	200.000 din
TELA	60.000 din
PCT	57.000 din
Napajanja	55.000 din
ELA	51.000 din

Ta tabela nam jasno kaže posledice nekajletne investicijske neaktivnosti. Nismo izvajali sprejete srednjeročne usmeritve, kar pa je bilo povezano z nerešenimi notranji problemi v Avtomatiki (v glavnem).

5) „Premoženje“ — solidno

Zanimivo je ugotoviti, kakšna družbena sredstva so imeli delavci v poslovnih skladih posameznih TOZD. To je potrebno ugotoviti iz dveh razlogov. Prvič, zvedeti moramo, kako delavci posameznih TOZD gospodarijo s poslovnim skladom. Drugič, v nekaterih TOZD bo zdaj potrebno razdeliti poslovni sklad.

TOZD	poslovni sklad/delavec
Inženiringi	530.000 din
Orodjarna	300.000 din
SVN	250.000 din
PCT	110.000 din
TELA	100.000 din
Napajanja	92.000 din
ELA	23.000 din

Ob tej priliki naj dodamo, da za leto 1978 ni možno ugotoviti resnične vrednosti povprečno uporabljenih sredstev za posamezne TOZD. V letu 1978 je potekalo razčiščenje nekaj letnih medsebojnih obveznosti in terjatev in je bilo šele ob koncu leta razčiščeno. V bilancah za leto 1978

(Nadaljevanje na 7. strani)

ISKRA COMMERCE n. sol. o. Ljubljana

TOZD Zunanji trg n. sol. o. Ljubljana

razpisuje

na podlagi sklepa delavskega sveta TOZD Zunanji trg PROSTA DELA IN NALOGE INDIVIDUALNEGA POSLOVODNEGA ORGANA.

Pogoji:

- da je državljan SFRJ in izpolnjuje splošne pogoje določene z zakonom, s samoupravnim sporazumom in družbenim dogovorom,
- da ima visoko ali višješolsko izobrazbo ekonomske, tehniške ali družboslovne smeri,
- da ima najmanj 5 (pet) let delovnih izkušenj v dejavnosti, ki spada v delokrog temeljne organizacije Zunanji trg,
- da ima poslovne in organizacijske sposobnosti,
- da ima potrebne moralno-politične kvalitete,
- da izpolnjuje pogoje za opravljanje zunanjetrgovinskih poslov,
- da aktivno obvlada najmanj en svetovni jezik

Mandat razpisanih del in nalog traja 4 leta.

2. TOZD Zunanji trg n. sol. o. Ljubljana

razpisuje

na podlagi sklepa delavskega sveta TOZD Zunanji trg prosta dela in naloge delavcev s posebnimi pooblastili in odgovornostmi

vodje direktije uvoza

Pogoji:

- da je državljan SFRJ in izpolnjuje splošne pogoje določene z zakonom, samoupravnim sporazumom in družbenim dogovorom,
- da ima visoko ali višješolsko izobrazbo ekonomske, tehniške ali družboslovne smeri,
- da ima najmanj 5 (pet) let delovnih izkušenj v dejavnosti, ki spada v delokrog temeljne organizacije Zunanji trg,
- da ima poslovne in organizacijske sposobnosti,
- da ima potrebne moralno-politične kvalitete,
- da izpolnjuje pogoje za opravljanje zunanjetrgovinskih poslov,
- da aktivno obvlada najmanj en svetovni jezik

Mandat razpisanih del in nalog traja 4 leta.

Kandidati naj svoje vloge z dokazili o izpolnjevanju pogojev razpisa pošljejo v 15 dneh po objavi v dnevnem časopisu na naslov:

ISKRA COMMERCE „za razpisno komisijo“ TOZD Servis oz. TOZD Zunanji trg z navedbo del in nalog, E — 10 Trg revolucije 3, Ljubljana.

Kandidati bodo obveščeni v roku 8 dni po sprejetem sklepu o izbiri kandidata.

ISKRA COMMERCE n. sol. o. Ljubljana

TOZD Servis n. sol. o. Ljubljana, Rožna dolina c. 9/6a

61000 LJUBLJANA

razpisuje

na podlagi sklepa delavskega sveta TOZD Servis PROSTA DELA IN NALOGE INDIVIDUALNEGA POSLOVODNEGA ORGANA

Pogoji:

- da je državljan SFRJ in izpolnjuje splošne pogoje določene z zakonom, s samoupravnim sporazumom in družbenim dogovorom,
- da ima visoko ali višješolsko izobrazbo elektrotehnične, organizacijske, ekonomske ali pravne smeri, oziroma z delovnimi izkušnjami pridobljena temu odgovarjajoča znanja,
- da ima vsaj 5 (pet) let prakse v dejavnosti, ki spada v delokrog TOZD Servis,
- da ima poslovne in organizacijske sposobnosti,
- da ima potrebne moralno-politične in etične vrline, s posebnim naglasom na pravilnem odnosu do socialistične revolucije, ter bratstvu in enotnosti jugoslovanskih narodov, ter pozitiven odnos do razvijanja in jačanja samoupravljanja.

Mandat razpisanih del in nalog traja 4 leta.

Kandidati naj svoje vloge z dokazili o izpolnjevanju pogojev razpisa pošljejo v 15 dneh po objavi v dnevnem časopisu na naslov:

ISKRA COMMERCE „za razpisno komisijo“ TOZD Servis z navedbo del in nalog, E — 10 Trg revolucije 3, Ljubljana.

Kandidati bodo obveščeni v roku 8 dni po sprejetem sklepu o izbiri kandidata.

Kandidati, ki ne izpolnjujejo pogojev formalne izobrazbe in smatrajo, da izpolnjujejo alternativni pogoj z delovnimi izkušnjami pridobljena odgovarjajoča znanja se prijavijo v roku 15 dni, dokazila o izpolnjevanju tega pogoja pa bodo predložili naknadno, ko bodo pred posebno strokovno komisijo opravili preizkus navedenega razpisnega pogoja. Preizkus se nanaša na ugotavljanje uspešnosti kandidatovega dosedanjega dela, ocene predloženega programa razvoja in ustnega preizkusa znanja, vse v skladu z določili Pravilnika o postopku in načinu ugotavljanja z delom pridobljene delovne zmožnosti, ki je na vpogled v tajništvo TOZD Servis, kot tudi vse ostale informacije.

Lanski rezultati

(Nadaljevanje s 6. strani)

so zdaj prave številke, vendar tovrstnih kazalcev uspešnosti gospodarjenja (po 140. členu ZZD) ne kaže izračunati (niso realni).

6) Akumulacija – precej izenačena. Zelo pomembno za oceno uspešnosti gospodarjenja je ugotoviti, kakšna je akumulacija v primerjavi z dohodkom. Vrstni red TOZD je naslednji:

TOZD akumulacija/100 din dohodka	
Inženiringi	36 din
SVN	13 din
TELA	10 din
PCT	10 din
Napajanja	9 din
ELA	6 din
Orodjarna	—

Vsaka tabela zase je zanimiva; vendar dobimo pravo sliko o gospodarjenju TOZD, če upoštevamo vse tabele istočasno. Ni dobro (na primer), če je nekdo v tabeli 4 na vrhu, v tabeli 6 pa na dnu.

7) Standard – odvisen od kvalifikacijske strukture

Osebnih dohodek in sredstva za skupno porabo na delavca (kot za kazalec) nam pove, koliko denarja smo namenili za zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb. Primerjava med TOZD je naslednja:

TOZD (OD + SSP)/delavec	
Inženiringi	195.000 din
PCT	190.000 din
Delovna skupnost	175.000 din
SVN	138.000 din
Napajanja	130.000 din
Orodjarna	128.000 din
TELA	101.000 din
ELA	94.000 din

8) Pri gospodarjenju z zalogami – še veliko možnosti

Posamezne TOZD so kar naprej v likvidnostnih težavah. Ni denarja za material in OD. Oglejmo si pomožni kazalec, ki pove količnik med zalogami (vse skupaj) in celotnim prihodkom.

TOZD	Količnik
Inženiringi	0,11
Orodjarna	0,22
ELA	0,23
PCT	0,27
TELA	0,30
Napajanja	0,31
SVN	0,32

9) Zaključek
Številke so zgovorne. Pa tudi vrstni red po tabelah marsikaj pove. Vsak delavec si lahko ustvari svoj komentar. Razumljivo, postavlja se lahko še vrsto vprašanj.

Te številke so izračunane na osnovi podatkov iz zaključnih računov (za leto 1978), ki so jih delavci potrdili ob koncu februarja. So prikaz dobrega in manj dobrega dela, uspešnega in manj uspešnega gospodarjenja; številke so posledica dobrih ali manj dobrih samoupravnih odločitev v preteklih letih itd.

Kaj storiti danes? Poslovodni organi morajo analizirati dejstva in pripravljati boljše predloge (gospodarjenje s časom in z zalogami, delovne in investicijske usmeritve itd). Samoupravljalci morajo analizirati svoj položaj in predloge ter sprejeti ustrezne odločitve.

Sicer pa smo delavci Avtomatike kljub vsem težavam v letu 1978 lahko zadovoljni z rezultati dela in poslovanja. Ob povprečnih mesečnih osebnih dohodkih 5.750 din smo ustvarili še 110.000.000 din akumulacije in 21.000.000 din dohodka za bančne sklade (v obliki obresti).

Stane PRESKAR, dipl. ing.

Javne razprave o zaključnem računu končane

Zaključni račun pokaže ob koncu leta kako smo gospodarili, koliko smo „pridelali“ ali pa zamudili. V Industriji elementov so se že sredi januarja resno lotili priprav na javno razpravo in tudi delavci v TOZD so z zanimanjem pričakovali rezultatov. Javna razprava je bila dobro pripravljena, tako s strani sindikata, ki jo je organiziral in vodil, kakor s strani strokovnih služb, ki so pripravile podatke v pristopni obliki.

Že prve dni februarja so dobili delavci v TOZD Industrije elementov in v skupnih službah v roke pregledno poročilo plansko analitske službe IEZE. Material je bil pripravljen tako, da je vseobal najprej kratko poročilo o delu, poslovanju in gospodarjenju v celotni delovni organizaciji, nato pa so sledila poročila za posamezne TOZD.

Poleg poročil, ki jih je objavila služba v Biltenu, so pripravili tudi izhodišča in glavne točke načrta za leto 1979. Tako je lahko vsak delavec primerjal lansko delo in uspehe in letošnje naloge. Planske naloge oziroma poudarke je predlagal Delavski svet delovne organizacije.

Tako gradivo so dobili v roke posamezniki in vsakdo je pismeno gradivo lahko poljubno preštudiral in se pripravil na razpravo. Javne razprave pa so OO sindikata organizirale različno. V nekaterih TOZD so dodali obširnejše izvlečke letne bilance za domačo TOZD. Obravnave pa so bile tudi organizacijsko različne, ponekod na zborih delovnih ljudi, ponekod po posameznih delovnih enotah in ponekod v sindikalnih skupinah.

Razpravo so vodili sindikalni vodilni delavci, povsod pa so bili poleg tudi strokovnjaki, ki so odgovarjali na vprašanja in komentirali predloge članov kolektiva. Ta način se je pokazal za koristnega, saj so ob sprejetju predlogov za delitev dohodka marsikje pokazali veliko zanimanja in praktičnosti.

In kaj je pokazala javna razprava? Predvsem so ugotovili, da je bilo poslovanje delovne organizacije z manjšimi pridržki zelo dobro, saj je čisti dohodek letos tak, kakor že več let nazaj ne. Tako je s finančne strani uspeh lep. Če pa pogledamo poslovanje in zlasti proizvodnjo z druge strani, je podatek o večjem dohodku manj bleščeč.

Res je celoten prihodek 9 % nad načrtovanim in dejstvo, da delo, opravljeno po tovarnah predstavlja 53 % celotnega prihodka, vendar številka o izvozu pove, da so ostali pod načrtovanji in da načrt proizvodnje ni bil v celoti izpolnjen, pa čeprav so naredili v % več kot v 1977. letu. Te številke pa povedo, da je bila komercialna politika in izvozno prizadevanje preveč kratkoročno, da bi z njima lahko bili zadovoljni. Zakaj?

Industrija elementov je zaradi kvantitete proizvodnje za jugoslovansko tržišče prevelika in ji doma manjka trga. Zato je že zaradi velikosti proizvodnje nujno vezana na mednarodna tržišča. Drugo dejstvo pa je, da za razširjeno reprodukcijo rabi stroje in naprave, za katere mora oskrbeti potrebna devizna sredstva, ker jih je pač treba uvoziti. Ker pa je lanski izpad izvoza precejšen, to pomeni zgubljanje tržišča, manjša prisotnost na najzahtevnejših trgih, kar bi se letos ali drugo leto lahko pokazalo za usodno.

Eden od največjih vzrokov za padeč izvoza je gotovo premajhna in prepočasna realizacija inovacijske dejavnosti. Zahtevni zahodni trg je lani postavil tako visoke zahteve po kakovosti in posodobitvi na področju elementov za elektroniko, da je tem zahtevam Industrija elektronike težka sledila, ali pa celo zaostajala. Zato je bilo manj naročil, manj izvoza.

Razprava je pokazala, da bo treba v razvoj vložiti več. Predvsem uskladiti inovacijska prizadevanja, združiti

strokovne sile, materialna sredstva in tudi kadrovske pojačati razvojne službe. Znano je, da sedanji razvojni oddelki po TOZD komaj dohajajo operativno sprotno delo in zato zmanjka časa za razvoj in aplikacije novih artiklov.

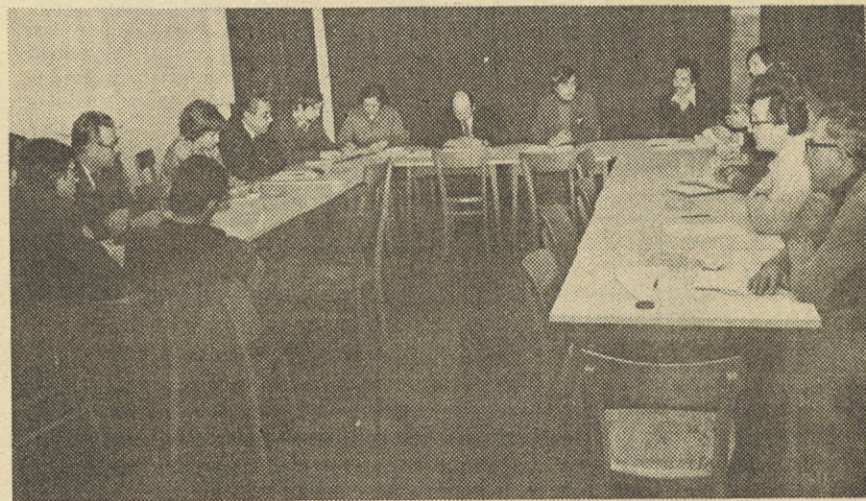
Zanimiv je predlog na razpravi, ki pravi, naj bi strokovne službe v celotni Iskri delovale vertikalno – se pravi, naj bi inovacijske in razvojno-tehnološke rešitve iskali strokovnjaki na ravni TOZD, delovne organizacije in SOZD Iskra, brez vmesnih posredovanj nestrokovnih upravnih delavcev. Tako bi mnogo pridobili na času in ne bi toliko zaostajali za razvitejšimi. Ne le delo – tudi čas je denar – naš denar! Je zaključil razpravljalca svojo misel. Isto bi veljalo obrniti na finančne službe, kvaliteto, kadrovske službe in načrtovalce.

Ne smemo pa misliti, da so v tej delovni organizaciji samo proizvajali in nič inovirali. Precej novosti so

vedli v več TOZD. Tako naprimer v Keramiki novo tehnologijo materiala, v Feritih več novih, po svetu iskanih izdelkov (zato visok izvoz), v Keramičnih kondenzatorjih v Žužemberku so tik pred serijsko proizvodnjo dve novih izdelkov. Polprevodniki pripravljajo novitete, v „delu“ je več novih hibridnih vezij v Uporih in še bi lahko naštevati.

Letos so marsikje prvič javno razpravljali o letnih obračunih. Ne tako v Industriji elementov. Tu je spremljanje poslovanja stalna oblika dela. Morda v precej drugačni obliki, vendar so vsako leto dobili delavci še pred potrjevanjem bilance v roke podatke. Ponekod prakticirajo še več. Javno obravnavajo trimesečne rezultate poslovanja, tako naprimer v Trbovljah in Žužemberku in še kje. Gotovo posnemanja vredno kolektivno gospodarjenje!

F. Kotar

Med razpravo o poslovanju v l. 1978 na Izvršnem odboru tovarniške konference sindikata.

Novo izvoljeni delegati

Na podlagi sklepa delavskega sveta delovne organizacije z dne 18. 1. 1979, so delavci Avtomatike 20. 2. 1979 volili svoje delegate v novi delavski svet delovne organizacije in v odbor za samoupravni delavski nadzor.

Volilna komisija v sestavi: Janez Gale, Mirko Desnica in Andrej Pintar je na podlagi volilnih spisov volilnih komisij v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih ugotovila, da se je glasovanje v oba omenjena samoupravna organa opravilo na podlagi kandidatnih list, ki so jih volilne komisije razglasile v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih v skladu z zakonom.

Izid volitev je naslednji:

- DELAJSKI SVET DELOVNE ORGANIZACIJE**
  - TOZD Tovarna sestavnih delov in delovnih sredstev, Ljubljana:
    - za delegate: LUZNAR VLADO, PENKO MARIJA, RADOŠEVIČ JOŽE
    - za namestnika: CIUHA AVGUŠTIN
  - TOZD Tovarna naprav in elementov za energetiko in teleinformatiko; Ljubljana:
    - za delegate: BIZJAK MILENA, DIVJAK ADOLF, PIRC ALOJZ, TURK TONE
    - za namestnika: KRAŠOVEC IVAN
  - TOZD Tovarna stikalnih in zaščitnih elementov, Dobropolje:
    - za delegate: KAPLAN IVAN, KLINC FRANC, OKOREN JANEZ
    - za namestnika: GAČNIK LADO
  - TOZD Tovarna programskih stikal in relejev, Makole:
    - za delegate: STERNAD MILAN, BLAGOTINŠEK VINKO, BORKO STANKO
    - za namestnika: FUCHS BRIGITA
  - TOZD Tovarna avtomatskih in varilnih naprav, Ljubljana:
    - za delegate: BRGLEZ BORIS, MUNDA FRANC, ŠERBEC FERDINAND
    - za namestnika: ZAJC JOŽE
  - TOZD Tovarna elektrospojnih vezij, Novo mesto:
    - za delegate: HIDEK IVO, BASTI-JANČIČ MARJAN, GORTNAR LUCIJA
    - za namestnika: KOS CIRIL
  - TOZD Tovarna napajalnih naprav, Novo mesto:
    - za delegate: BABIČ VINKO, CVAR ALOJZ, KAPŠ KAREL
  - TOZD Tovarna orodij, Ljubljana:
    - za delegate: DEKLEVA VLADIMIR, NOVAK JANEZ
    - za namestnika: TOMŠIČ FRANC
  - TOZD Projektiranje in gradnja sistemov, Ljubljana:
    - za delegate: BUČAR ZDENE, BELTRAM BRANKO, MOČNIK VLADO
    - za namestnika: HARIŠ ANDREJ
  - TOZD Trženje, Ljubljana:
    - za delegate: VERBIČ TATJANA, ŠKRIBINC JAKA
    - za namestnika: ŽARGAR ANTON
  - TOZD Razvojni inštitut, Ljubljana:
    - za delegate: KONČNIK DRAGO, FRANTAR SVETOZAR, LAVRIŠA ZMAGO
    - za namestnika: PETERNELJ FELIKS
- Delovna skupnost za administrativno-strokovne zadeve – DS₁ Ljubljana:
  - za delegata: CVEK METKA
  - za namestnika: ŽERJAV IVANKA
- Delovna skupnost za administrativno-strokovne zadeve – DS₂ Ljubljana:
  - za delegata: SLAPNIČAR MARJANA
  - za namestnika: KRŽAN IVANKA
- Delovna skupnost za skupne zadeve, Ljubljana:
  - za delegata: KLEINDIENST ALOJZ
  - za namestnika: ČEŠAREK JULIJAN
- ODBOR ZA SAMOUPRAVNI DELAVSKI NADZOR DELOVNE ORGANIZACIJE:**
  - TOZD Tovarna sestavnih delov in delovnih sredstev, Ljubljana:
    - za člana: STEPANOVIČ STEVO
    - za namestnika: KROŠELJ RUDI
  - TOZD Tovarna naprav in elementov za energetiko in teleinformatiko, Ljubljana:
    - za člana: PIRC MILOŠ
    - za namestnika: SHRESTNA BIJAY
  - TOZD Tovarna stikalnih in zaščitnih elementov, Dobropolje:
    - za člana: TEGEL JOŽE
    - za namestnika: STRAH ANČKA
  - TOZD Tovarna programskih stikal in relejev, Makole:
    - za člana: SKLEDAR MILAN
    - za namestnika: DOLENC FRANČIŠKA
  - TOZD Tovarna avtomatskih in varilnih naprav, Ljubljana:
    - za člana: REMŠKAR STANE
    - za namestnika: DOBRIN MARJANA
  - TOZD Tovarna elektrospojnih vezij, Novo mesto:
    - za člana: VIDIC ZDENKA
    - za namestnika: GIPELJ ALBERT
  - TOZD Tovarna napajalnih naprav, Novo mesto:
    - za člana: ŠURLA JOŽE
    - za namestnika: CIRER MARJAN
  - TOZD Tovarna orodij, Ljubljana:
    - za člana: BRATOŽ HINKO
    - za namestnika: GOLOB JOŽE
  - TOZD Projektiranje in gradnja sistemov, Ljubljana:
    - za člana: KOSMAČIN FRANC
    - za namestnika: ČOŽ LUČKA
  - TOZD Trženje, Ljubljana:
    - za člana: CULOT-VIDIC STANA
    - za namestnika: VLEPIČ JASNA
  - TOZD Razvojni inštitut, Ljubljana:
    - za člana: MEDAREVIČ BRANKO
    - za namestnika: MIHIČ ĐORDE
- Delovna skupnost za administrativno-strokovne zadeve – DS₁ Ljubljana:
  - za člana: PODGORŠEK IVAN
  - za namestnika: ŠVRČ ZLATA
- Delovna skupnost za administrativno-strokovne zadeve – DS₂ Ljubljana:
  - za člana: SUHADOLEČ RENATA
  - za namestnika: ŠPENDAL BARBARA
- Delovna skupnost za skupne zadeve, Ljubljana:
  - za člana: ŠARANOVIC BREDA
  - za namestnika: NAGLIČ MAGDA

Š. D.

• Dopust 1979 • Dopust 1979 •

Sodeč po zanimanju tujcev za turistično ponudbo našega Jadrana, bo letos težko dobiti pristo sobo v glavni sezoni. Zato smo se odločili, da promptno objavimo vse kapacitete, ki jih bomo uspeli zakupiti za Iskraše. Na vas je, da čim prej planirate vaš dopust in se že sedaj prijavite za zaželen kraj in objekt.

SAVUDRIJA: depandanse „NOVI MOJ MIR“

Cene paketov so za osebo v dvoposteljni bungalovi (hladna voda), za 7 polnih penzionov, turistična taksa, rezervacija. Otroci do 10 leta imajo popust.

Odhodi:	18. IV., 5. 12., 19. 26. V., 29. IX., 6. 13., 20. X.	2., 9., 16., 23. VI., 18., 25. VIII., 1., 8. m 15., 22. IX.	30. VI., 7., 14., 21., 28. VII., 4., 11. VIII.
Cene:	— odrasli: 920 din — otroci: 725 din	1.010 din 800 din	1.500 din 1.185 din

ROVINJ – vile „RUBIN“ TIPA

Cene paketov so za osebo v dvoposteljni sobah (prha, WC), 7 polnih penzionov, turistična taksa, rezervacija. Otroci od 2. – 7. leta imajo popust.

ODHODI	CENA	CENA (otroci na pomožnem ležišču)
5., 12., 19. V. 6., 13., 20. X. 26. V.	890 din 980 din	470 din 515 din
2., 9., 16., 23. VI. 1., 8., 15., 22. IX.	1.520 din	785 din
30. VI., 7., 14., 21., 28. VII. 4., 11., 18., 25. VIII. 29. IX.	2.135 din 1.070 din	1.045 din 560 din

OTOK RAB, mesto Rab – privatne sobe I. kategorije

Sobe se nahajajo v okolici hotela ISTRA, v centru Raba, kjer se gostje tudi hranijo. Ob prihodu na Rab se gostje javijo v recepciji hotela Istra in tam jih potem napotijo v zasebne sobe.

Cene paketov so za osebo v dvoposteljni sobah (souporaba prhe in WC), 7 polnih penzionov, turistična taksa, rezervacija. Otroci imajo popust do 10. leta starosti.

ODHODI	ODRASLI	OTROCI (na pom. ležišču)
5., 12., 19. V. 6., 13., 20. X.	895 din	625 din
26. V.	925 din	645 din
2., 9., 16., 23. VI. 1., 8., 15., 22. IX.	1.105 din	775 din
30. VI., 7., 14., 21., 28. VII. 4., 11., 18., 25. VIII. 29. IX.	1.535 din	1.075 670 din

Prijave in informacije ISKRA INVEST SERVIS, Dejavnost za rekreacijo in letovanje, Ljubljana, Ilirska 27, telefon: 325-587, 325-589. Ob prijavi je treba plačati 30 % vrednosti aranžmaja, ostalo pa poravnati najkasneje 14 dni pred odhodom na letovanje. Vplačila na žiro račun: 50101-601-17219, ali pri poverjeniku v TOZD – ĐO.

Kaj pripravljajo Državna založba Slovenije

Druga največja slovenska založba, Državna založba Slovenije, ima v letošnjem programu predvideno izdajo kar dvestotih enot, med njimi pa jih je polovica s področja tako imenovanih šolskih knjig in učbenikov.

V pogovoru z direktorjem založbe Ivanom Bratkom je tekla beseda o programu založbe, ki je tudi letos usmerjen v izdajanje zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev, politično literaturo, izvirna znanstvena in strokovna dela ter seveda tudi v izvirna slovenska leposlovna dela. Ivan Bratko je še posebej poudaril letošnje jubileje, 60-letnico Zveze komunistov Jugoslavije, ki jo namerava založba obeležiti z vrsto jubilejnih izdaj. Na prvem mestu je tu vsekakor delo Josipa Broza-Tita „O liku komunističnega“ dalje šest zvezkov „Samoupravljanja“ Edvarda Kardelja, ki bodo izšli v okviru sodelovanja z združenimi založniki. Tu je potem še „Fotoalbum XIV. divizije Braškarija in Petka ob 35-letnici pohoda v slovenski, angleški in srbohrvaški izpopolnjeni izdaji. Ob petdesetletnici smrti Djure Jakoviča bo založba izdala Potrčevo delo „Zločin“, ob 35. obletnici osvoboditve Ljubljane pa bo izšla „Monografija Ljubljane“ izpod peresa Naceta Šumija. Stoletnico rojstva Josipa Murina Aleksandrova pa bo založba počastila s ponatisom I. in II. knjige njegovega zbranega dela, vendar samo v primeru zadostnega števila prednaročnikov. Za isto obletnico bodo izšli „Pesniki slovenske moderne“ v madžarskem prevodu.

Ivan Bratko nas je prav tako opozoril na deset knjig s področja politične literature. Tu sta na prvem mestu ponatis dveh Kardeljevih del in sicer „Svobodno združeno delo“ in „O sistemu samoupravnega planiranja“. V knjigi bodo izšle tudi študije in govori Sergeja Kraigherja, medtem ko je Stane Krašovec pripravil kar dve originalni deli in sicer „Kmet-delavec“ ter „Faktorji naglega ekonomskega razvoja in dviga Japonske“. Peter Jambreč je napisal knjigo „Politične gibalne sile razvoja zambijske družbe“, medtem ko je France Klopčič pripravil knjigo pod delovnim naslovom „Desetletja idej in preizkušanje—spomini“. V uredništvu Vinka Trčka pa pripravljajo založnica izbor iz del Mao Ce Tunga v dveh knjigah, Anton Bebler je napisal delo „Marksizem in vojaštvo“, stari sodelavec založbe, angleški zgodovinar Deakin pa bo prispeval za to področje „Titov portret.“

Najpomembnejša zbirka Državne založbe Slovenije je vsekakor izdajanje zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev. Letos bo izšel prvi zvezek zbranega dela Frana Saleškega Finžgarja, prav tako bo založba začela izdajati zbrano delo Alojza Gradnika, medtem ko bosta v ponatisu izšli sedma in deseta knjiga zbranega dela Josipa Jurčiča. Dalje bo letos izšla četrta knjiga zbranega dela Alojza Kraigherja in deseta knjiga zbranega dela Prežihovega Vrance. Tudi Zbrani spisi Frana Milčinskega se bodo letošnje nadaljevali in sicer s četrto knjigo, v kateri bodo naslednja dela Frana Milčinskega: Iz sodne prakse, Zgodbe in poezije, Podlistki in Tri igre.

Sedem knjig bo letos namenjenih slovenski izvirni književnosti. Na prvem mestu je treba omeniti izredno zanimiva in dokumentarna „Srečanja“ Josipa Vidmarja, dalje peti ponatis znanega dela Franceta Filipiča „Pohorski bataljon“. Izšla bo tudi vrsta pesniških zbirk, med njimi „Pesmi“ Milana Jesiha, „Na morju in v gozdu“ Marta Ogena, „Desetnice“ Denica Poniža in pesniška proza „Srečno življenje Arthurja Rimbauda“ Iva Svetine. Žarko Petan pa je pripravil knjigo svojih izbranih aforizmov.

Pet knjig pa bo izšlo v zbirki Nova proza. Tu je roman Emila Filipiča „Grein Vaun“, dalje roman Vladimirja Kavčiča „Obleganje neba“, memoarska proza Tarasa Kermaunerja „Spominska seja pod Poncami“ roman Lojzeta Kovačiča „Bele noči in nekoliko črni dnevi“ ter humoreske Marjana Moškriča „Iz žabje perspektive.“

V zbirki Živi pesniki pa bodo izšle pesmi Franceta Forstneriča, Nika Grafenauerja, Daneta Zajca in Cirila Zlobca.

Iz jugoslovanskih književnosti sta predvideni za letos dve deli in sicer „Tren“ Antonija Isakoviča in „Pesmi“ Adema Gajtanija. Med pesniškimi prevodi pa je potrebno omeniti prevod „Nathana Modrega“ G. E. Lessinga v prepesnitvi Josipa Vidmarja.

Dve knjigi sta predvideni tudi v zbirki Erotikon, ki jo Državna založba Slovenije izdaja skupaj z beograjsko založbo Prosveta. Gre za deli Huberta Selbyja „Zadnji odcap za Brooklyn“ in Carlosa Fuentesa „Aura“.

Zgodovina v slikah, ki jo založba izdaja skupaj z založbo „Otokar Keršovani“, bo letos prispela že do petnajste in šestnajste knjige.

Med izvirnimi znanstvenimi in strokovnimi deli, ki bodo letos izšli pri Državni založbi Slovenije, je treba vsekakor na prvem mestu omeniti drugi zvezek „Gospodarske in družbene zgodovine Slovencev“, ki bo obravnaval agrarno gospodarstvo. Andrej Rijavec je napisal knjigo o „Slovenskih glasbenih delih“, medtem ko je Marjan Zadnikar obdelal „Romansko arhitekturo na Slovenskem“. Gorazd Makrovič je napisal delo „Slovenska ljudska umetnost“, Branko Božič pa „Oris zgodovine Slovencev“. Tu je treba omeniti še „Literarni leksikon Slovenske akademije znanosti in umetnosti“ od 6. do 10. zvezka.

V zbirki Zanimiva knjiga pa bo izšlo pet, v glavnem prevedenih del. Na prvem mestu so tu Ceramove „Stare kulture“, ki predstavljajo popolnoma predelano izdajo njegovih „pokopanih kultur“. Tu je dalje delo „Enola Gay“ Gordona Thomasa in Maxa Morgana Wittsa, zanimiva knjiga Borisa Prikrila „3000 let pomorskih bitk“, Hermana Schreiberja „Križa srednjih let“ in Kellerjevo delo „Mojzes, Buda, Konfucij, Jezus, Mohamed“, ki ga bo založba izdala v sodelovanju z Radniško štampo.

V zbirki Izumrla ljudstva pa sta letos v pripravi dve knjigi in sicer delo Jacquesa Heurgona „Etruščani“ in M. Davesa „Azteki“.

Naj omenimo še zbirko Vodniki, ki nas bo letos popeljala po dveh sosednjih državah in sicer po Madžarski in Grčiji.

Dušan Željeznov

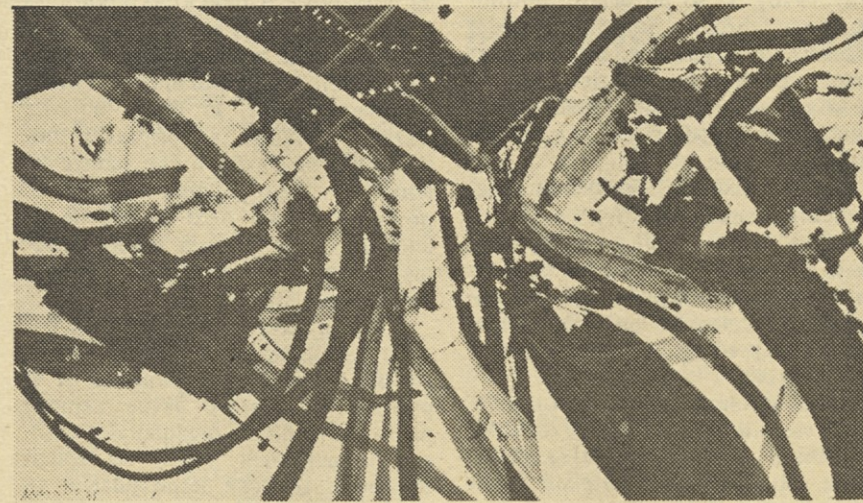
Razstava ob dnevu žensk

V nedeljo, 4. marca 1979 je bila v Hlebinah, centru hrvatskega naivnega slikarstva, odprta 9. razstava slik in kipov, ki so jih ustvarile žene, umetnice iz vse Jugoslavije. Na razpis so prejeli 101 delo, razstavili pa so jih le 53, 43 slik in 10 kipov.

Umetnice prikazujejo vsakdanje življenje, delo in zabavo, veselje in resnejši vsakdan, pa veliko cvetja.

Ob vsakdanjih dolžnostih, ki jih ima sodobna žena, najdejo čas za umetniško ustvarjanje v različnih stilih, od t. im. hlebinske šole do Kovačice in Uzdana in Svetozareva do Slovenije (G. Plečnik, I. Lelja, O. Kolar, Z. Volarič).

Razstavljene umetnice prikazujejo

Ena izmed razstavljenih slik Eda Murtića.

TUDI BELOKRANJCI NA SMUČEH

V Črmošnjicah, prijetni vasi ob novi Partizanski magistrali se razvija dolenski zimsko-sportni center. K njegovemu razvoju bo nedvomno prispeval tudi dom delovne organizacije Iskra—Kondenzatorji Semeč, ki je lani že gostil udeležence mladinske delovne brigade, srečanje mladih Iskrašev in pohod prijateljstva Iskrašev, kot tudi srečanje Iskrinih prvorabcev.

V prvem tednu letošnjih zimskih šolskih počitnic je imelo v domu prijetno zatočišče tudi 40 otrok Iskrašev iz Semeča, ki so v posebnem smučarskem tečaju nabirali prvo smučarsko znanje. Načrtovali so v drugem tednu počitnic še drugi tečaj, ki pa je moral zaradi pomanjkanja snega žal odpasti.

Ponovno zapadli sneg, čeprav ga je bilo komaj deset centimetrov pa je omogočil, da so na smučišču v Črmošnjicah v soboto, 3. t. m. izvedli prvenstvo delovne organizacije Kondenzatorji Semeč, ki je kljub prepričli snežni odeji srečno in uspešno minilo v zadovoljstvo vseh tekmujočih in organizatorjev, ki so tekmovanje skrbno pripravili. Seveda bi prihodnjič, ob boljših snežnih

ZAHVALA

Ob boleči izgubi ljubljene sina in brata

TONIJA LEBNA

se iskreno zahvaljujem sodelavcem TEA za izkazano sočutje, pomoč in cvetje ter vsem, ki ste ga v tako velikem številu spremili na njegov zadnji domok
mamica Sonja
in brat Miloš

ZAHVALA

Ob izgubi dragega očeta

MATEVŽA KUSELJA iz Šentjanža na Dolenjskem

se iskreno zahvaljujem sodelavcem TEA TPP za izraženo sožalje in darovani venec
sin Matija z družino

ZAHVALA

Ob smrti dragega očeta

FRANCA HROVATA

se iskreno zahvaljujem sodelavcem v Tovarni TEA za izraze sožalja in denarno pomoč
Vera Šavs.

ISKRA — glasilo delovnega kolektiva SOZD Iskra — Industrija za elektriko, telekomunikacije, elektromehanično, avtomatiko in elemente — Ljubljana.

V.d. glavni urednik Mitja Tavčar, odgovorni urednik: Dušan Željeznov, tehnični urednik: Janko Colnar — Ureja uredniški odbor: Alojz Boc (Elektromehanika), Špela Džurich (Avtomatika), Lado Drobež (Iskra Commerce), Boris Čerin DO (Široka potrošnja), Franc Kotar (IEZE) in Marko Rakušček (Avtoelektrika) — Izhaja tedensko — Rokopisov ne vračamo — Naslov: Ljubljana, Prešernova 27, telefon: 24-905, int. 48 — Tisk: Časopisno-tiskarsko podjetje PRAVICA—DNEVNIK, Ljubljana.

Po mnenju sekretariata za informacije SRS je glasilo oproščeno plačila temeljnega davka od prometa proizvodov.

Zlata Volarič: One praznujejo.

enoletni razvoj ustvarjanja žena v naivnem slikarstvu Jugoslavije. Ob otvoritvi je zapel domač ženski

pevski zbor, prof. Franjo Horvatič pa je govoril o značilnostih razstave. Zlata Volarič

Razstava Eda Murtića v Iskri

V Iskrini stolpnici so odprli razstavo risb Eda Murtića, ki jo je pripravila Moderna galerija v Ljubljani za naš SOZD. Na otvoritvi razstave je goste, med katerimi je bil tudi predsednik kulturne skupnosti Slovenije France Štiglic, pozdravil član poslovodnega kolegijskega organa SOZD Iskra Boštjan Barborič. O slikarju in njegovih razstavljenih delih pa je spregovoril likovni kritik iz Zagreba Igor Zidič.

Udeleženci veleslaloma v Črmošnjicah.

razmerah bila dobrodošla tudi številnejša udeležba nastopajočih.

Udeleženci veleslaloma so se uvrstili takole: MOŠKI A: 1. Hilmija Hadić 20,82, 2. Janez Plut 26,52, 3. Janez Simonič 26,87, 4. Stane Sajovic 31,50, 5. Vinko Hutar 35,50; MOŠKI B: 1. Pavle Zajc 22,98, 2. Drago Šimec 23,15, 3. Jože Cesar 33,68, 4. Silvo Jakša 34,50; MOŠKI C: 1. Edi Malnar 22,56, 2. Franc Starha 26,29, 3. Milan Štablar 27,52, 4. Bojan Jakša 34,50; MOŠKI D: 1. Anton Poč 24,86, 2. Janez

Kure 30,46; MOŠKI E: 1. Bogdan Pavlin 24,36; VAJENCI: 1. Boris Mavsar 22,96, 2. Igor Velše 25,78, 3. Silvo Simonič 30,01, 4. Darko Švajger 37,82, 5. Matjaž Simonič 38,19.

Verjamemo, da bo uspešno izvedeno tekmovanje v veleslalomu v Črmošnjicah najzibavejša propaganda za nadaljnji razvoj smučarskega športa med delavci Kondenzatorjev, kot tudi za razvoj zimsko-sportnega centra v Črmošnjicah. J. G.

Prebrali smo za vas

Nedvomno predstavlja razkošna in obsežna monografija pod naslovom „Zakladi Slovenije“ svojevrsten založniški podvig, ki je trajal razmeroma dolgo, a je prinesel kot rezultat knjigo, na katero ni lahko ponosna samo založnica, Cankarjeva založba, temveč naše celotno založništvo.

Urednik Marjan Krušič zagotovo ni stal pred lahko nalogo kljub temu, da je imel na voljo številne sodelavce, saj je delo v nekem smislu pisalo več kot trideset strokovnih delavcev, njihovo besedilo pa je moral uskladiti in ga tudi napisati Matjaž Kmecl. Potem je bila tu še velika dilema glede izbora fotografij, saj so uredniki pregledali več kot 40.000 barvnih diapozitivov, da bi tako našli najustreznejše podobe naše domovine in njene preteklosti ter sedanosti. In kljub temu so marali narediti vrsto posnetkov prav nalašč za „Zaklade Slovenije“, pri čemer je sodelovalo 80 fotografov s kar 600 objavljenimi slikami, izmed katerih so kar dve tretjini barvne fotografije ali natančneje 440 barvnih slik.

Tako najdemo v „Zakladih Slovenije“ na enem samem mestu in v eni sami knjigi skupaj vse, kar je najlepšega, najzanimivejšega in najpomembnejšega na naši zemlji od nekdaj do danes. Zato nam monografija zares lahko ostri pogled v našo zgodovino in sedanost ter nam tako v besedi in sliki odstira podobo preteklih rodov in našo podobo za danes in jutri.

V monografiji najdemo skoraj praktično vse o naši domovini, ki ni zajeta samo v svojih državnih mejah, saj je zadnji razdelek posvečen Slovincem v zamejstvu, tistim, ki žive v Italiji in Avstriji. Tu najdemo slike in zapise o arheologiji, o geološkem sestavu naše domovine, o njeni zgodovini, umetnosti, lepota in seveda tudi pričevanja o našem narodno-osvobodilnem boju. V nekem smislu zares vse.

V tem smislu je v predgovoru k monografiji Miško Kranjec med drugim najbolje označil predvsem slikovni del z besedami:

„Mogoče se bo komu ob listanju in branju knjige zazdelo, da nastopa v njej premalo ljudi, vsaj v slikah. Toda tudi ta rešitev je zavestna, hotena: če že zbiramo tako rekoč najvišje dosežke človekovega razuma, duha in rok, kar jih je kdaj nastalo na Slovenskem, čeprav jih zmeraj ni rodil prav Slovenec, naj bo človek v tej knjigi prikazan s svojim izdelkom in v svoji delovni vni: z arheološkim spomenikom, sliko, naseljem, kot delavec za strojem ali kot plezalec v gorah. Sicer pa o tem govorijo fotografije same: novo in večkrat celo prvič so posnete mnoge znamenitosti, tisto, kar je manjkalo ali kar je bilo mogoče šele odkrito ali česar doslej ni bilo mogoče ujeti v sliko. To velja zlasti za nekatere imenitne arheološke spomenike, ki smo jih posneli z letala.

In seveda: ob slikah, ki se kar same s svojo lepoto in še bolj z lepoto poslikanega vsiljuje očem, ne gre pozabiti besedila Matjaža Kmecla; česar nismo mogli ali hoteli prikazati s sliko, zazveni v besedilu.

Toliko za obvezen uvod v knjigo, po kateri bomo, tako upamo, vsi še bolj upravičeno, s prepričanjem in poznavanjem lahko govorili: „Lepa je naša dežela!“

D.Ž.